

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU

Stowarzyszenia pn. Lokalna Grupa Działania
Nowa Galicja na lata 2023-2027

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

(v 0.30)
Końaczyce, marzec 2025 r.

SPIS TREŚCI

1	Charakterystyka partnerstwa lokalnego.....	4
1.1	Nazwa LGD i forma prawna	4
1.2	Proces tworzenia partnerstwa.....	4
1.3	Doświadczenia we wdrażaniu podejścia RLKS/LEADER.....	5
1.4	Struktura LGD	6
1.5	Skład organu decyzyjnego	7
1.6	Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	8
1.7	Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD	8
2	Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	10
2.1	Opis obszaru LSR.....	10
2.2	Spójność społeczna, gospodarcza i środowiskowa.....	11
3	Partycypacyjny charakter LSR.....	13
3.1	Zastosowane partycypacyjne metody tworzenia LSR	13
3.2	Ewaluacja końcowa LSR na lata 2014-2020.....	14
3.3	Badanie ankietowe	16
3.4	Konsultacje społeczne	24
3.5	Konsultacja indywidualne oraz e-konsultacje	28
3.6	Udział lokalnej społeczności w realizacji LSR.....	28
4	Analiza potrzeb i potencjału LSR.....	30
4.1	Ludność i procesy demograficzne.....	30
4.2	Gospodarka, innowacja i turystyka	32
4.3	Rynek pracy i bezrobocie	37
4.4	Spółeczeństwo obywatelskie i kapitał społeczny	40
4.5	Historia, kultura i dziedzictwo lokalne/kulturowe	41
4.6	Jakość i warunki życia mieszkańców oraz problemy społeczne	42
4.7	Edukacja i wychowanie.....	45
4.8	Grupy docelowe szczególnie istotne z punktu wdrażania LSR	47
5	Spójność, komplementarność i Synergia	51
5.1	Dokumenty planistyczne krajowe.....	52
5.2	Dokumenty planistyczne regionalne	56
6	Cele i wskaźniki.....	60
6.1	Specyfikacja i opis celów.....	60
6.2	Przedsięwzięcia oraz sposoby ich realizacji	65
6.3	Specyfikacja wskaźników	68

7	Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	71
7.1	Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań	71
7.2	Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów	72
8	Plan działania	73
9	Budżet LSR	74
10	Monitoring i ewaluacja	75
10.1	Monitoring	75
10.2	Ewaluacja	76
	Literatura	78
	Spisy	79
	Spis Tabel	79
	Spis Rysunków	79
	Załączniki do LSR na lata 2023-2027:	80

1 CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO

1.1 Nazwa LGD¹ i forma prawna

Nazwa: Stowarzyszenie pn. Lokalna Grupa Działania Nowa Galicja

Data wpisu do KRS²: 03.04.2008 roku

Numer KRS: 0000302907

Stowarzyszenie³ jest partnerstwem terytorialnym, obejmującym swym działaniem obszar siedmiu gmin powiatu jasielskiego tj. gmina Dębowiec, Jasło, Krempna, Kołaczyce, Nowy Żmigród, Osiek Jasielski oraz Tarnowiec. LGD zrzesza przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego, społecznego, w tym mieszkańców obszaru objętego strategią rozwoju. Siedzibą Stowarzyszenia jest miejscowość Kołaczyce.

Podstawą prawną funkcjonowania Stowarzyszenia jest m.in. Ustawa z dnia 26 stycznia 2023 r. o finansowaniu wspólnej polityki rolnej na lata 2023-2027 (Dz.U. z 2023 r. poz. 332), Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2020 r. poz. 2261 t.j.), Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. z 2022 r. poz. 943 z późn. zm.), Ustawa z dnia 8 lutego 2023 o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (Dz.U. z 2023 r. poz. 412), Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159, z późn. zm.) oraz Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013 (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021 r., str. 21, z późn. zm.).

1.2 Proces tworzenia partnerstwa

Proces budowania partnerstwa Stowarzyszenia został zapoczątkowany w 2007 roku. Odkonano pierwsze szkolenie z założeń do Osi 4 Leader w ramach PROW 2007-2013, które zostało przeprowadzone przez ekspertów zewnętrznych. W spotkaniu brali udział przedstawiciele różnych środowisk z trzech gmin: Jasło, Kołaczyce oraz Tarnowiec. Kontynuacją prac grupy założycielskiej była rejestracja Stowarzyszenia w KRS w dniu 03.04.2008 r. W maju 2008 r. odbyło się Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia, na którym omówiono założenia do Lokalnej Strategii Rozwoju. Uczestnicy spotkania w formie dyskusji uzgodnili wspólne elementy stanowiące podstawę dalszego opracowywania strategii.

W czerwcu 2008 r. do lokalnej grupy działania przystąpiły dwie kolejne gminy: Dębowiec oraz Osiek Jasielski. Od sierpnia 2008 r. Stowarzyszenie objęło swoim obszarem teren pięciu gmin. 5 stycznia 2009 r. Walne Zebranie Członków uchwaliło ostateczną wersję LSR⁴ na lata 2007-2013. W dniu 21 maja 2009 r. została podpisana umowa o warunkach i sposobie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2007-2013 między Stowarzyszeniem a Samorządem Województwa Podkarpackiego.

W maju 2015 r. do Stowarzyszenia przyjęte zostały kolejne dwie gminy: Krempna oraz Nowy Żmigród, które w perspektywie finansowej 2007-2013 były członkami Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Subregion

¹ LGD – lokalna grupa działania, o której mowa w art. 4 ustawy o rozwoju lokalnym.

² Krajowy Rejestr Sądowy.

³ Stowarzyszenie Pn. Lokalna Grupa Działania Nowa Galicja.

⁴ Strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Magurski – Szansa na Rozwój”. Do Stowarzyszenia pn. Lokalna Grupa Działania Nowa Galicja zostali również przyjęci nowi członkowie z dwóch ww. gmin, którzy reprezentują sektor publiczny, gospodarczy i społeczny oraz mieszkańców. Prace przy budowie LSR na lata 2014-2020 rozpoczęły się w lipcu 2015 r., podczas budowy strategii zostały wykorzystane różne partycypacyjne metody w tym m.in. konsultacje społeczne wśród mieszkańców obszaru LGD. W dniu 28.12.2015 r. Walne Zebranie Członków uchwaliło LSR na lata 2014-2020, która została złożona wraz z wnioskiem o jej wybór. Konsekwencją było podpisanie umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w dniu 23.05.2016 r. z Samorządem Województwa Podkarpackiego.

1.3 Doświadczenia we wdrażaniu podejścia RLKS⁵/LEADER

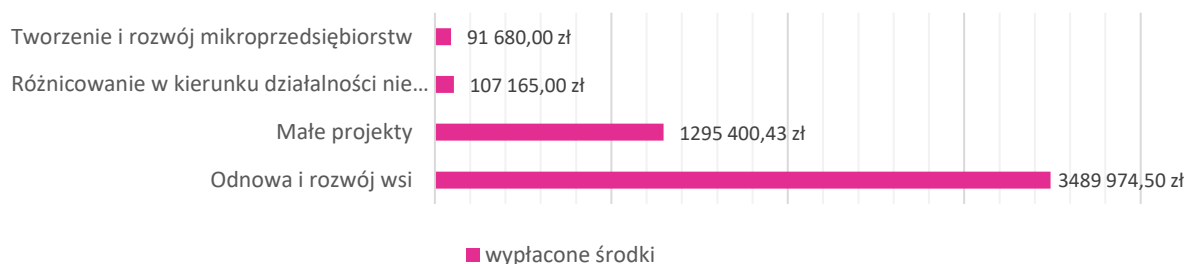
Stowarzyszenie posiada doświadczenie w realizacji podejścia LEADER w ramach okresu programowania 2007-2013 oraz 2014-2020, natomiast część gmin członkowskich LGD posiada dodatkowo doświadczenie we wdrażaniu Pilotażowego Programu LEADER+.

W okresie od 19.06.2006 r. do 14.04.2008 r. gminy członkowskie LGD: Dębowiec, Krempna, Nowy Żmigród oraz Osiek Jasielski wdrażały Pilotażowy Program LEADER+, skupione w ramach Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Subregion Magurski – Szansa na Rozwój”. W trakcie trwania programu zorganizowano wiele imprez o charakterze integracyjnym oraz szkoleń, a także zrealizowano projekty służące rozwojowi gmin członkowskich. Opracowano wiele analiz oraz dokumentów, pozwalających m.in. na realizację wielu inwestycji infrastrukturalnych, wydano także sporą liczbę wydawnictw informacyjno-promocyjnych.

W okresie programowania 2007-2013 gminy Dębowiec, Jasło, Kołaczyce, Osiek Jasielski oraz Tarnowiec tworzyły Stowarzyszenie Pn. Lokalna Grupa Działania Nowa Galicja, natomiast gminy Krempna oraz Nowy Żmigród działały w ramach Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Subregion Magurski – Szansa na Rozwój”

Stowarzyszenie w ramach działania 4.1/413 „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013, realizowało operacje w zakresie: *Odnowu i rozwoju wsi, Małych projektów, Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej* oraz *Tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw*. W tym okresie LGD wybrało do dofinansowania 120 wniosków o przyznanie pomocy na łączną kwotę 7 335 359,47 zł. Pomoc została wypłacona 89 Beneficjentom na łączną kwotę 4 984 219,93 zł, co przy budżecie LSR na działanie 4.1/413, wynoszącym 5 558 604,00 zł, stanowiło 89,7 % jego wykorzystania. Największym zainteresowaniem cieszyły się operacje polegające na *Odnowie i rozwoju wsi* oraz *Małych projektach*. Operacje te wpłynęły na poprawę jakości życia mieszkańców poprzez budowę lub poprawę infrastruktury publicznej, kulturalnej, turystycznej, rekreacyjnej i sportowej. Szczegółowe wykorzystanie środków finansowych na poszczególne typy operacji, w ramach LSR na lata 2007-2013 przedstawia poniższy wykres.

Rysunek 1 Wykorzystanie środków finansowych na poszczególne rodzaje operacji, w ramach LSR na lata 2007-2013

Źródło: opracowanie własne

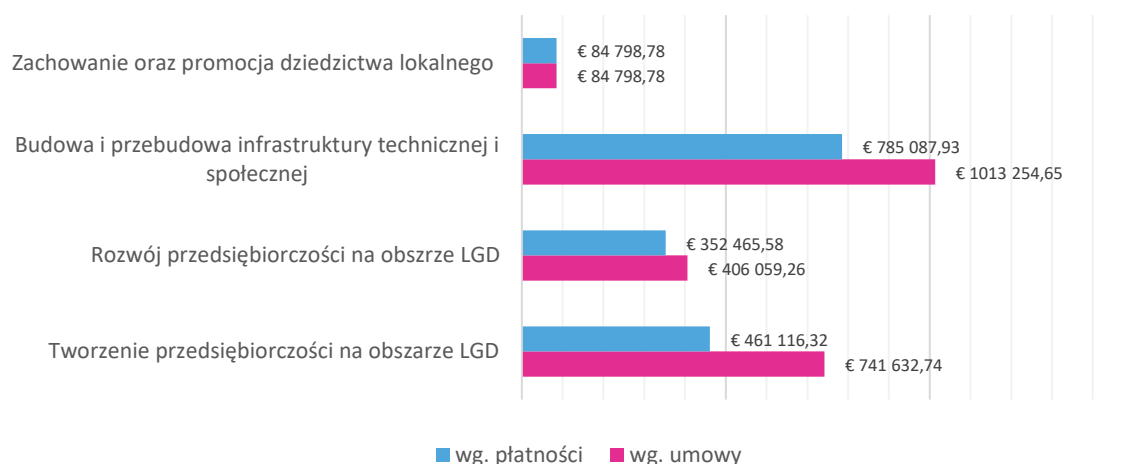
⁵ Rozwój lokalny kierowany przez społeczność.

W okresie programowania 2014-2020 Stowarzyszenie w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, realizuje operacje w zakresie:

- ✓ Tworzenia przedsiębiorczości na obszarze LGD (*Podejmowanie działalności gospodarczej*),
- ✓ Rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD (*Rozwijanie działalności gospodarczej*),
- ✓ Budowy i przebudowy infrastruktury technicznej i społecznej (*Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej*),
- ✓ Zachowania dziedzictwa lokalnego za pośrednictwem operacji grantowych.

W ramach PROW 2014-2020, w terminie do 04.05.2023 r., pomoc została przyznana 71 Beneficjentom o łącznej całkowitej wartości 2 245 745,43 €. Środki wypłacono 52 Beneficjentom w łącznej wysokości 1 683 897,96 €, co przy budżecie LSR na realizację poddziałania 19.2 w wysokości 2 445 000,00 €, daje 92 % jego realizacji – na podstawie zawartych umów o przyznaniu pomocy oraz 69 % na podstawie wypłaconych środków. Szczegółowe wykorzystanie środków finansowych na poszczególne typy operacji, w ramach LSR na lata 2014-2020 przedstawia poniższy wykres.

Rysunek 2 Wykorzystanie środków finansowych na poszczególne rodzaje operacji, w ramach LSR na lata 2014-2020

Źródło: opracowanie własne

Zebrane dotychczas przez LGD, jak i poszczególnych członków doświadczenia w zakresie realizacji operacji stanowią potencjał, który zostanie wykorzystany przy realizacji działań w ramach RLKS w okresie programowania 2023-2027. Połączenie potencjału samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i mieszkańców w ramach wspólnej działalności LGD będzie istotnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich.

1.4 Struktura LGD

Zgodnie ze Statutem członkiem Stowarzyszenia może być pełnoletnia osoba fizyczna oraz osoba prawna działająca za pośrednictwem swojego przedstawiciela. Partnerstwo jest organizacją otwartą, w związku z tym, zgodnie z §18 ust. 1 Statutu w jego skład mogą wchodzić nowi członkowie. Decyzja należy do Zarządu Stowarzyszenia i taki mechanizm został wpisany do Statutu.

Na dzień 04.05.2023 r. Stowarzyszenie liczy 57 członków, z czego 19 członków to osoby prawne reprezentowane przez swoich przedstawicieli, a 38 to osoby fizyczne. W skład członków Stowarzyszenia wchodzi przedstawiciele lokalnych interesów z każdej gminy członkowskiej z każdej z następujących grup

interesów sektorów: **publicznego, społecznego** oraz **gospodarczego**. Udział procentowy poszczególnych sektorów pośród członków LGD ze względu na przynależność terytorialną, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1 Struktura Członków LGD

Gmina	Liczba członków	Udział procentowy w poszczególnych sektorach		
		publiczny	społeczny	gospodarczy
Dębowiec	11	9,1 %	72,7 %	18,2 %
Jasło	10	10 %	80 %	10 %
Końce	10	20 %	70 %	10 %
Krempna	7	14,3 %	71,4 %	14,3 %
Nowy Żmigród	7	14,3 %	71,4 %	14,3 %
Osiek Jasielski	7	14,3 %	71,4 %	14,3 %
Tarnowiec	5	20 %	60 %	20 %
Razem LGD	57	14,6 %	71 %	14,4 %

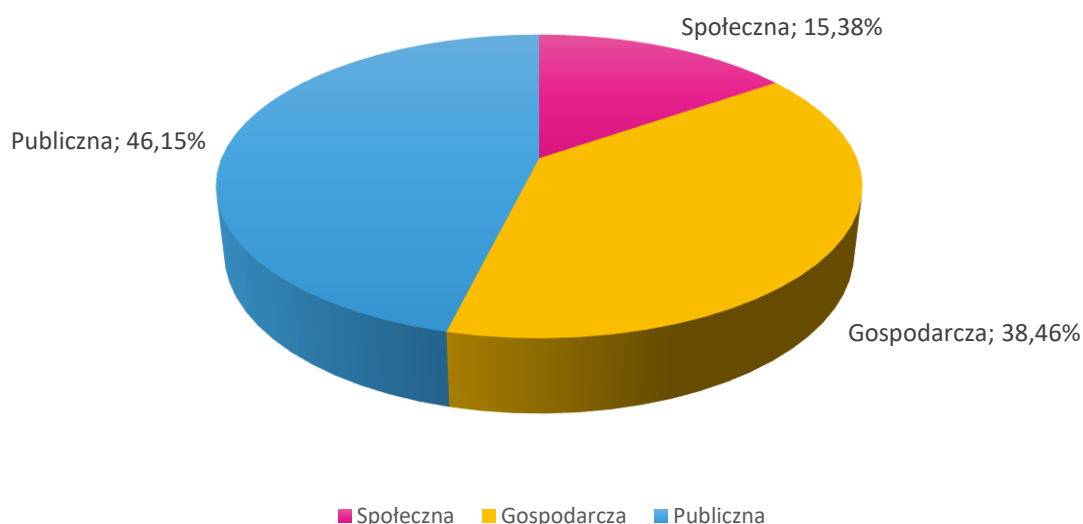
Źródło: opracowanie własne

W ramach LGD funkcjonują organy takie jak: Walne Zebranie Członków, Rada LGD, Zarząd, Komisja Rewizyjna. Forma, specyfika i zasady organizacyjne określają Statut LGD oraz konkretne regulaminy dotyczące danego organu LGD. Wszystkie dokumenty regulujące działania poszczególnych organów wyszczególnione są w *Podrozdziale 1.7 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD*.

1.5 Skład organu decyzyjnego

Stowarzyszenie zgodnie z § 16 ust. 6 pkt 2 i 3 Statutu wybrało 13 członków Rady na podstawie uchwały Walnego Zebrania Członków nr I/8/2023 z dnia 04.04.2023 r. Rada składa się z przedstawicieli trzech lokalnych grup interesu sektorów tj. społecznego, gospodarczego oraz publicznego. Sześciu członów Rady reprezentuje grupę interesu sektora publicznego, pięciu reprezentuje grupę interesu sektora gospodarczego oraz dwoje grupę interesu sektora społecznego. Skład Rady zapewnia, że żadna pojedyncza grupa interesu⁶ nie kontroluje procesu podejmowania decyzji tzn. nie posiada więcej niż 50% praw głosu w jej podejmowaniu. Skład Rady ze względu na procentowy udział poszczególnych grup interesu, przedstawia poniższy Rysunek.

Rysunek 3 Struktura grup interesu w Radzie LGD

Źródło: opracowanie własne

⁶ Grupa interesu - jest to grupa jednostek połączonych więzami wspólnych interesów lub korzyści.

1.6 Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Wybór operacji i ustalenie kwoty wsparcia dla danej operacji, zgodnie z Art. 33 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021 r.) należy do kompetencji LGD i dokonywany jest w formie uchwały Rady, podjętej zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania. Zgodnie z informacjami wskazanymi w Rozdziale 1.5 – Skład organu decyzyjnego zapewnia że, żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji, tj. nie posiada więcej niż 50 % praw głosu.

Zagadnienia związane z procesem decyzyjnym w Stowarzyszeniu, zostały określone w Statucie, Regulaminie Rady oraz procedurach wyboru operacji. Członkowie Rady analizując i oceniając wniosek o przyznanie pomocy, zobowiązani są do zachowania poufności, w szczególności do niepowielania i nieprzekazywania wniosku lub jego elementów osobom trzecim. Każdy członek Rady uczestniczący w posiedzeniu jest zobowiązany do złożenia, odrębnie dla każdego wniosku oświadczenia o występowaniu lub niewystępowaniu przesłanek do wyłączenia go z oceny wniosku, wyboru operacji, w razie zaistnienia istotnych okoliczności, które mogą wywołać wątpliwości co do jego bezstronności.

W celu weryfikacji procentowego udziału poszczególnych grup interesów, prowadzony będzie rejestr interesów członków organu decyzyjnego, w którym określony będzie charakter powiązań członków Rady z grupami interesów. Podstawowe grupy interesu tożsame są z sektorami, z których składa się LGD, lecz nie wyczerpują one listy pojedynczych grup interesów, które mogą się pojawić na poziomie podejmowania decyzji przez Radę.

1.7 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD wraz ze sposobem ich uchwalania, aktualizacji oraz opisem głównych kwestii w nich zawartych, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

PODSTAWOWE DOKUMENTY WEWNĘTRZNE REGULUJĄCE ZASADY DZIAŁANIA LGD			
Lp.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie	Sposób uchwalania/aktualizacji
1	Statut LGD	✓ podstawy prawne funkcjonowania LGD; ✓ siedziba i obszar działania LGD; ✓ zasady działania LGD; ✓ regulacje dotyczące członkostwa; ✓ organy LGD- zasady wyboru i funkcjonowania; ✓ organ nadzoru; ✓ majątek stowarzyszenia; ✓ rozwiązanie stowarzyszenia; ✓ sposób pozyskiwania kwalifikacji ekonomicznych i administracyjnych, niezbędnych do gospodarowania środkami publicznymi.	Uchwała Walnego Zebrania Członków
2	Regulamin Rady	✓ szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Rady; ✓ zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji; ✓ sposób wyłączenia członka Rady z oceny operacji.	Uchwała Walnego Zebrania Członków
3	Regulamin biura LGD	✓ organizacja i funkcjonowanie biura LGD; ✓ zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników; ✓ prawa i obowiązki pracodawcy i pracownika; ✓ zakres działania pracowników stowarzyszenia; ✓ zasady archiwizowania dokumentów.	Uchwała Zarządu

DODATKOWE DOKUMENTY WEWNĘTRZNE REGULUJĄCE ZASADY DZIAŁANIA LGD			
4	Regulamin Walnego Zebrania Członków	✓ zasady zwoływania i organizacji posiedzeń WZC; ✓ zakres zadań WZCZ.	Uchwała Walnego Zebrania Członków
5	Regulamin Zarządu	✓ zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Zarządu; ✓ zasady podejmowania decyzji, protokołowania posiedzeń; ✓ określenie zadań członków Zarządu.	Uchwała Walnego Zebrania Członków
6	Regulamin Komisji Rewizyjnej	✓ zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji; ✓ zasady prowadzenia działań kontrolnych.	Uchwała Walnego Zebrania Członków

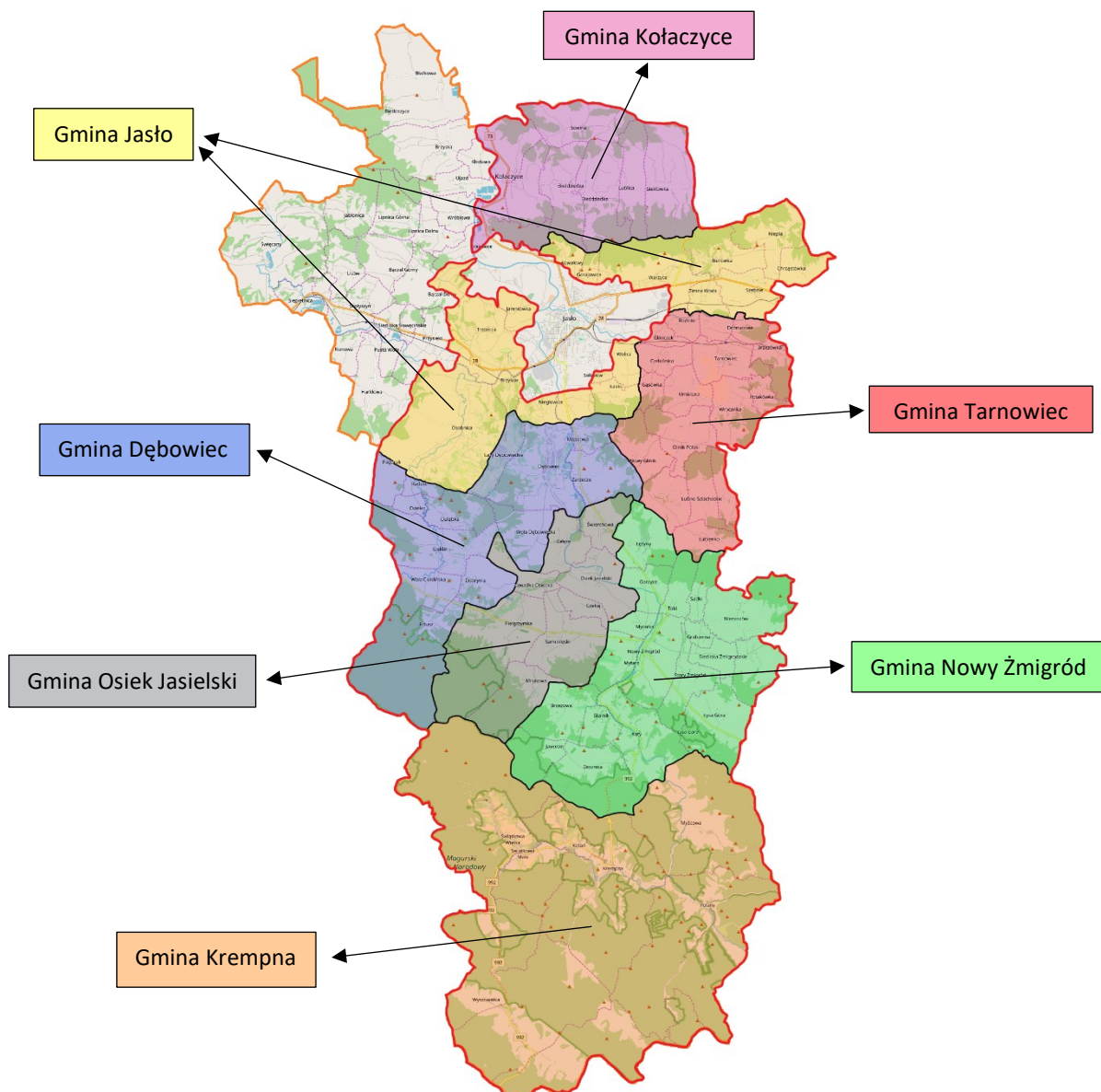
Źródło: opracowanie własne

2 CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR

2.1 Opis obszaru LSR

W skład Stowarzyszenia wchodzi siedem gmin: Dębowiec, Jasło (gm. wiejska), Kołaczyce, Krempna, Nowy Żmigród, Osiek Jasielski oraz Tarnowiec. Wszystkie gminy położone są w powiecie jasielskim, leżącym na pograniczu Beskidu Niskiego i Pogórza Karpackiego w województwie podkarpackim. LGD od zachodu graniczy z województwem małopolskim, od północy z powiatami: dębickim i strzyżowskim, natomiast od wschodu z powiatem krośnieńskim. Południową granicę stanowi granica państwowa ze Słowacją. Obszar LGD jest obszarem spójnym w kontekście geograficznym, ponieważ każda para gmin pozostaje w bezpośrednim lub dalszym sąsiedztwie, tworząc tym samym zwarty obszar geograficzny. Spójność geograficzną, doskonale obrazuje poniższa mapa obszaru LGD.

Rysunek 4 Mapa obszaru LGD

Źródło: opracowanie własne

Obszar działania Stowarzyszenia jest obszarem spójnym terytorialnie o powierzchni 671 km², co stanowi 80,7 % obszaru powiatu jasielskiego. Według stanu na 31.12.2021 roku liczba ludności wyniosła 58 257 osób, podczas gdy gęstość zaludnienia na obszarze objętym LSR wynosiła 86,8 osób na 1 km². Liczbę ludności, powierzchnię oraz gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach członkowskich obrazują poniższe tabele.

Tabela 3 Stan ludności w latach 2016-2021 ogółem w poszczególnych gminach członkowskich LGD

Gminy obszaru LGD	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dębowiec	8 780	8 822	8 862	8 867	8 794	8 789
Jasło	16 407	16 331	16 357	16 357	16 093	16 027
Kołaczyce	8 955	8 964	8 947	8 929	8 739	8 665
Krempna	1 893	1 887	1 886	1 861	1 769	1 736
Nowy Żmigród	9 201	9 149	9 101	9 009	8 843	8 793
Osiek Jasielski	5 377	5 358	5 382	5 372	5 240	5 220
Tarnowiec	9 180	9 124	9 165	9 168	9 012	9 027
Razem obszar LGD	59 793	59 635	59 700	59 563	58 490	58 257

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, listopad 2022 r.

Tabela 4 Zajmowana powierzchnia oraz gęstość zaludnienia w lata 2016-2021 w poszczególnych gminach członkowskich LGD

Gminy obszaru LGD	Powierzchnia w km ²	Gęstość zaludnienia (liczba ludności na 1 km ²)					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dębowiec	86	102	102	102	103	102	102
Jasło	93	176	175	176	176	173	172
Kołaczyce	61	147	147	146	146	143	142
Krempna	205	9	9	9	9	9	9
Nowy Żmigród	104	89	88	88	87	85	85
Osiek Jasielski	60	89	89	89	89	87	86
Tarnowiec	62	147	146	147	147	144	144
Razem obszar LGD	671	89	89	89	89	87	87

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, listopad 2022 r.

2.2 Spójność społeczna, gospodarcza i środowiskowa

Teren Stowarzyszenia składa się z kilku mikroregionów geograficznych. Od północy są to: Pogórze Ciężkowickie oraz Pogórze Strzyżowskie, dalej Doły Jasielsko – Sanockie, jeszcze bardziej na południe – Pogórze Jasielskie, a na samym dole Beskid Niski. Teren regionu jest bardzo malowniczy i urozmaicony, występują góry, wzgórza i doliny⁷. Znaczną część powierzchni LGD zajmują obszary prawnie chronione o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Obszary te znajdują się w południowej oraz południowo-zachodniej części terenu LGD.

Obszar ten posiada klimat kontynentalny z gorącymi i deszczowymi latami i mroźnymi i suchymi zimami. Klimat związany jest z ukształtowaniem powierzchni i podziałem fizjograficznym. Obszar LGD leży na obszarze dwóch rejonów klimatycznych- podgórskiego (część północna) i górskiego (część południowa). Główną rzeką jest Wisłoka wraz z dopływami tj. Ropą i Jasiołką. Dominującą florą są gatunki leśne, z czego znaczna część to drzewostany bukowe i jodłowe⁸.

Charakteryzowany obszar ma charakter rolniczy, o relatywnie korzystnych uwarunkowaniach przyrodniczych, ale niekorzystnych cechach agrarnych (rozdrobnienie gospodarstw) i niskiej towarowości rolnictwa. Występują słabe gospodarczo-handlowe powiązania ponadlokalne (brak potencjału eksportowego) oraz niekorzystne „odcięcie” od autostrady A4. Potencjałem rozwojowym obszaru jest wysoka jakość kapitału ludzkiego. Nie koresponduje ona jednak ani z wysokim poziomem kapitału społecznego, ani z wysokim

⁷ W. Hap, *Przewodnik po Jaśle i Jasielszczyźnie*, Jasło 2007.

⁸ Strategia Rozwoju Powiatu Jasielskiego na lata 2016-2022, Jasło 2016, s. 55-56.

poziomem przedsiębiorczości mieszkańców. Obszar o niewykorzystanym wysokim potencjale turystycznym, głównie kulturowym, ale też przyrodniczym związanym z sąsiedztwem Magurskiego Parku Narodowego. Jest to więc obszar o zróżnicowanych problemach i potencjałach rozwojowych, wynikających m.in. z różnej hierarchii jednostek osadniczych (miasto/wieś), pełnionych funkcji (np. przemysłowe, rolnicze) i wynikających z tego zróżnicowania odmiennych potrzeb.

Obszar jasielski charakteryzuje się dobrymi warunkami agroekologicznymi rozwoju rolnictwa, chociaż rozwój ten ogranicza rozdrobnienie agrarne i niska towarowość. Dużym problemem, wpływającym również na działalność gospodarczą, jest odcięcie infrastrukturalne od autostrady A4 (brak węzła autostradowego), co skutkuje umiarkowanym poziomem dostępności obszaru. Zidentyfikowano również niski poziom rozwoju funkcji turystycznej (baza noclegowa ogranicza się w zasadzie do Jasła). Na terenach wiejskich jest praktycznie brak bazy noclegowej. Nie ma wytworzonych produktów turystycznych. Ponadto obszar jest położony peryferyjnie w stosunku do potencjalnych rynków turystów. Poziom rozwoju gospodarczego obszaru jasielskiego mierzony dochodami własnymi gmin można ocenić jako przeciętny⁹.

Obszar działania LGD znajduje się na obszarze powiatu jasielskiego, gdzie największą aglomeracją jest miasto Jasło, skupiające większość firm działających w tym powiecie. Na obszarze gmin zrzeszonych w LGD głównymi zakładami pracy są urzędy gmin, ich jednostki pomocnicze, szkoły. Większość działalności gospodarczych działa w sferze drobnych usług, typu sklepy, usługi fryzjerskie, gastronomiczne oraz budowlane. Duża część działalności gospodarczych ma charakter działalności jednoosobowych czy też kilkuosobowych.

Obszar LGD charakteryzuje się wspólnymi tradycjami, lokalną tożsamością. Na obszarze LGD działają różne organizacje społeczne, w większości są to ochotnicze straże pożarne i koła gospodyń wiejskich. Występują również inne organizacje, jak zespoły ludowe, ludowe kluby sportowe. W poszczególnych gminach organizowane są różnego rodzaju imprezy, festyny, dożynki, które integrują lokalną społeczność i kultywują lokalne tradycje i obrzędy. Duże bogactwo historyczne i tradycje w powiązaniu z zachowanymi zabytkami, jak i atrakcyjny przyrodniczo teren może stanowić szansę na przyciągnięcie ludzi zmęczonych życiem w wielkich aglomeracjach.

Z danych statystycznych wynika, że stan ludności ma tendencję spadkową, przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Młodzi ludzie wyjeżdżają poza ten obszar w poszukiwaniu pracy. Dlatego ważną sprawą jest podjęcie działań, które zahamują ten trend. Duże znaczenie ma tu budowanie i przywracanie tożsamości poszczególnych miejscowości i obszarów.

Potrzeby i oczekiwania w każdej z gmin należących do LGD są takie same, wobec czego obszar LGD jest spójny społecznie, gospodarczo oraz środowiskowo. Mając na uwadze powyższe realizacja LSR w ramach każdego z funduszy EFSI¹⁰ będzie możliwa na całym obszarze objętym LSR.

⁹ T. Komornicki, R. Wiśniewski, M. Więckowski, S. Goliszek, *Studia nad obszarami problemowymi w Polsce*, Warszawa 2020, s: 329-357.

¹⁰ Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne.

3 PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

3.1 Zastosowane partycypacyjne metody tworzenia LSR

Proces przygotowywania LSR opierał się na metodzie partycypacyjnej, za pomocą której mieszkańcy obszaru zostali włączeni do głównych etapów prac nad strategią. Partycypacyjny charakter LSR jest kluczową cechą zarówno na etapie jej opracowania, jak i realizacji. Jest to podejście fundamentalne dla Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność i jednocześnie wywodzi się z podstawowych założeń metody LEADER odnoszącej się do współpracy i udziału społecznego. Szczególnie istotne są oddolność, zintegrowanie oraz partnerstwo. Głównym celem wszystkich partycypacyjnych metod wykorzystanych przy budowie LSR jest włączenie w ten proces mieszkańców obszaru LGD oraz zidentyfikowanie ich potrzeb i problemów. W prace nad strategią rozwoju zaangażowano lokalną społeczność, w tym lokalnych liderów, przedstawicieli JST¹¹, szkół, ośrodków kultury, GOPS¹², KGW¹³, OSP¹⁴, ZHP¹⁵, stowarzyszeń, fundacji, związków wyznaniowych oraz sołtysów, przedsiębiorców, rolników, osób bezrobotnych. Stowarzyszenie zastosowało cztery podstawowe partycypacyjne metody tworzenia LSR. Wykorzystane metody przedstawia tabela poniżej.

Tabela 5 Partycypacyjne metody wykorzystane przy budowie LSR

Wykorzystana metoda	Cel oraz opis wykorzystanej metody
Ewaluacja końcowa LSR na lata 2014-2020	Głównym celem badania ewaluacyjnego było zgromadzenie zestawu danych, które pozwalają na wszechstronną ocenę całego procesu przygotowania i wdrażania LSR. Badanie ewaluacyjne zostało przeprowadzone w pierwszej połowie 2022 roku. W ramach badania poddano analizie dane zastane, m.in. ze statystyk publicznych oraz dane gromadzone przez LGD w ramach monitoringu LSR. W ramach badania przeprowadzono również badania jakościowe oraz ilościowe. W pierwszym przypadku obejmowały one wywiady z pracownikami LGD oraz wywiady z przedstawicielami jego organów. W ramach badania ilościowego przygotowano dwa kwestionariusze ankiety (CAWI ¹⁶), pierwszy z nich kierowany był do mieszkańców obszaru objętego Strategią RLKS, a drugi do beneficjentów wsparcia osób i przedstawicieli organizacji, które realizowały operacje w ramach jej wdrażania ¹⁷ . Przy budowie LSR na lata 2023-2027 wykorzystano część danych zebranych w ramach badania ilościowego.
Badania ankietowe	Jednym z pierwszych i bardzo istotnych elementów opracowania LSR na lata 2023-2027 stanowiła ankieta badawcza skierowana do mieszkańców. Badanie ankietowe zostało udostępnione za pomocą strony internetowej LGD (CAWI) oraz zostało przeprowadzone w okresie czerwiec-lipiec 2022 r. Głównym celem badania ankietowego było zidentyfikowanie problemów dotyczących mieszkańców oraz określenie działań, jakie należy podejmować w celu ich rozwiązania. Tematykę kwestionariusza zawężono do zakresu działań stanowiących potencjał realizacyjny LGD w ramach perspektywy finansowej 2023-2027.

¹¹ Jednostka samorządu terytorialnego.

¹² Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

¹³ Koło Gospodyń Wiejskich.

¹⁴ Ochotnicza Straż Pożarna.

¹⁵ Związek Harcerstwa Polskiego

¹⁶ Computer-assisted web interview.

¹⁷ CONNECTEDNESS Sp. z o.o., Ewaluacja zewnętrzna lokalnej strategii rozwoju Stowarzyszenia pn. Lokalna Grupa Działania Nowa Galicja, [online], Warszawa, 2022, https://res.cloudinary.com/dnhdrrbor/image/upload/v1686649860/nowagalicia-prod/Raport_z_badian_ewaluacyjnego_LSR_b975d343aa.pdf, [dostęp: 03.08.2023].

Konsultacje społeczne	Najbardziej istotną partycypacyjną metodą wykorzystaną przy budowie LSR były spotkania informacyjno-konsultacyjne, które zostały zorganizowane w każdej gminie członkowskiej LGD. Spotkania zorganizowano w okresie od 19-22 lipca 2022 r. i wzięło w nich udział 61 osób. Informacja o organizacji spotkań została przekazana do jak największego grona mieszkańców z wykorzystaniem różnych metod, m.in. została zamieszczona na stronie internetowej LGD, w mediach społecznościowych, na tablicach ogłoszeniowych gmin członkowskich. Informację taką przekazano także do wójtów, przewodniczących rad gmin członkowskich, sołtysów, do organizacji pozarządowych i instytucji publicznych działających na obszarze LGD. Głównym celem spotkań informacyjno-konsultacyjnych było poznanie perspektywy i potrzeb różnych środowisk życia społeczno-gospodarczego na obszarze wszystkich gmin, przy wykorzystaniu wyników w/w badania ankietowego. Plan realizowanych spotkań obejmował punkty, których celem było m.in. przekazanie informacji o tworzeniu i zakresie nowej strategii LGD, a także warunkach oraz źródłach finansowania. Ważną kwestią było podkreślenie uczestnictwa mieszkańców w procesie tworzenia strategii i rozmowa o ich potrzebach i oczekiwaniach względem planowanych działań na okres 2023-2027.
Konsultacje indywidualne oraz e-konsultacje	Ostatnim etapem budowy LSR były konsultacje indywidualne oraz e-konsultacje. Założenia Lokalnej Strategii Rozwoju na nowy okres programowania były przedstawiane i omawiane podczas posiedzeń organów LGD, tj. Zarządu, Rady, Walnego Zebrania Członków. Konsultowano się również z instytucjami, takimi jak GOPS, które realizowały już działania podobne do działań, jakie przewiduje się do realizacji w ramach EFS+. Powstały projekt Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027 oraz Planu Komunikacji z lokalną społecznością został zamieszczony na stronie internetowej LGD i poddany konsultacjom społecznym. Informacje o konsultacji tych dokumentów zostały także przesłane do gmin członkowskich, ich jednostek organizacyjnych i członków LGD. Uwagi oraz propozycje zmian można było zgłaszać od 17 maja 2023 r. do dnia 25 maja 2023 r. bezpośrednio w biurze LGD, poprzez pocztę elektroniczną, jak również za pośrednictwem formularza on-line. W wyniku tych konsultacji do biura LGD wpłynęło kilka uwag i propozycji zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju.

Źródło: opracowanie własne.

3.2 Ewaluacja końcowa LSR na lata 2014-2020

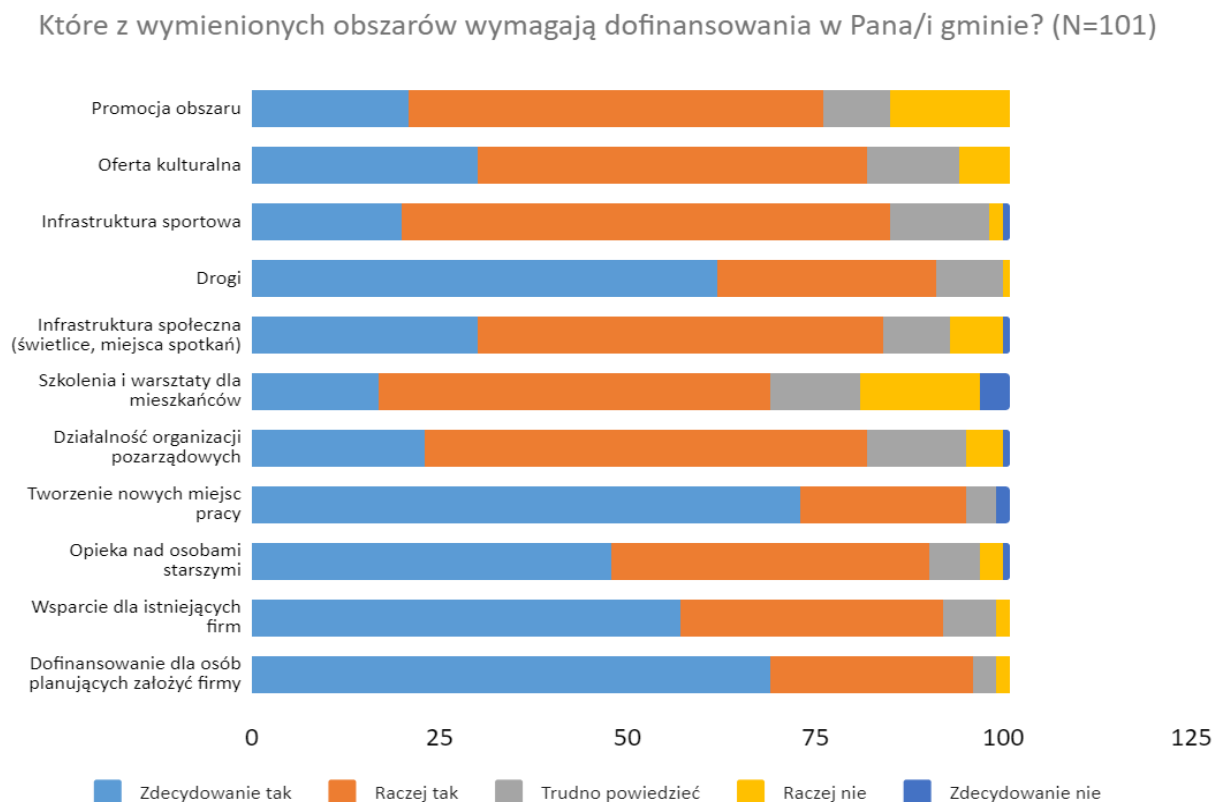
Ewaluacja końcowa LSR na lata 2014-2020 poddała ocenie oraz zasadności realizacji jej celów, które były realizowane z pomocą operacji opisanych w *Rozdziale 1.3 Doświadczenia we wdrażaniu podejścia RLKS/LEADER*. Badaniu zostały poddane działania polegające na: podejmowaniu oraz rozwijaniu działalności gospodarczej, rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej oraz zachowaniu dziedzictwa lokalnego. Powyższe działania były realizowane w ramach trzech celów szczegółowych tj.: „Wzrost zatrudnienia poprzez tworzenie i rozwój przedsiębiorczości”, „Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez budowę i przebudowę infrastruktury technicznej i społecznej” oraz „Zachowanie i promocja dziedzictwa lokalnego oraz aktywizacja mieszkańców obszaru LGD”. Wybrane elementy badania ewaluacyjnego poruszają bardzo istotne kwestie z punktu widzenia LSR na lata 2023-2027.

Szczególną popularnością w ramach poprzedniej strategii rozwoju cieszyły się projekty ukierunkowane na tworzenie nowych miejsc pracy. Analiza zestawionych danych, na przestrzeni lat 2016-2022, wskazuje, że największą popularnością cieszyły się wnioski składane w ramach podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej. Warto dodać, że z każdym kolejnym naborem ilość składanych wniosków wzrastała. Ilość składanych wniosków w ramach w/w działań była co najmniej dwukrotnie większa niż ilość dostępnych środków finansowych przewidzianych na dany nabór wniosków o przyznanie pomocy. W odpowiedzi na pytanie o zmiany jakie nastąpiły w ciągu ostatnich 5 lat działalności LGD, zadane w ramach badania ilościowego, ankietowani odpowiedzieli w największej liczbie (ponad 50%), że widoczne są nowo powstałe firmy. Również twierdząco (poniżej 50%) ankietowani przyznali, że poprawiła się sytuacja na rynku pracy.

Zgodnie z ankietą poprawa na rynku pracy na obszarze LGD związana jest ze wzrostem zakładania i rozwijania firm¹⁷.

Z kolei w ankiecie odnoszącej się do pytania: „które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania w Pana/i gminie ?” respondenci, prawie jednogłośnie (ok. 90%), odpowiedzieli, że wciąż potrzebne są dofinansowania na działania związane z przedsiębiorczością, jak wskazuje rysunek poniżej.

Rysunek 5 Obszary wymagające dofinansowania w ocenie badanych w ramach ewaluacji końcowej LSR na lata 2014-2020

Źródło: Ewaluacja zewnętrzna lokalnej strategii rozwoju Stowarzyszenia pn. Lokalna Grupa Działania Nowa Galicja.

Według ankietowanych mieszkańców obszaru LGD działania związane z przedsiębiorczością zostały uznane za jeden z największych obszarów wymagających dofinansowania w przyszłości. Tworzenie nowych miejsc pracy poprzez podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej uzyskało bardzo dużo wskazań wśród ankietowanych mieszkańców. LGD powinna więc w dalszym ciągu dużą wagę przykładać do operacji polegających na tworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw¹⁷.

W ramach drugiego celu ogólnego, skoncentrowano się na rozwoju infrastruktury, turystyki oraz promocji i ochronie dziedzictwa lokalnego. Realizacja przedsięwzięć w tym zakresie przebiegała bezproblemowo oraz cieszyła się dużym zainteresowaniem. Zanotowano również duży procent mieszkańców korzystających z infrastruktury, która została wsparta w ramach LSR na lata 2014-2020. Wysoką popularnością cieszyły się operacje polegające na zachowaniu oraz promocji dziedzictwa lokalnego. Na uwagę zasługuje wzrost organizacji pozarządowych, które licznie wnioskowały o pozyskanie środków w ramach zrealizowanych projektów grantowych w powyższym zakresie.

W ankiecie dotyczącej kultury i rekreacji, ankietowani wykazali się pozytywnym odzewem. Prawie 70% respondentów zauważa zmiany dotyczące stanu zabytków, poprawy stanu infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, niewielu mniej przyznaje, że przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna i przyjemniejsza. Z przeprowadzonego badania ankietowego można wywnioskować, że przedsięwzięcia związane z poprawą

infrastruktury a także ochrony dziedzictwa lokalnego cieszą mieszkańców i są szeroko zauważane¹⁷. Na podstawie wyników przedstawionych na jedno z pytań zadanych w ramach badania ilościowego (Rysunek 5), można zauważyć, że dużą popularnością (ok. 80%) cieszył się temat stanu dróg, który również wymaga dofinansowania. Podobny wynik, nieco niższy (poniżej 80%) uzyskał temat opieki nad osobami starszymi. Uwagę należy zwrócić także na duże potrzeby w zakresie infrastruktury społecznej, sportowej czy też kulturalnej.

Mając na uwadze wyniki przeprowadzonego badania ankietowego, Stowarzyszenie w dalszym ciągu powinno utrzymać wsparcie na poprawę infrastruktury rekreacyjnej czy też społecznej, jednakże z uwagi na zapisy PS WPR na lata 2023-2027¹⁸ wsparcie w zakresie infrastruktury drogowej nie będzie możliwe. Powyższe wyniki wskazują na potrzebę przeciwdziałania niekorzystnym procesom demograficznym (starzenie się społeczeństwa) poprzez premiowanie ludzi młodych w procesie wyboru operacji jak i ukierunkowane wsparcie dla osób starszych np. poprzez środki EFS+¹⁹ w ramach wielofunduszowej LSR. Obszarem działania o jakim nie należy zapomnieć, a cieszył się sporym zainteresowaniem jest zachowanie oraz promocja dziedzictwa lokalnego.

3.3 Badanie ankietowe

W przeprowadzonym sondażu ankietowym (czerwiec-sierpień 2022 r.) wzięły udział 104 osoby zamieszkujące obszar siedmiu gmin wchodzących w skład LGD. Spośród ankietowanych ok. 58% stanowiły kobiety, a 42% mężczyźni. Podstawowy profil respondenta to osoba w wieku od 27 do 45 lat (ok. 47%) z wyższym wykształceniem (ok. 61%) oraz pracująca (ok. 71%). Drugą pod względem wieku grupę stanowiły osoby w przedziale 46-64 lata (ok. 33%), wykształcenie średnie zadeklarowało ok. 34% ankietowanych, natomiast grupa „emeryt, rencista” była reprezentowana przez ok. 18% badanych osób. Mieszkańcy w ramach ankiety mieli możliwość wypowiedzenia się w następujących kwestiach:

- ✓ Główny kierunek rozwoju LGD Nowa Galicja w ciągu najbliższych 4 lat;
- ✓ Niezbędne działania dla rozwoju LGD Nowa Galicja;
- ✓ Wyzwania rozwojowe w aspekcie usług i integracji społecznej (środki EFS+);
- ✓ Chęć uczestnictwa w działaniach podejmowanych w ramach budżetu LGD.

W dalszej części uszczegółowiono otrzymane odpowiedzi w ramach poruszonych zagadnień oraz dokonano analizy zgłaszanych problemów i oczekiwań dotyczących implementacji rozwiązań rozwojowych.

Pyt. 1. Jaki powinien być główny kierunek rozwoju LGD Nowa Galicja w ciągu najbliższych 4 lat? (proszę zaznaczyć max. 3 odpowiedzi).

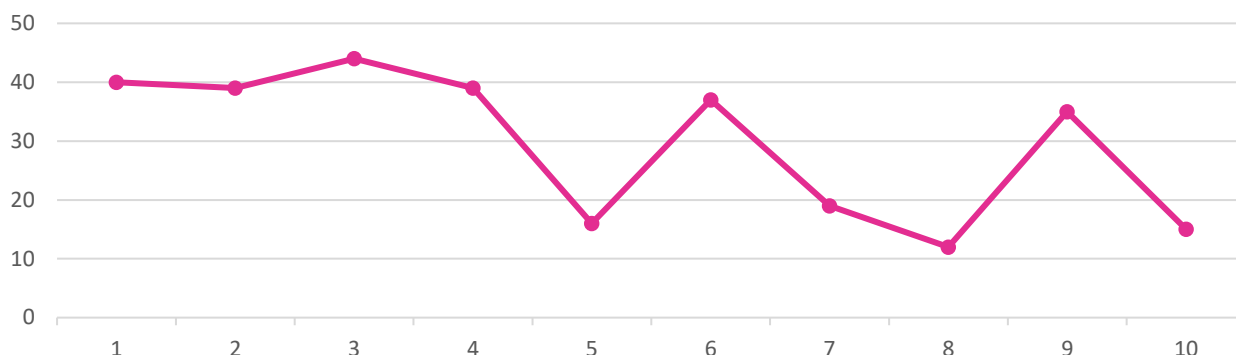
W pytaniu nr 1 odpowiadający spośród listy 10 kierunków rozwojowych mieli możliwość zaznaczyć maksymalnie 3 propozycje, które ich zdaniem mają największe znaczenie z punktu widzenia kierunku rozwoju całego obszaru LGD. W ramach uzyskanych odpowiedzi najwięcej wskazań uzyskały warianty 3. Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej i 1. Rozwój zielonej gospodarki, odpowiednio 44 i 41 głosów. Kolejną ważną dla ankietowanych grupą były odpowiedzi nr: 2. Rozwój sektora usług czasu wolnego, 4. Rozwój usług opiekuńczych, ochrony zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego i 6. Rozwój przedsiębiorczości, lokalnych rynków pracy oraz zwiększanie aktywności gospodarczej. Każdy z powyższych wariantów otrzymał 38 głosów, nieco mniej głosów otrzymała propozycja nr 9. Wyrównywanie szans rozwojowych i dywersyfikacja zatrudnienia – 33 wskazania. Z kolei najrzadziej mieszkańcy wybierali kierunki rozwoju określone jako 7. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych poprzez integrację społeczną, 5. Rozwój współpracy w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym, 10. Stymulowania rozwoju gospodarczego

¹⁸ Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

¹⁹ Europejski Fundusz Społeczny Plus.

i innowacyjności obszaru LGD i 8. Wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, które uzyskały odpowiednio 19, 16, 15 i 10 głosów. Poniżej umieszczono wykres z naniesioną liczbą odpowiedzi oraz pełną listę proponowanych kierunków rozwoju spójnych z dokumentacją programową, w tym Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Rysunek 6 Główny kierunek rozwoju jaki LGD Nowa Galicja powinna podjąć w ciągu najbliższych 4 lat

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

1. Rozwój zielonej gospodarki - wzrost świadomości społecznej w zakresie ochrony środowiska, wyczerpywania zasobów naturalnych oraz postępującej degradacji środowiska naturalnego;
2. Rozwój sektora usług czasu wolnego poprzez wykorzystanie środowiskowego i turystycznego potencjału (np.: poprzez tworzenie ofert tematycznych pobytów średnio- i długoterminowych, a także z zakresu turystyki społecznej (gospodarstwa opiekuńcze, społeczne) oraz prozdrowotnej;
3. Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej - działania zmierzające do zniwelowania różnic rozwojowych miasto-wieś w obszarze infrastruktury społecznej i zdrowotnej oraz turystyczno-rekreacyjnej;
4. Rozwój usług opiekuńczych, ochrony zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego, przy wykorzystaniu zasobów infrastruktury turystycznej i usługowej, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarstw agroturystycznych i ekoturystycznych;
5. Rozwój współpracy w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym dążąc do wdrożenia formuły tzw. „wielofunkcyjności”, tj. rozwój różnych gałęzi lokalnej gospodarki z zachowaniem zasad proekologicznych oraz sprzyjanie zauważalnemu podwyższeniu jakości życia mieszkańców;
6. Rozwój przedsiębiorczości, lokalnych rynków pracy oraz zwiększanie aktywności gospodarczej poprzez tworzenie warunków do dywersyfikacji gospodarki, tworzenia i utrzymania miejsc pracy, wzrostu liczby aktywnych małych i średnich przedsiębiorstw wdrażających innowacje, charakteryzujących się wyższą efektywnością i dochodowością;
7. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych poprzez integrację społeczną osób niepełnosprawnych, starszych i kobiet, a także zwiększanie dostępności usług opiekuńczych nad dziećmi oraz osobami starszymi;
8. Wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, w tym systemu identyfikacji liderów społecznych i wspieranie ich rozwoju, podnoszenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych osób pracujących (m.in. ICT, działalność gospodarcza);
9. Wyrównywanie szans rozwojowych i dywersyfikacja zatrudnienia - pobudzanie przedsiębiorczości, zapewnienie odpowiedniej jakości usług decydujących o perspektywach rozwojowych (zdrowie, edukacja, transport), zachowanie walorów kulturowych, krajobrazu i środowiska przyrodniczego, wsparcie podnoszenia kwalifikacji zawodowych, wyrównywanie dostępu do usług edukacyjnych (m.in. zwiększenie dostępności zajęć pozalekcyjnych, lepsze wykorzystywanie świetlic wiejskich);

10. Stymulowania rozwoju gospodarczego i innowacyjności obszaru LGD i z wykorzystaniem lokalnego potencjału oraz narzędzi cyfrowych, poprzez upowszechnienie nowych technologii i modeli biznesowych opartych na cyfryzacji i sieci internetowej.

Pyt. 2. Jakie działania należy podejmować dla rozwoju LGD Nowa Galicja?

W ramach niniejszego pytania mieszkańcy zostali poproszeni o wskazanie stopnia ważności wymienionych działań poprzez zaznaczenie, czy działanie uważają za bardzo ważne, ważne, mało ważne, mogli również wybrać opcję „trudno powiedzieć/nie mam zdania”. Ocenie poddano 9 poniżej wymienionych wariantów, przy czym ankietowani mogli również przedstawiać swoje propozycje na zasadzie uzupełnienia listy. Oceniane rodzaje działań wraz ze wskazaną oceną znaczenia dla rozwoju LGD:

Rysunek 7 Działania jakie należy podejmować dla rozwoju LGD Nowa Galicja

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Najczęściej jako bardzo ważne działania LGD, mieszkańcy wybierali następujące opcje:

- ✓ Wspieranie przedsiębiorczości, dotacje na start i rozwój działalności pozarolniczej (48 razy);
- ✓ Wspieranie rozwoju turystyki, rozwijanie infrastruktury turystycznej i rekreacyjno-sportowej (46 razy);

- ✓ Włączanie młodzieży w życie publiczne, z uwzględnieniem procesu podejmowania decyzji oraz kooperacja grup młodzieżowych (42 razy);
- ✓ Modernizacja/ rozbudowa infrastruktury kultury i dziedzictwa narodowego (40 razy);

Bardzo podobnie kształtowały się oceny mieszkańców biorąc pod uwagę łączny wybór określeń „bardzo ważne” i „ważne”, najwięcej wskazanych odpowiedzi uzyskały następujące propozycje działań:

- ✓ Wspieranie rozwoju turystyki, rozwijanie infrastruktury turystycznej i rekreacyjno-sportowej (92 razy);
- ✓ Wspieranie przedsiębiorczości, dotacje na start i rozwój działalności pozarolniczej (90 razy);
- ✓ Rozwój i popularyzacja rozwiązań oraz świadomości proekologicznej (w tym odnawialnych źródeł energii) – 88 razy;
- ✓ Modernizacja/rozbudowa infrastruktury kultury i dziedzictwa narodowego (86 razy);
- ✓ Włączanie młodzieży w życie publiczne, z uwzględnieniem procesu podejmowania decyzji oraz kooperacja grup młodzieżowych (84 razy).

Z kolei najmniejszą popularnością cieszyły się działania:

- ✓ Współpraca z innymi LGD, wewnątrz LGD pomiędzy gminami, włączanie młodzieży w życie publiczne, z uwzględnieniem procesu podejmowania decyzji oraz kooperacja grup młodzieżowych (76 ocen - bardzo ważne lub ważne);
- ✓ Aktywna promocja obszaru LGD (77 ocen - bardzo ważne lub ważne);
- ✓ Rozwijanie oferty edukacyjnej szkół (np. zajęcia pozalekcyjne) – 78 ocen;
- ✓ Opieka nad osobami potrzebującymi, rozwijanie pomocy socjalnej – 78 ocen.

Mieszkańcy wskazali dodatkowo szereg działań – własnych pomysłów, których realizacja mogłaby przyczynić się do poprawy jakości życia na obszarze LGD, należą do nich m.in.:

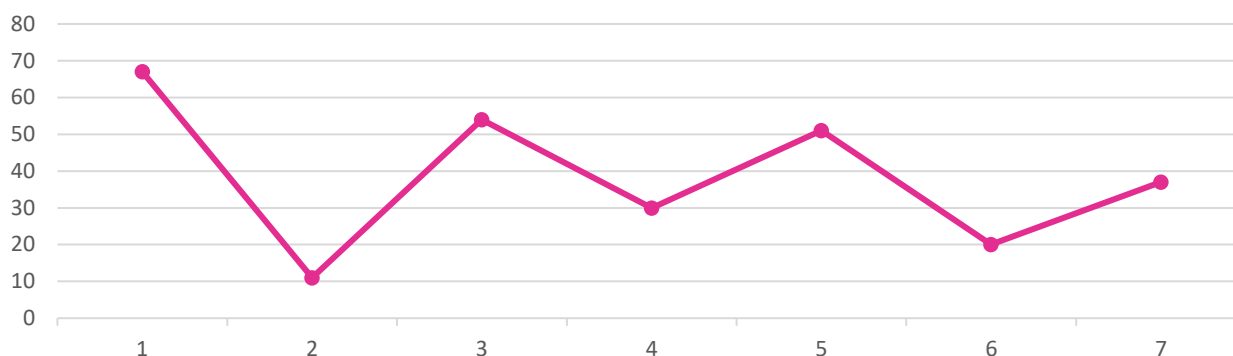
- ✓ Rozwój turystyki: program spędzania wolnego czasu i rekreacji - cykliczne wydarzenia związane z organizacją wolnego czasu, opracowanie i organizacja gier terenowych (questy), promocja obszaru LGD w tym środowiska naturalnego, potraw regionalnych, dziedzictwa kulturowego;
- ✓ Rozwój oferty edukacyjnej wraz z zagospodarowaniem wolnego czasu (wakacje, ferie);
- ✓ Rozwój działań integracyjnych i opiekuńczych - uaktywnianie społeczności do życia publicznego wraz z integracją różnych grup społecznych, rozwój działalności świetlic i klubów integracji, w tym klubów seniora; objęcie programem integracji przede wszystkim dzieci i osoby starsze; rozwój form opieki senioralnej; poprawa dostępu do specjalistów: lekarzy, psychologów, prawników, pielęgniarek, rehabilitantów, asystentów, opiekunów;
- ✓ Rozwój infrastruktury: rozwój bazy turystycznej, w tym małej gastronomii, tras rowerowych, poprawa małej infrastruktury wiejskiej, w tym chodników, wiat, miejsc rekreacji, budowa hali sportowej i innej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej gdzie dzieci i młodzież mogłaby spędzać aktywnie wolny czas; scalanie gruntów rolnych i większa ochrona gruntów rolnych;
- ✓ Rozwój transportu publicznego „miasto – wieś”;
- ✓ Wspieranie inicjatyw z dziedziny bezpieczeństwa.
- ✓ Wsparcie finansowe dla montażu fotowoltaiki oraz instalacji solarnych.

Pyt. 3. Proszę wskazać główne wyzwania rozwojowe Gminy w aspekcie usług i integracji społecznej - działania dofinansowane ze środków EFS+ (proszę zaznaczyć max. 3 odpowiedzi).

Kolejne pytanie odnosiło się do finansowania działań na obszarze LGD przy udziale środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Anketowani mieli możliwość wskazania maksymalnie 3 odpowiedzi spośród listy 7 kierunków rozwojowych związanych z integracją i aktywnością społeczną. Mieszkańcy mogli również przedstawić własne propozycje działań w niniejszym zakresie. Najczęściej wybieraną opcją była odpowiedź

nr 1. Wsparcie skierowane do osób potrzebujących pomocy w codziennym funkcjonowaniu oraz osób z niepełnosprawnościami – 67 wskazań, a także odpowiedź nr 3. Wsparcie skierowane do osób starszych (55 głosów) i odpowiedź nr 5. Działania skierowane do dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym (51 głosów). Z najmniejszym zainteresowaniem spotkały się odpowiedzi nr: 2. Wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań o charakterze chronionym i wspomagany (11 głosów) oraz 6 Działania skierowane do rodzin wychowujących dzieci, w tym rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze lub doświadczających kryzysu (19 głosów). Poniżej umieszczono wykres z naniesioną liczbą odpowiedzi oraz pełną listę proponowanych kierunków rozwoju.

Rysunek 8 Główne wyzwania rozwojowe Gminy w aspekcie usług i integracji społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

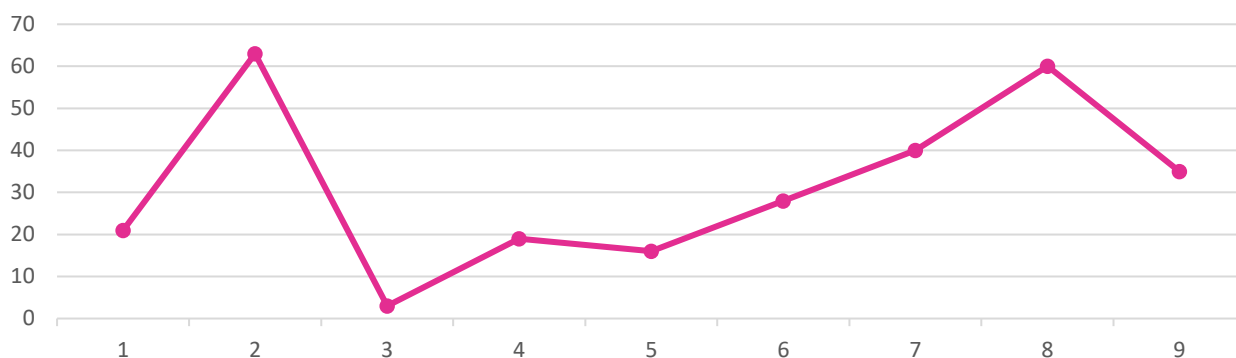
1. Wsparcie skierowane do osób potrzebujących pomocy w codziennym funkcjonowaniu oraz osób z niepełnosprawnościami poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, w tym w szczególności rozwój usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, asystenckich, wsparcie, w tym wytchnieniowe, opiekunów faktycznych (nieformalnych) osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w zakresie niezbędnym do opieki nad w/w osobą itp.;
2. Wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań o charakterze chronionym i wspomagany lub rozwój mieszkalnictwa adoptowalnego, działania w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych oraz inne rozwiązania łączące wsparcie społeczne i mieszkaniowe;
3. Wsparcie skierowane do osób starszych poprzez działania na rzecz zwiększenia ich zaangażowania w życie społeczności lokalnych, w tym w szczególności działania na rzecz samopomocy, tworzenie lub wsparcie już istniejących placówek wsparcia seniorów;
4. Wsparcie w zakresie finansowania (tworzenie/funkcjonowanie) wypożyczalni sprzętu wspomagającego, pielęgnacyjnego i rehabilitacyjnego wraz z doradztwem i treningami w zakresie obsługi w warunkach domowych;
5. Działania skierowane do dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym wymagających wsparcia, przebywających w rodzinach oraz różnego rodzaju placówkach całodobowych itp.;
6. Działania skierowane do rodzin wychowujących dzieci, w tym rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze lub doświadczających kryzysu oraz otoczenia ww. osób / rodzin;
7. Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadr w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych w środowisku lokalnym, w tym szkolenie kadr na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny oraz pracowników pomocy społecznej.

W ramach niniejszego pytania zostało zaproponowane również działanie obejmujące promowanie wśród dzieci i młodzieży zasad udzielania pierwszej pomocy oraz odpowiedniego zachowywania się w obliczu zagrożenia.

Pyt. 4. Realizacji jakich zamierzeń oczekiwałyby/łby Pani/Pan najbardziej, w których mogłaby/łby Pani/Pan uczestniczyć (proszę zaznaczyć max. 3 odpowiedzi)

Pytanie nr 4 jest związane z potencjalnym uczestnictwem ankietowanych w działaniach realizowanych w ramach funkcjonowania LGD Nowa Galicja. Mieszkańcy mieli możliwość zaznaczenia maksymalnie 3 odpowiedzi spośród 9 propozycji typowych działań, związanych z dotychczasową, ale także przyszłą działalnością LGD. Zdecydowanie najwięcej głosów uzyskały propozycje nr: 2. Wydarzenia promujące aktywny styl życia dla dzieci, młodzieży, seniorów oraz osób wykluczonych społecznie (62 głosy) oraz 8. Tworzenie programów zagospodarowania infrastruktury kulturalnej i sportowej - świetlic i domów kultury, boisk, placów zabaw, siłowni zewnętrznych itp. (58 głosów). Z kolei najmniej osób było zainteresowanych wyborem opcji nr: 3. Publikacja wydawnictw (2 głosy), 5. Certyfikacja produktów lokalnych (16 głosów) i 4. Targi/wystawy (19 głosów). Poniżej umieszczono wykres z naniesioną liczbą odpowiedzi oraz pełną listę proponowanych działań. Przy odpowiedzi na to pytanie mieszkańcy nie przedstawili dodatkowych, własnych propozycji.

Rysunek 9 Najbardziej oczekiwane zamierzenia, w których mogliby uczestniczyć ankietowani

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

1. Warsztaty i szkolenia;
2. Wydarzenia promujące aktywny styl życia dla dzieci, młodzieży, seniorów oraz osób wykluczonych społecznie;
3. Publikacji wydawnictw;
4. Targi/wystawy;
5. Certyfikacja produktów lokalnych;
6. Konserwacja, restauracja oraz udostępnienia zabytków, zbiorów;
7. Wyposażenie ośrodków kultury, zespołów ludowych i muzycznych, lokalnych ognisk teatralnych, itp.;
8. Tworzenia programów zagospodarowania infrastruktury kulturalnej i sportowej - świetlic i domów kultury, boisk, placów zabaw, siłowni zewnętrznych itp.;
9. Promowania i dofinansowania działalności pozarolniczej, świadczenia usług na rzecz lokalnej społeczności.

W poniższej tabeli przedstawiono analizę przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z wybranych elementów przeprowadzonego badania ankietowego, które odnoszą się do komponentu wdrażania LSR oraz miały wpływ na określenie celów i przedsięwzięć LSR. Dane wykazane w kolumnie „Popularność” zostały uśrednione na podstawie odpowiedzi udzielonych na wszystkie pytania ujęte w badaniu ankietowym.

Tabela 6 Analiza przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z badania ankietowego

Lp.	Wniosek z konsultacji	Popularność	Uwzględniono w LSR	Uzasadnienie
1	Rozwój zielonej gospodarki / popularyzacja rozwiązań oraz świadomości proekologicznej	Wysoka	Częściowo	Nie uwzględniono dedykowanych działań w LSR, jednakże LGD zamierza premiować operacje wykorzystujące OZE, poprzez lokalne kryteria wyboru. W ramach przedsięwzięcia 3.1 istnieje możliwość realizacji zadań z zakresu podnoszenia świadomości proekologicznej.
2	Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej w tym turystycznej, rekreacyjno-sportowej oraz związanej z kulturą i dziedzictwem narodowym	Wysoka	TAK	W ramach celu nr 2 przewidziano do wsparcia działania związane z rozwojem małej infrastruktury, w tym turystyczno-rekreacyjnej, a także wsparcia inicjatyw infrastrukturalnych związanych z dziedzictwem lokalnym.
3	Rozwój usług opiekuńczych, ochrony zdrowia (...)	Wysoka	Częściowo	Część proponowanych działań związanych np. związanych z ochroną zdrowia nie zostały uwzględnione w LSR z powodu braku możliwości wsparcia w realizowanych programów. Natomiast uwzględniono działania związane z rozwojem usług opiekuńczych w ramach przedsięwzięcia 3.2
4	Rozwój współpracy w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym (...)	Niska	NIE	Z uwagi na marginalne zainteresowanie nie uwzględniono w LSR
5	Rozwój przedsiębiorczości, lokalnych rynków pracy oraz zwiększenie aktywności gospodarczej / dotacje na start i rozwój działalności pozarolniczej (...)	Wysoka	TAK	Uwzględniono poprzez przedsięwzięcia realizowane w ramach celu nr 1 tj. podejmowanie oraz rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej
6	Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych społecznie poprzez integrację społeczną (...)	Średnia	TAK	Uwzględniono poprzez przedsięwzięcia realizowane w ramach celu nr 3
7	Wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego (...)	Niska	NIE	Z uwagi na marginalne zainteresowanie nie uwzględniono w LSR
8	Wyrównywanie szans rozwojowych i dywersyfikacja zatrudnienia / rozwijanie oferty edukacyjnej szkół (zajęcia pozalekcyjne)	Wysoka	TAK	Uwzględniono w LSR poprzez przedsięwzięcia realizowane w ramach celu nr 1 oraz przedsięwzięcie 3.1. Przewidziano możliwość dywersyfikacji zatrudnienia poprzez możliwość tworzenie miejsc pracy w branżach specjalistycznych (innowacja).
9	Stymulowanie rozwoju gospodarczego i innowacyjności obszaru LGD, z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych, nowych	Niska	TAK	Uwzględniono w ramach celu nr 1 poprzez możliwość wspierania sektorów gospodarki, które wynikają z RSI WP na lata 2021-2030 ²⁰ . Uwzględniono również ze względu

²⁰ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2021-2030

	technologii i modeli biznesowych opartych na cyfryzacji i sieci internetowej			na ukierunkowanie PS WPR 2023-2027 na działania związane z innowacją i cyfryzacją.
10	Współpraca z innymi LGD, wewnątrz LGD pomiędzy gminami (...)	Niska	NIE	Z uwagi na marginalne zainteresowanie nie uwzględniono w LSR
11	Opieka nad osobami potrzebującymi, rozwijanie pomocy socjalnej, wsparcie skierowane do osób potrzebujących pomocy w codziennym funkcjonowaniu	Wysoka	TAK	W ramach LSR, LGD przewidziało dedykowane wsparcie w tym zakresie, poprzez realizację przedsięwzięcia 3.2
12	Rozwój działań integracyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży, w tym zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz osób starszych,	Wysoka	TAK	W ramach LSR, LGD przewidziało dedykowane wsparcie w tym zakresie, poprzez realizację przedsięwzięcia 3.3
13	Rozwój transportu publicznego	Niska	NIE	Nie ujęto w LSR, z powodu braku możliwości dedykowanego wsparcia dla tego rodzaju operacji w PS WPR na lata 2023-2027
14	Wsparcie inicjatyw w dziedziny bezpieczeństwa	Niska	NIE	Z uwagi na marginalne zainteresowanie nie uwzględniono w LSR
15	Wsparcie finansowe dla montażu fotowoltaiki, instalacji solarnych, scalania gruntów, budowy kanalizacji	Średnia	NIE	Nie ujęto w LSR, z powodu braku możliwości dedykowanego wsparcia dla tego rodzaju operacji w PS WPR na lata 2023-2027
16	Wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań o charakterze chronionym, wsparcie w zakresie finansowania wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego	Niska	TAK	W ramach przedsięwzięcia 3.2, LSR dopuszcza możliwość realizacji zadań w tym charakterze, pomimo niskiego zainteresowania społecznego
17	Działania skierowane do rodzin wychowujących dzieci, w tym rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze / podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadr w zakresie świadczenie usług społecznych	Niska	TAK	W ramach przedsięwzięcia 3.2 oraz 3.3, LSR dopuszcza możliwość realizacji zadań w tym charakterze, pomimo niskiego zainteresowania społecznego

Źródło: opracowanie własne.

3.4 Konsultacje społeczne

Spotkania informacyjno-konsultacyjne z mieszkańcami zostały zorganizowane w każdej z siedmiu gmin tworzących obszar LGD Nowa Galicja zgodnie z poniższym harmonogramem:

Tabela 7 Harmonogram spotkań informacyjno-konsultacyjnych

Lp.	Gmina	Termin spotkania	Miejsce spotkania
1	Krempna	19.07.2022r., godz. 11.00	Krempna, sala widowiskowa przy Urzędzie Gminy Krempna
2	Nowy Żmigród	19.07.2022r., godz. 14.00	Nowy Żmigród, sala GOK
3	Osiek Jasielski	20.07.2022r., godz. 11.00	Osiek Jasielski, sala GOK
4	Dębowiec	20.07.2022r., godz. 14.00	Dębowiec, sala widowiskowa przy Urzędzie Gminy Dębowiec
5	Jasło (gmina wiejska)	21.07.2022r., godz. 11.00	Wolica, Dom Ludowy
6	Tarnowiec	21.07.2022r., godz. 14.00	Tarnowiec, sala GOK
7	Końskie	22.07.2022r., godz. 11.00	Końskie, sala bankietowa GOK

Źródło: opracowanie własne.

Zakres tematyki spotkań obejmował następujące zagadnienia:

- ✓ Nowa Strategia LGD Nowa Galicja - zakres, tematyka, czas realizacji;
- ✓ Harmonogram prac przy LSR;
- ✓ Partycypacja społeczna - ankiety, spotkania warsztatowe, informacje w Internecie, konsultacje społeczne;
- ✓ Omówienie ankiet/wyników ankiet informacyjnych;
- ✓ Analiza potrzeb i potencjału obszaru LGD;
- ✓ Główne wyzwania w obrębie kluczowych obszarów rozwoju LGD - dyskusja.

Spotkania informacyjne były okazją do zapoznania się z problemami, potrzebami, a także oczekiwanymi działaniami, zgłaszanymi przez uczestników tych spotkań. Dyskusje prowadzone podczas tych spotkań koncentrowały się na trzech głównych tematach, tj. „Gospodarka”, „Społeczność lokalna” oraz „Infrastruktura”.

Gospodarka

Rozmawiając na temat rozwoju w dziedzinie gospodarki, mieszkańcy poszczególnych gmin byli zgodni, co do potrzeby kontynuacji dofinansowania tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw przy zastosowaniu rozwiązań innowacyjnych oraz odnawialnych źródeł energii. Lokalne firmy i ich właściciele są dobrze postrzegani w społecznościach, jako dostawcy towarów i usług, które zaspokajają określone potrzeby mieszkańców. Jednocześnie mieszkańcy są świadomi, iż tworzenie warunków rozwoju biznesu jest jednym z filarów rozwoju społeczności lokalnej, który zapewnia pozostanie osób przedsiębiorczych na danym obszarze oraz umożliwia przyciąganie nowych inicjatyw i kooperację przedstawicieli różnych branż. Ze strony przedsiębiorców pojawiały się postulaty maksymalnego uproszczenia procedur wnioskowania i rozliczania środków przyznawanych przez LGD, tak aby doprowadzić do maksymalnego skrócenia czasu obsługi ww. procesów administracyjnych. Drugim ważnym obszarem w dziedzinie „Gospodarka” wskazywanym przez mieszkańców była turystyka. Jako problem, najczęściej podnoszono brak odpowiedniej infrastruktury oraz współpracy podmiotów na rzecz budowy kompleksowej oferty turystycznej obszaru LGD. Mieszkańcy dostrzegają walory turystyczno-krajoznawcze swoich miejscowości oraz ruch turystyczny, który częściowo generowany jest samoistnie, w oparciu o dostępne walory i infrastrukturę publiczną. Uczestnicy spotkań podkreślali poziom trudności związany z uruchomieniem i utrzymaniem rentownej firmy, która działałaby w branży turystycznej na obszarze LGD Nowa Galicja. Powodem jest zbyt mała liczba turystów lub krótki czas pobytu w regionie. Uczestnicy spotkań zwracali uwagę na duży potencjał szlaków turystycznych łączących obszary wielu sąsiadujących ze sobą gmin.

Dywersyfikacja dochodów i zatrudnienia na obszarach wiejskich (...) wymaga rozwoju przedsiębiorczości, lokalnych rynków pracy w małych miastach oraz zwiększania aktywności gospodarczej mieszkańców tych obszarów. Dotychczasowe rozwiązania w tym zakresie okazały się niewystarczające i konieczne jest kontynuowanie wsparcia w tym obszarze²¹.

Społeczność lokalna

W obszarze strategicznym „Społeczność lokalna” odnoszono się przede wszystkim do potrzeb osób starszych oraz dzieci i młodzieży. Zwracano uwagę, że osoby z niepełnosprawnościami, osoby defaworyzowane lub wykluczone społecznie są uczestnikami programów realizowanych przez gminne ośrodki pomocy rodzinie lub pomocy społecznej, działające w każdej gminie obszaru LGD Nowa Galicja w oparciu o stosowne przepisy prawne. Jakkolwiek, w części spotkań, ich uczestnicy wskazywali na zbyt niską dostępność usług realizowanych przez gminne ośrodki pomocy społecznej i możliwość wykorzystania środków z nowej LSR LGD Nowa Galicja np. na wsparcie opieki wytchnieniowej. Różne podejście prezentowano w odniesieniu do kwestii wsparcia dodatkowych zajęć dla dzieci uczestniczących w formalnej edukacji przedszkolnej i szkolnej. Większość opinii wskazywało na różnorodność i dostępność oferty pozalekcyjnych zajęć rozwojowych, a niekiedy wręcz przeciążenie dzieci i młodzieży dodatkowymi aktywnościami. Z kolei przedstawiciele szkół niepublicznych wskazywali na istniejące, duże potrzeby w tym zakresie. Istotną kwestią społeczną poruszaną na niemal każdym spotkaniu był brak animatorów lub liderów życia społecznego. O ile, dzięki różnorodnym inwestycjom publicznym, stan infrastruktury świetlic wiejskich czy domów kultury znacząco się poprawił, o tyle ich programy i dostępność nie wzrosła. Zdaniem uczestników spotkań konsultacyjnych konieczne jest wzmocnienie roli lokalnych animatorów kultury m.in. poprzez tworzenie etatów i udostępnienie świetlic czy domów kultury w dogodnych dla młodzieży czy mieszkańców terminach. Poza kulturą, istotną rolę liderów, mieszkańcy postrzegają także w dziedzinie turystyki. W tym obszarze wskazywano na działania integrujące różne oddolne inicjatywy, związane z zachowaniem i promocją dziedzictwa kulturowego, aktywnym wypoczynkiem, produktem lokalnym, itp. Podczas wszystkich spotkań pozytywnie wypowiadano się na temat klubów seniora. W części gmin tego typu kluby działają bardziej prężnie, w innych mniej, natomiast wszędzie zgłaszana była potrzeba wsparcia tego typu inicjatyw. Dodatkowe środki finansowe pozwoliłyby, w opinii mieszkańców urozmaicić programy aktywizacji i integracji seniorów.

Ważną więc kwestią, która wymaga analizy i uwzględnienia w ramach przygotowywanej strategii jest aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców, przy szczególnym uwzględnieniu osób starszych. Efekty zachodzących procesów demograficznych – starzejące się społeczeństwo, wzrost średniej długości życia, przy spadającej liczbie urodzeń, wpływa na wzrost poziomu zapotrzebowania na różne formy aktywizacji i opieki senioralnej. Jednocześnie aktywizacja młodzieży oraz tworzenie warunków do podnoszenia kwalifikacji i rozwoju osobistego może wpływać ograniczająco na zjawisko migracji młodych osób do dużych miast lub wyjazdu na stałe za granicę.

W odpowiedzi na trendy demograficzne i społeczne, m.in. związane ze starzeniem się społeczeństwa polskiego, ważne są działania związane z ułatwianiem dostępu do kultury oraz aktywnego uczestnictwa w kulturze osobom starszym, osobom z niepełnosprawnościami lub czasowymi ograniczeniami w funkcjonowaniu, a także wspieranie roli kultury w budowaniu spójności społecznej, w tym również w wymiarze międzypokoleniowym. W tym celu realizowane będą działania ukierunkowane na niwelowanie barier fizycznych, ekonomicznych, mentalnych oraz kompetencyjnych. Należy przy tym uwzględniać dostosowanie i wykorzystanie istniejącej infrastruktury kultury, konieczność poszerzania oferty kulturalnej z uwzględnieniem potrzeb i oczekiwań seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów. Należy mieć także na uwadze różnorodność wewnętrzną ww. grup w zakresie kompetencji kulturalnych,

²¹ Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030, Warszawa 2019, str. 86

doświadczeń i stylów życia. Wymagać to będzie przede wszystkim wsparcia wykorzystania potencjału instytucji kultury oraz kontynuowania procesu modernizacji infrastruktury publicznej oraz kulturalnej.

Należy podkreślić, że dostępność do usług kulturalnych oraz atrakcyjność oferty kulturalnej przyczyniają się istotnie do poprawy jakości życia, decydują o niepowtarzalnym charakterze i atmosferze poszczególnych miejsc, zwiększając ich atrakcyjność jako potencjalnych miejsc zamieszkania, pracy i turystyki. Ponadto oferta kulturalna, należąca do wachlarza możliwości spędzania wolnego czasu, jest jednym z elementów decydujących o lokalizacji dużych inwestycji, szczególnie tych opartych o kadrę kreatywną. Dlatego bogata oferta kulturalna stanowi istotny czynnik hamujący odpływ osób młodych i wykształconych²².

Infrastruktura

Obszar strategiczny „Infrastruktura” był diskutowany przede wszystkim w odniesieniu do infrastruktury turystycznej i rekreacyjno–sportowej oraz dziedzictwa kulturowego. Mieszkańcy wskazywali na wyraźną rolę w tym zakresie gmin członkowskich, choć w niektórych miejscowościach dostrzegali potencjał do realizacji mniejszych przedsięwzięć inwestycyjnych na rzecz organizacji pozarządowych. Zwracali uwagę na potrzebę dofinansowania infrastruktury publicznej w tym sportowej, atrakcji turystycznych, wyposażania mającego na celu poprawę dostępu do usług publicznych oraz projektów z zakresu zachowania dziedzictwa kulturowego. W kontekście wdrażania rozwiązań proekologicznych podnoszoną kwestią był temat rozbudowy infrastruktury służącej rolnictwu i sprzedaży produktów ekologicznych oraz montażu źródeł energii odnawialnej, w tym paneli fotowoltaicznych.

W związku z różnorodnością oczekiwań oraz propozycji działań zgłaszanych przez uczestników spotkań, istotne jest uwzględnienie w treści strategii zapisów pozwalających na zachowanie stosunkowo dużego poziomu elastyczności przy jej realizacji. Pozwoliłoby to na uwzględnienie innowacyjnych działań pojawiających się w trakcie procesu wdrażania strategii przy zachowaniu wielkości dofinansowania dostosowanego do skali przedsięwzięć. Analiza przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z konsultacji społecznych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8 Analiza przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z konsultacji społecznych

Lp.	Wniosek z konsultacji	Priorytet	Uwzględniono w LSR	Uzasadnienie
1	Dofinansowanie tworzenia i rozwoju przedsiębiorczości, w szczególności przy zastosowaniu rozwiązań innowacyjnych oraz OZE ²³	Wysoki	TAK	W odpowiedzi na wniosek zaplanowano do realizacji dwa przedsięwzięcia w ramach celu nr 1 polegające na podejmowaniu i rozwijaniu pozarolniczej działalności gospodarczej. Rodzaje działalności gospodarczej wybrane i możliwe do wsparcia zostały określone na podstawie RSI WP. W ramach wybieranych projektów premiowane będą operacje wykorzystujące OZE.
2	Maksymalne uproszczenie procedur wnioskowania i rozliczania środków	Wysoki	Częściowo	LGD nie ma wpływu na treść dokumentów opracowywanych przez organy krajowe odpowiedzialne za wdrażanie poszczególnych programów. LGD w ramach realizacji LSR, przewiduje maksymalne uproszczenie poszczególnych procedur wyboru i oceny operacji oraz regulaminów naborów w granicach obowiązującego prawa.

²² Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS2030), Warszawa 2020, str. 74-75

²³ Odnawialne Źródła Energii.

3	Wsparcie turystyki oraz infrastruktury okołoturystycznej	Wysoki	TAK	W katalogu rodzajów działalności przewidzianych do wsparcia w ramach celu nr 1, znajdują się rodzaje działalności gospodarczych związanych z sektorem turystycznym. W ramach celu nr 2 uwzględniono wsparcie inwestycji polegających na budowie lub modernizacji infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.
4	Niska dostępność do usług realizowanych przez GOPS-y	Wysoki	TAK	LGD w ramach LSR na lata 2023-2027 przewidziało do realizacji Przedsięwzięcie nr 3.2, które w całości jest poświęcone usługom społecznym świadczonym w społeczności lokalnej. Zadania, które mogą być realizowane w ramach przedsięwzięcia będą głównie realizowane przez GOPS-y.
5	Wsparcie w zakresie dodatkowych zajęć dla dzieci uczestniczących w edukacji formalnej	Średni	TAK	LGD w ramach LSR na lata 2023-2027 przewidziało do realizacji Przedsięwzięcie nr 3.1, które w całości jest poświęcone rozwojowi zdolności uczniów poza edukacją formalną.
6	Niedostateczna ilość animatorów lub liderów życia społecznego	Wysoki	Częściowo	Działania realizowane w ramach celu nr 3 będą miały pośredni wpływ na animację lokalnej społeczności, w szczególności animacji osób starszych, dzieci oraz młodzieży, a także osób z niepełnosprawnościami. Działania mogą pośrednio wpłynąć na wyłonienie się w środowisku lokalnym nowych liderów życia społecznego.
7	Działania integrujące różne oddolne inicjatywy, związane z zachowaniem i promocją dziedzictwa kulturowego	Wysoki	Częściowo	LGD w ramach LSR na lata 2023-2027 przewidziało do realizacji przedsięwzięcie 2.2 mające na celu zachowanie oraz promocję dziedzictwa lokalnego. W ramach przedsięwzięcia przewidziano do wsparcia głównie lokalne organizacje pozarządowe, w zakresie projektów miękkich jak i infrastrukturalnych.
8	Możliwość wsparcia istniejących bądź nowych klubów seniora	Wysokie	Tak	W ramach przedsięwzięcia 3.2 LGD przewidziało wsparcie w zakresie tworzenia nowych lub istniejących klubów seniora.
9	Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców, w tym w szczególności ludzi młodych i seniorów	Średni	TAK	W ramach celu nr 3, LGD przewidziało szereg działań związanych z aktywizacją ludzi młodych i seniorów.
10	Dostosowanie i wykorzystanie istniejącej infrastruktury kultury, konieczność poszerzania oferty kulturalnej z uwzględnieniem potrzeb i oczekiwań seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów	Średni	TAK	LGD za pomocą lokalnych kryteriów wyboru, będzie premiować operacje wpływające na dostępność w ramach przedsięwzięcia 2.1 (tj. uwzględniające rozwiązania zwiększające dostępność dla osób z niepełnosprawnościami).

11	Dofinansowanie infrastruktury turystycznej, sportowo-rekreacyjnej oraz z zakresu dziedzictwa lokalnego	Wysoki	TAK	W ramach LSR na lata 2021-2027, w ramach celu nr 2 przewidziano do wsparcia działania związane z rozwojem małej infrastruktury, w tym turystyczno-rekreacyjnej, a także wsparcia inicjatyw infrastrukturalnych związanych z dziedzictwem lokalnym.
12	Rozwój infrastruktury służącej rolnictwu i sprzedaży produktów ekologicznych oraz montażu źródeł OZE	Średni	Częściowo	Z powodu braku możliwości dofinansowania w ramach WPR na lata 2023-2027 działalności gospodarczych w sektorze rolniczym oraz infrastruktury służącej rolnictwu bądź sprzedaży produktów rolnych (np. targowiska), LSR nie będzie miała wpływu na rozwiązanie tego problemu, jednakże w ramach lokalnych kryteriów wyboru LGD zamierza premiować operację pozytywnie wpływającą na ochronę środowiska.

Źródło: opracowanie własne.

3.5 Konsultacja indywidualne oraz e-konsultacje

W ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych projektu Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia pn. Lokalna Grupa Działania Nowa Galicja na lata 2023-2027 oraz projektu Planu komunikacji z lokalną społecznością, w wyznaczonym terminie do biura LGD wpłynęło 4 uwagi do LSR na lata 2023-2027 za pośrednictwem przewidzianych środków przekazu.

Część zgłaszanych uwag dotyczyła rozszerzenia katalogu rodzajów działalności gospodarczych, jakie mogą być wspierane w ramach LSR, wskazując na potrzebę wsparcia operacji polegających na podjęciu bądź rozwinięciu działalności gospodarczej w ramach kodu PKD²⁴ 73.11.Z. Zaproponowano również zmiany w wysokości zaplanowanych do osiągnięcia wskaźnikach dotyczących działań realizowanych w ramach celu nr 3 „Inicjowanie działań na rzecz aktywnego włączenia społecznego” poprzez zmniejszenie ich wartości ze względu na duże koszty realizacji zadań podobnych do planowanych przez LGD, przez podmioty zgłaszające uwagi.

Wszystkie uwagi i propozycje zmian do konsultowanych dokumentów zostały uwzględnione. Zmodyfikowano nazwę celu nr 1, jak i poszerzono katalog rodzajów działalności możliwych do wsparcia w oparciu o zgłaszane zapotrzebowanie społeczne. Zmniejszono wartości docelowe niektórych wskaźników produktu i rezultatu przewidzianych do realizacji w ramach celu nr 3 oraz przypisanych do niego przedsięwzięć.

3.6 Udział lokalnej społeczności w realizacji LSR

W ramach realizacji LSR na lata 2023-2027, Stowarzyszenie przewidziało szeroki udział lokalnej społeczności w procesie jej wdrażania. Proces implementacji udziału lokalnej społeczności w realizację LSR zostanie oparty o zasadę wielopodmiotowego zarządzania. Zasada wielopodmiotowego zarządzania przejawiać się będzie poprzez włączenie sektora publicznego, społecznego oraz gospodarczego w procesy związane z prowadzeniem monitoringu i ewaluacji, aktywizacji oraz wdrażania LSR. Wyszczególnione obszary interwencji w ramach LSR zostały skierowane do jak największego grona odbiorców: jednostek sektora finansów publicznych, stowarzyszeń, podmiotów prowadzących działalność gospodarczą czy też osób planujących podjąć działalność gospodarczą oraz szerokich grup społecznych, w tym osób młodych do ukończenia 25 roku

²⁴ Polska Klasyfikacja Działalności.

życia, seniorów, osób w niekorzystnej sytuacji, tj. rolników, osób bezrobotnych oraz osób z niepełnosprawnościami.

W ramach realizacji LSR, zakłada się jej szerokie konsultowanie wśród społeczności lokalnej w zakresie zmian w LSR, prowadzenia monitoringu i ewaluacji, działań w zakresie aktywizacji i animacji społeczności lokalnej. Zapewnienie odpowiedniej komunikacji pomiędzy LGD a społecznością lokalną obszaru – grupami docelowymi, w tym grupą osób w niekorzystnej sytuacji, jest głównym sposobem skutecznego zaangażowania społeczności w realizację LSR. Aktywne uczestnictwo mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i instytucji publicznych w bieżącym wdrażaniu LSR może przyczynić się w znacznym stopniu do osiągnięcia założonych w Strategii celów, a co za tym idzie do rozwoju całego obszaru. Działania komunikacyjne skierowane do lokalnej społeczności mają za zadanie zwiększyć zaangażowanie mieszkańców w działania prowadzone przez LGD. Głównym założeniem pozytywnej realizacji Strategii jest właśnie maksymalne włączenie społeczności lokalnej w jej wdrażanie. Ważny jest sposób w jaki będzie miało to miejsce, dlatego kluczową rolę odgrywa jej oddolny – partycypacyjny charakter, zarówno na etapie budowania jak i na etapie późniejszej jej realizacji. Głównym celem jest tu obustronna komunikacja, polegająca na wymianie informacji między LGD oraz lokalną społecznością.

Zakłada się w ramach realizacji LSR działania w zakresie aktywizacji i animacji społeczności lokalnej, które pozwolą na bezpośredni kontakt LGD z lokalną społecznością, w tym z osobami w niekorzystnej sytuacji, np. podczas spotkań informacyjno-szkoleniowych organizowanych na terenie gmin członkowskich. W ramach tych działań LGD będzie przekazywało informacje z zakresu możliwości wsparcia, natomiast lokalna społeczność będzie mogła przedstawić swoje zapotrzebowania. LSR jest dokumentem strategicznym, który podlega także monitorowaniu i ewaluacji. Lokalna społeczność będzie także włączona w ten proces poprzez m.in. wypełnienie ankiety związanej z działaniami prowadzonymi przez LGD, jak i wdrażaniem LSR. Przeprowadzona analiza informacji uzyskanych od lokalnej społeczności pozwoli zarządzającym procesem wdrażania LSR na bieżąco obserwować poziom zgodności działań z celami określonymi w Strategii i ewentualnie podejmować decyzje o zmianach, sposobie działania lub jeśli to będzie konieczne – nawet przeprowadzać zmiany w LSR, które również będą konsultowane z lokalną społecznością.

LGD jest organizacją otwartą i lokalna społeczność ma możliwość kontaktu z nią w różny sposób, np. bezpośrednio w biurze LGD, poprzez kontakt telefoniczny, mailowy z pracownikami biura, jak również poprzez członków LGD, w tym gminy członkowskie. W celu skutecznej realizacji LSR zakłada się wykorzystanie szerokiego wachlarza metod komunikacji, z uwzględnieniem zasad horyzontalnych określonych w art. 9 rozporządzenia 2021/1060²⁵, w tym:

- ✓ Poszanowania praw podstawowych oraz przestrzegania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej;
- ✓ Zasady równości kobiet i mężczyzn;
- ✓ Zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
- ✓ Zgodności działań w celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE²⁶, oraz z uwzględnieniem celów ONZ²⁷ dotyczących zrównoważonego rozwoju a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyni poważnych szkód”.

²⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021);

²⁶ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej;

²⁷ Organizacja Narodów Zjednoczonych.

4 ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR

4.1 Ludność i procesy demograficzne

Zgodnie z danymi przedstawionymi w *Rozdziale 2 Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR, Tabela 3*, ludność na obszarze Stowarzyszenia w latach 2016-2021 utrzymuje się na poziomie zbliżonym do 59 tys. osób. W 2016 roku ludności wynosiła 59 793 osoby, następnie liczba ludności finalnie spadała w 2021 roku do poziomu 58 257 osób. Spadek liczby ludności między latami 2016 a 2021 zanotowano w sześciu gminach członkowskich. Jedynie gmina Dębowiec zanotowała wzrost populacji o 9 osób. Największy spadek ludności odnotowano w gminie Jasło (380 osób). Największą gminą pod względem ludności jest gmina Jasło tj. 16 027 osób, z kolei najmniej zaludnioną gminą jest gmina Krempna z wynikiem 1848 osób wg stanu na 31.12.2021 r.

Podział ludności obszaru LGD według grup wieku wykazuje, że najliczniejszą grupą wiekową są osoby w wieku 65 lat i więcej (16,6%). Natomiast kolejnymi grupami wiekowymi są ludność w wieku 0-15 lat (16,5%), 35-44 lat (15%), 45-54 lat (13,9%), 25-34 lat (13,5%), 55-64 lat (13,4%) oraz 16-24 lat (11,1%). Na podstawie tych danych można stwierdzić, że na obszarze LGD dominują młodzi ludzie, jednakże ludność w wieku 55-64 lata oraz 65 i więcej stanowi łącznie 30 % ludności obszaru LGD, co wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Liczebność poszczególnych grup wiekowych przedstawia poniższa tabela.

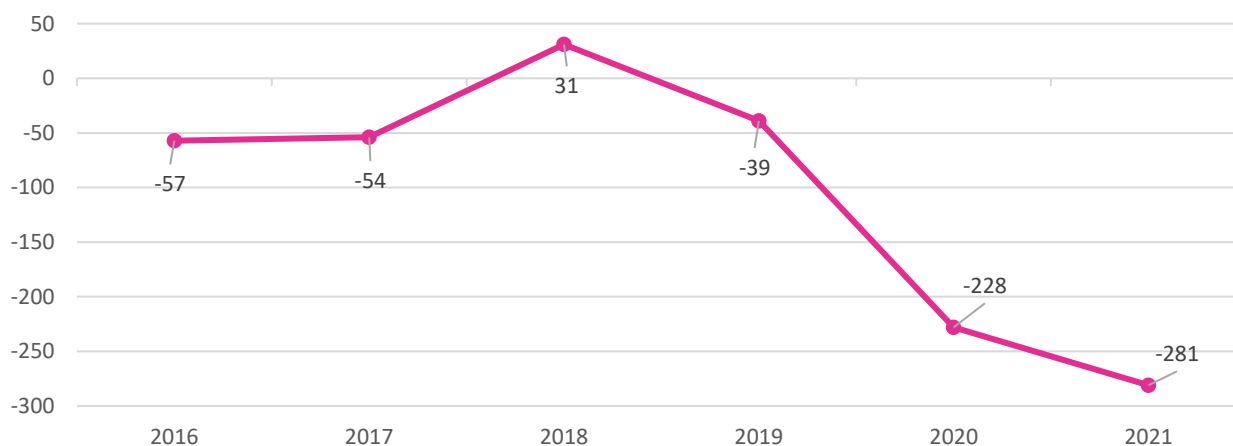
Tabela 9 Ludność wg funkcjonalnych grup wieku - stan na 31.12.2021 r.

Gminy Obszaru LGD	0-15	16-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 i więcej
Dębowiec	1 551	1 024	1 089	1 366	1 241	1 169	1 443
Jasło	2 641	1 727	2 139	2 462	2 314	2 219	2 690
Kołaczyce	1 396	1 072	1 223	1 276	1 262	1 163	1 375
Krempna	256	187	255	252	215	286	294
Nowy Żmigród	1 444	952	1 285	1 328	1 135	1 215	1 534
Osiek Jasielski	940	564	762	818	717	660	805
Tarnowiec	1 478	999	1 208	1 326	1 321	1 165	1 620
Razem obszar LGD	9 706	6 525	7 961	8 828	8 205	7 877	9 761

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, listopad 2022 r.

Kolejnym bardzo negatywnym zjawiskiem jest spadek przyrostu naturalnego w okresie 2020 – 2021, sytuacja ta występuje we wszystkich gminach członkowskich LGD i jest niemalże proporcjonalna do liczby ludności w danej gminie. To niekorzystne zjawisko związane jest z wystąpieniem pandemii wirusa SARS-COV-2, które odbiło się negatywnie na liczbie ludności. Zjawisko to obrazuje wykres poniżej.

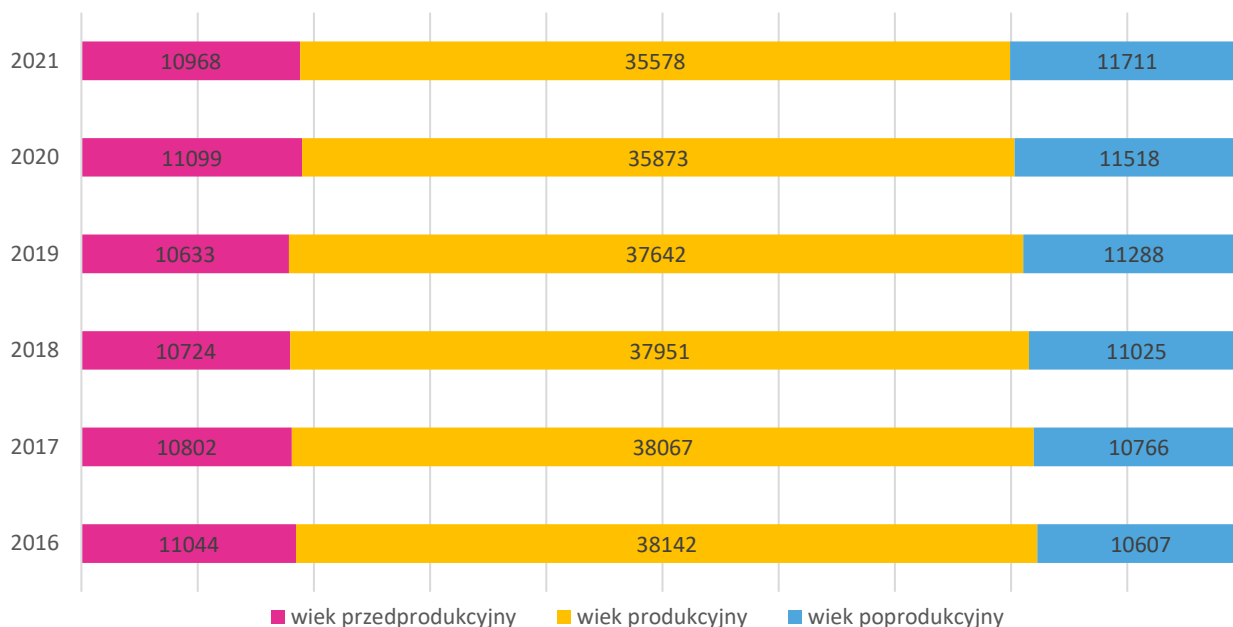
Rysunek 10 Przyrost naturalny (różnica między liczbą urodzeń żywych i zgonów ogółem).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, listopad 2022 r.

Sytuacja demograficzną obszaru LGD w latach 2016-2021 charakteryzuje stale zwiększająca się liczba ludności w wieku poprodukcyjnym, podczas gdy liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym pozostaje na zbliżonym poziomie oraz liczba ludności w wieku produkcyjnym stale maleje. Tendencja ta świadczy o procesie starzenia się społeczeństwa na obszarze LGD. Stały wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym stwarza potrzebę realizacji działań z zakresu włączenia społecznego dla tej grupy wiekowej (60 lat i więcej).

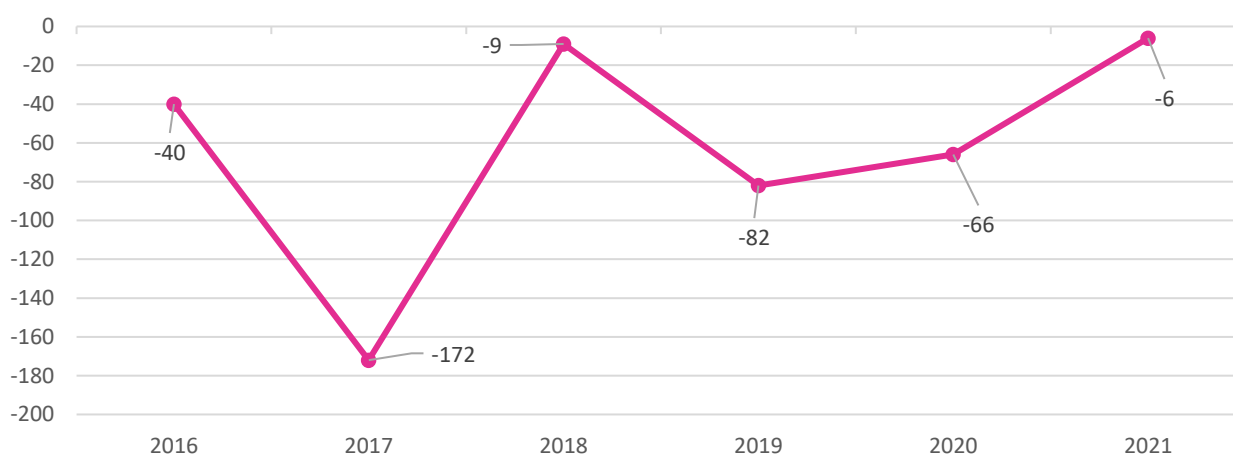
Rysunek 11 Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym na obszarze LGD w latach 2016-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Spadek ludności na obszarze LGD oraz proces starzenie się społeczeństwa związany jest także z odpływem ludzi młodych w celach zarobkowych, rozwoju zawodowego lub naukowego. Destynacją takich migracji są większe aglomeracje miejskie oraz inne kraje. Koniecznym wydaje się ograniczenie tego negatywnego zjawiska poprzez ukierunkowanie pewnego rodzaju działań na ludzi młodych. O procesie odpływu ludzi młodych świadczy ujemne saldo migracji w latach 2016-2021, co przedstawia poniższy wykres.

Rysunek 12 Saldo migracji ogółem na obszarze LGD w latach 2016-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

4.2 Gospodarka, innowacja i turystyka

Obszar LGD charakteryzuje stały wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON²⁸ w latach badanych. Z przedstawionych danych w tabeli poniżej, badań ankietowych oraz konsultacji społecznych opisanych w Rozdziale 3 Partycypacyjny charakter LSR, wynika że jest to zjawisko pozytywne, które LGD powinno wspierać. Spośród 4 135 podmiotów gospodarki narodowej, wpisanych do rejestru REGON w 2021 r., aż 97,05 % to Mikroprzedsiębiorstwa, 2,73 % to Małe przedsiębiorstwa. Średnie przedsiębiorstwa stanowią jedynie 0,22 % podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON. Na obszarze LGD nie występują duże podmioty gospodarki narodowej. Znaczną większość podmiotów gospodarki narodowej stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, tj. 82,76 % w 2021 r.

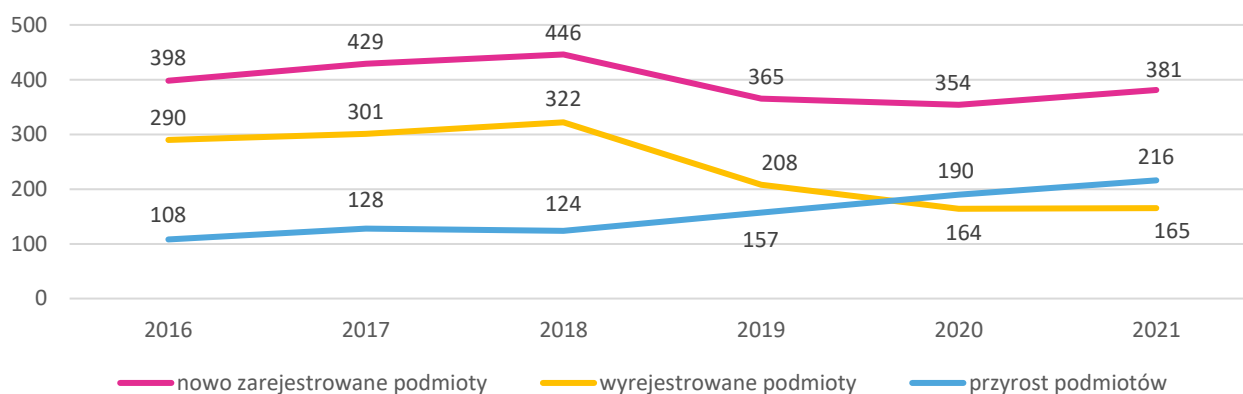
Tabela 10 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na obszarze LGD w latach 2016-2021

Gminy obszaru LGD	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dębowiec	461	494	516	542	572	630
Jasło	1 003	1 040	1 061	1 111	1 153	1 213
Końce	495	522	519	526	550	562
Krempna	113	111	116	122	124	129
Nowy Żmigród	518	525	543	559	594	620
Osiek Jasielski	263	274	289	293	304	313
Tarnowiec	538	559	591	603	632	668
Razem obszar LGD	3 391	3 525	3 635	3 756	3 929	4 135

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Pozytywny bilans podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON przedstawia wykres poniżej. Największy wzrost miał miejsce w latach 2019 -2021 r.

Rysunek 13 Przyrost podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na obszarze LGD w latach 2016-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Głównym obszarem działalności na obszarze LGD jest handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (931 podmiotów), co stanowi 25,6% podmiotów gospodarczych z wyszczególnioną przeważającą działalnością gospodarczą w rejestrze REGON (4 120 podmiotów), wg. stanu na 2021 r. 22% firm działa w obszarze budownictwa (905 podmiotów), a około 11,3% firm w sekcji przetwórstwa przemysłowego (466 podmioty). Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników (...) stanowią 8,9% (367 podmiotów), transport i gospodarka magazynowa stanowi 7% (290 podmiotów), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 5,2% tj. 213 podmiotów. Działalność związana z edukacją stanowi 3,7% (154), opieka zdrowotna i pomoc społeczna 3% (124),

²⁸ Krajowy Rejestr Urzędowych Podmiotów Gospodarki Narodowej.

informacja i komunikacja 2,7% (113), działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi 2,3% (96), działalność związana z kulturą i rozrywką 2,2% (89), działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca 2,1% (87). Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenie społeczne stanowi 2,1 % (86), rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo 2 % (84), działalność finansowa i ubezpieczeniowa 1,4% (57), dostawy wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją 0,5% (21), działalność związana z obsługą rynku nieruchomości 0,4% (16), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych 0,3% (14), górnictwo i wydobywanie 0,2% (7 podmiotów).

Tabela 11 Rodzaje przeważającej działalności gospodarczej w 2021 r.

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	931
Budownictwo	905
Przetwórstwo przemysłowe	466
Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; Gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby;	367
Transport i gospodarka magazynowa	290
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	213
Edukacja	154
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	124
Informacja i komunikacja	113
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	96
Działalność związana z kulturą i rozrywką	89
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	87
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenie społeczne	86
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	84
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	57
Dostawy wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	21
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	16
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	14
Górnictwo i wydobywanie	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

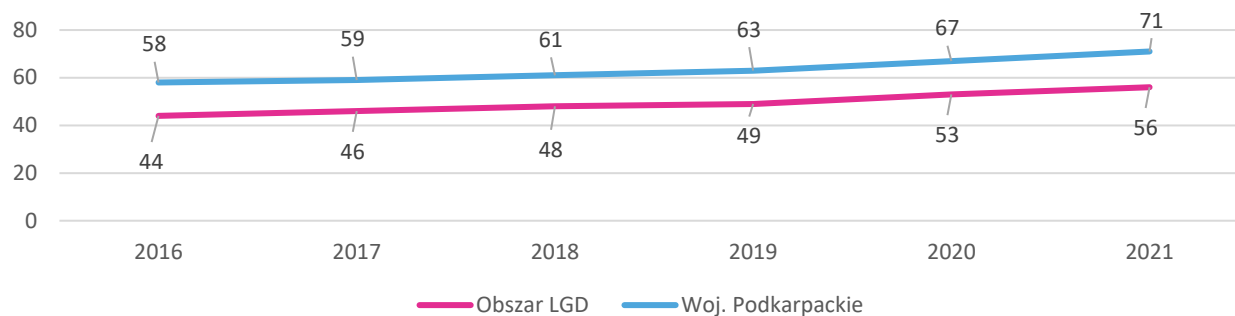
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą stale wzrasta w każdej gminie członkowskiej LGD. Jest to zjawisko pozytywne dające pewien potencjał rozwoju gospodarczej obszaru LGD. W badanych latach obszar LGD charakteryzuje mniejsza liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w stosunku do obszaru województwa podkarpackiego. W celu zmniejszenia tej dysproporcji LGD powinno wspierać działania mające na celu tworzenie nowych przedsiębiorstw na swoim obszarze.

Tabela 12 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na obszarze LGD w latach 2016-2021

Gminy obszaru LGD	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dębowiec	379	411	429	453	482	535
Jasło	871	910	933	976	1 010	1 065
Końce	409	442	434	443	464	475
Krempna	72	70	73	76	78	81
Nowy Żmigród	414	423	428	439	471	491
Osiek Jasielski	207	218	235	239	250	259
Tarnowiec	412	436	462	467	487	516
Razem Obszar LGD	2 764	2 910	2 994	3 093	3 242	3 422

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Rysunek 14 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Głównym obszarem działalności osób fizycznych na obszarze LGD jest Budownictwo (883), co stanowi 25,8% ogółu podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne (3 422). Następnie 25,5% firm działa w obszarze handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle (873), z kolei 12,3% firm w sekcji przetwórstwo przemysłowe (422). W pozostałych obszarach działalności funkcjonuje po mniej niż 9% ogółu podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne i są to: transport i gospodarka magazynowa 8,2% (282), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 5,9% (202), pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników (...) 4,7% (160), informacja i komunikacja 3,1% (107), opieka zdrowotna i pomoc społeczna 3,1% (105), działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca 2,5% (84), działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi 2,3% (79), rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo 2,1% (71), edukacja 1,6% (56), działalność finansowa i ubezpieczeniowa 1,6% (55), działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją 0,8% (26), dostawy wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją 0,2% (6), działalność związana z obsługą rynku nieruchomości 0,2% (6), górnictwo i wydobywanie 0,1% (5).

Tabela 13 Rodzaje przeważającej działalności wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2021 r.

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów
Budownictwo	883
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	873
Przetwórstwo przemysłowe	422
Transport i gospodarka magazynowa	282
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	202
Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; Gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby;	160
Informacja i komunikacja	107
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	105
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	84
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	79
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	71
Edukacja	56
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	55
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	26
Dostawy wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	6
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	6
Górnictwo i wydobywanie	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Jak wynika z przeprowadzonych konsultacji społecznych, a także i rodzajów prowadzonej działalności na obszarze LGD, rozwój i wsparcie przedsiębiorczości powinno odbywać się w kierunku innowacyjnej gospodarki oraz zgłaszanego zapotrzebowania społecznego. Innowacyjność w skali województwa

podkarpackiego określona jest w Regionalnej Strategii Innowacyjności Województwa Podkarpackiego na lata 2021-2030 (RSI WP). Strategia ta określa innowacyjne obszary gospodarki za pomocą inteligentnych specjalizacji tj.:

- ✓ Lotnictwo i kosmonautyka;
- ✓ Motoryzacja;
- ✓ Informacja i telekomunikacja;
- ✓ Jakość życia.

Mając na uwadze zapisy RSI WP na lata 2021-2030, specyfikę obszaru LGD oraz obszary możliwe do wsparcia w ramach WPR na lata 2023-2027, można wyszczególnić poniższe wybrane innowacyjne działy/grupy/klasy klasyfikacji PKD²⁹:

Dział 10 – Produkcja artykułów spożywczych; Dział 11 – Produkcja napojów; 13.20.A – Produkcja tkanin bawełnianych; 13.92 – Produkcja gotowych wyrobów tekstylnych; 19.20 – Wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej; Dział 21 – Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych; Grupa 22.1 – Produkcja wyrobów z gumy; 23.11 – Produkcja szkła płaskiego; 23.12 – Kształtowanie i obróbka szkła płaskiego; 23.23 – Produkcja szkła gospodarczego; 24.51 – Odlewnictwo żeliwa; 24.53 – Odlewnictwo metali lekkich; 25.40 – Produkcja broni i amunicji; Grupa 25.6 – Obróbka metali i nakładanie powłok na metale; obróbka mechaniczna elementów metalowych; 25.72 – Produkcja zamków i zawiasów; 25.73 – Produkcja narzędzi; 25.99 – Produkcja pozostałych gotowych wyrobów metalowych, gdzie indziej niesklasyfikowana; Dział 26 – Produkcja komputerów, wyrobów elektrycznych i optycznych; 27.20 – Produkcja baterii i akumulatorów; 27.40 – Produkcja elektrycznego sprzętu oświetleniowego; 27.90 – Produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego; 28.11 – Produkcja silników i turbin, z wyłączeniem silników lotniczych, samochodowych i motocyklowych; 28.12 – Produkcja sprzętu i wyposażenia do napędu hydraulicznego i pneumatycznego; 28.13 – Produkcja pozostałych pomp i sprężarek; 28.15 – Produkcja łożysk. Kół zębatach, przekładni zębatach i elementów napędowych; Grupa 28.2 – Produkcja pozostałych maszyn ogólnego przeznaczenia; 28.30 – Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa; 28.99 – Produkcja pozostałych maszyn specjalnego przeznaczenia, gdzie indziej niesklasyfikowana; 29.10 – Produkcja pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli; 29.20 – Produkcja nadwozi do pojazdów silnikowych; produkcja przyczep i naczep; Grupa 29.3 – Produkcja części i akcesoriów do pojazdów silnikowych; 30.30 – Produkcja statków powietrznych, statków kosmicznych i podobnych maszyn; 30.91 – Produkcja motocykli; 32.50 – Produkcja urządzeń, instrumentów oraz wyrobów medycznych, włączając dentystyczne; 33.12 – Naprawa i konserwacja maszyn; 33.16 – Naprawa i konserwacja statków powietrznych i statków kosmicznych; 33.20 – Instalowanie maszyn przemysłowych, sprzętu i wyposażenia; 35.11 – Wytwarzanie energii elektrycznej; 35.12 – Przesyłanie energii elektrycznej; 35.21 – Wytwarzanie paliw gazowych; 35.30 – Wytwarzanie i zaopatrywanie w parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; Dział 39 – Działalność związana z rekultywacją i pozostała działalność usługowa związana z gospodarką odpadami; Dział 41 – Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków; 42.99 – Roboty związane z budową pozostałych obiektów inżynierii lądowej i wodnej, gdzie indziej niesklasyfikowane; 43.21 – Wykonywanie instalacji elektrycznych; Dział 55 – Zakwaterowanie; Dział 56 – Działalność usługowa związana z wyżywieniem; Grupa 58.2 – Działalność wydawnicza w zakresie oprogramowania; 59.12 – Działalność postprodukcyjna związana z filmami, nagraniami wideo i programami telewizyjnymi; Dział 61 – Telekomunikacja; Dział 62 – Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana; Dział 63 – Działalność usługowa w zakresie informacji; 70.21 – Stosunki międzyludzkie (public relations) i komunikacja; Grupa 71.1 – Działalność w zakresie architektury i inżynierii oraz związane z nią doradztwo techniczne; 71.20 – Badania i analizy techniczne; Grupa 72.1 – Badania

²⁹ Obszary działalności wskazane jako przeważające wg klasyfikacji PKD z 2007 r. zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), Dz.U.2007.251.1885.

naukowe i prace rozwojowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznej; 72.20 – Badania naukowe i prace rozwojowe w dziedzinie nauk społecznych i humanistycznych; 74.10 – Działalność w zakresie specjalistycznego projektowania; 74.90 – Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, gdzie indziej niesklasyfikowana; 77.21 – Wypożyczania i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego; 82.92 – Działalność związana z pakowaniem; Dział 79 – Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane; 85.53 – Pozaszkolne formy edukacji z zakresu nauki jazdy i pilotażu; 86.10 – Działalność szpitali; 86.90.A – Działalność fizjoterapeutyczna; 86.90.E – Pozostała działalność w zakresie opieki zdrowotnej, gdzie indziej niesklasyfikowana; 90.04 – Działalność obiektów kulturowych; 91.02 – Działalność muzeów; 91.03 – Działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych; 91.04 – Działalność ogrodów botanicznych i zoologicznych oraz obszarów i obiektów ochrony przyrody; 93.19 – Pozostała działalność związana ze sportem; Grupa 93.2 – Działalność rozrywkowa i rekreacyjna; 96.04 – Działalność usługowa związana z poprawą kondycji fizycznej.

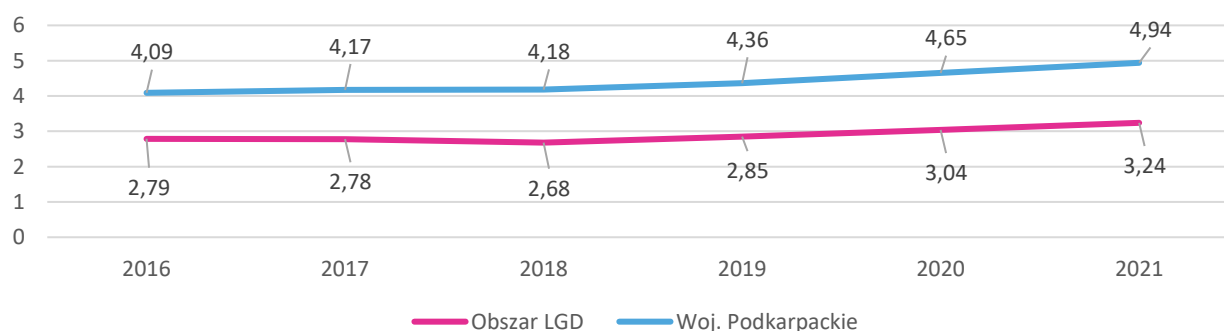
Obszarem gospodarczym, który był niezwykle często poruszany podczas konsultacji społecznych jest szeroko rozumiana turystyka i działalność gospodarcza z tym związana. RSI WP na lata 2021-2030, w ramach inteligentnych specjalizacji wyszczególnia następujące działy/grupy/klasy klasyfikacji PKD, które związane są z sektorem gospodarki w obszarze turystyki:

Dział 55 – Zakwaterowanie; Dział 56 – Działalność usługowa związana z wyżywieniem; Dział 79 – Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane; 90.04 – Działalność obiektów kulturowych; 91.02 – Działalność muzeów; 91.03 – Działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych; 91.04 – Działalność ogrodów botanicznych i zoologicznych oraz obszarów i obiektów ochrony przyrody; 93.19 – Pozostała działalność związana ze sportem; grupa 93.2 – działalność rozrywkowa i rekreacyjna.

Mając na uwadze powyższe rodzaje działalności, można stwierdzić że na obszarze LGD występuje niewystarczająca liczba podmiotów gospodarki narodowej w sektorze turystycznym w stosunku do obszaru województwa podkarpackiego. Jest to trend niekorzystny biorąc pod uwagę atrakcyjność turystyczną obszaru LGD oraz niewykorzystany potencjał w tym zakresie. LGD powinna wspierać podmioty chcące utworzyć działalności gospodarczą w obszarze turystyki.

W ramach środków z PS WPR na lata 2023-2027 planuje się także wsparcie podmiotów planujących podjąć lub rozwinąć działalność gospodarczą w oparciu o aktualne zapotrzebowanie społeczne na konkretne działy/grupy/klasy klasyfikacji PKD, które wynikają z przeprowadzonych bądź to planowanych do przeprowadzenia konsultacji społecznych LSR na lata 2023-2027.

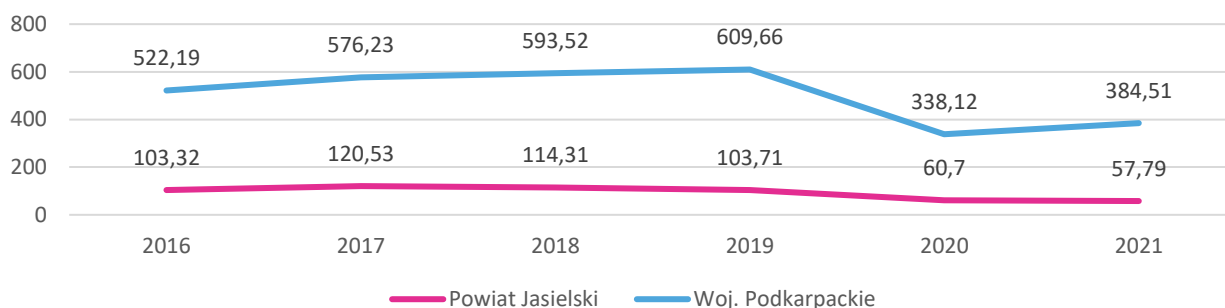
Rysunek 15 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w sektorze turystyki na 1000 mieszkańców w latach 2016-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

O niewykorzystanym potencjale obszaru LGD pod względem turystyki świadczy także liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 ludności na obszarze powiatu jasielskiego. W okresie od 2016 do 2017 możemy zauważyć wzrost liczby turystów korzystających z noclegów na 1000 ludności, 103,32 osób w 2016 r., następnie 120,53 osób w 2017 r. W okresie od 2018 r. do 2019 r. nastąpił nieznaczny spadek tej liczby, wynosząc 114,31 osób w 2018 roku oraz 103,71 osób w 2019 roku. W latach 2020 – 2021 nastąpiło załamanie pod względem wysokości tego wskaźnika, osiągając poziom 60,70 osób w 2020 roku oraz 57,79 osób w 2021 roku, sytuacja ta spowodowana jest wystąpieniem pandemii wirusa SARS-COV-2, który odbił się negatywnie na wysokości wskaźnika Schneidera zarówno na obszarze powiatu jasielskiego jak i Województwa Podkarpackiego, co przedstawia wykres poniżej.

Rysunek 16 Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności w latach 2016-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

4.3 Rynek pracy i bezrobocie

Liczba pracujących i zatrudnionych na obszarze powiatu jasielskiego w latach 2020-2021 utrzymuje się na poziomie 26 tys. osób. Największą grupą pracujących i zatrudnionych stanowią osoby zatrudnione w przemyśle i budownictwie, grupa ta stanowi średnio 39 % wszystkich pracujących i zatrudnionych. Kolejną grupę osób stanowią osoby zajmujące się pozostałymi usługami, grupa ta stanowi średnio 29 % w okresie badawczym. Osoby zatrudnione w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie stanowią średnio 18 % wszystkich pracujących i zatrudnionych. Osoby zatrudnione w handlu; naprawie pojazdów samochodowych; transporcie i gospodarce magazynowej; zakwaterowaniu i gastronomii, informacji i komunikacji stanowią średnio 12,6 %. Działalnością finansową i ubezpieczeniami zajmuje się średnio 1,2 % wszystkich pracujących i zatrudnionych. Przedstawione powyżej dane nie są danymi tożsamymi z obszarem LGD, aczkolwiek są jak najbardziej zasadne ponieważ obszar LGD zajmuje 80,7 % powierzchni powiatu jasielskiego oraz 52,87 % ludności powiatu jasielskiego (stan na dzień 31.12.2021 r.).

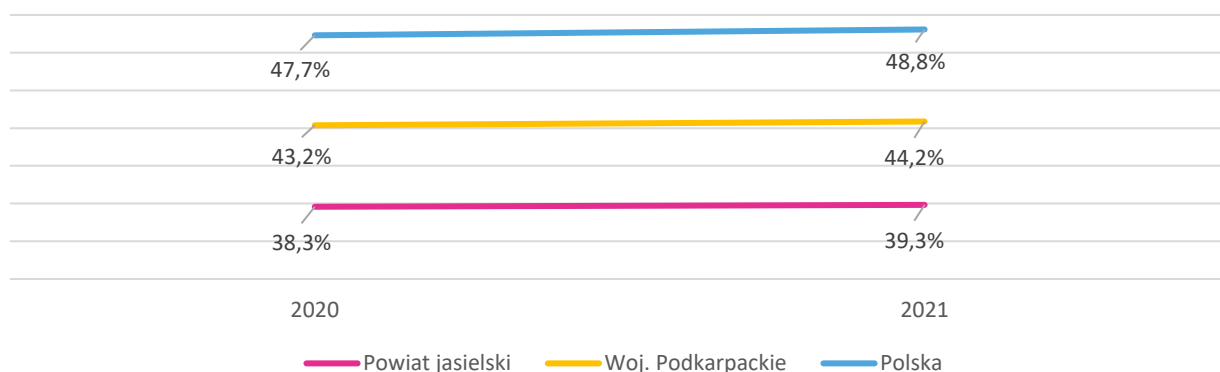
Tabela 14 Pracujący i zatrudnieni według sektorów ekonomicznych na obszarze powiatu jasielskiego w latach 2020 oraz 2021

Sektor ekonomiczny	2020		2021	
	Liczba osób	w %	Liczba osób	w %
Przemysł i budownictwo	10 033	39	10 236	39,3
Pozostałe usługi	7 465	29	7 592	29,1
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	4 638	18	4 648	17,8
Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	3 280	12,7	3 281	12,6
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku	322	1,3	307	1,2
Ogółem	25 738	100	26 064	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Wskaźnik zatrudnienia (udział pracujących w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, wg danych GUS) na obszarze powiatu jasielskiego wynosił 38,3% w 2020 r. oraz 39,3% w 2021 r. Wskaźnik zatrudnienia na obszarze powiatu jasielskiego jest niższy niż na obszarze Województwa Podkarpackiego oraz Polski w badanych latach, gdzie kolejno wynosił 43,2% oraz 44,2% dla obszaru Województwa oraz 47,7% i 48,8% w skali Kraju. Zarówno obszar powiatu jasielskiego jak i LGD charakteryzują mniejsze możliwości zatrudnienia, co z kolei prowadzi do migracji zarobkowej za granicę kraju jak i do większych aglomeracji. LGD powinno wspierać tworzenie nowych miejsc pracy za pośrednictwem środków finansowych dostępnych w ramach perspektywy finansowej 2023-2027.

Rysunek 17 Procentowy udział pracujących w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na obszarze LGD miała tendencję spadkową od 2016 r. do końca 2019 roku. W 2016 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosiła 3 835 osób, następnie liczba ta malała w kolejnych latach, 3 079 w 2017 r., 2 803 w 2018 r. oraz 2 688 w 2019 r. W roku 2020 r. liczba bezrobotnych wzrosła do poziomu 3 075 osób, aby następnie spaść w roku 2021 r. do poziomu 2 961 zarejestrowanych bezrobotnych. Największa liczba zarejestrowanych bezrobotnych występuje na obszarze gminy Jasło tj. 805 osób w 2021 r., z kolei najmniejsza na obszarze gminy Krempna tj. 113 w 2021 r., jest to zjawisko związane z liczbą ludności w danej gminie. Na obszarze gminy Osiek Jasielski w 2021 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych wyniosła 266 osób, w pozostałych gminach liczba ta wyniosła 421 - Dębowiec, 478 - Kołaczyce, 452 - Nowy Żmigród, oraz 426 - Tarnowiec. Obszar LGD charakteryzuje większy procentowy udział kobiet wśród bezrobotnych zarejestrowanych w PUP³⁰, który na koniec 2021 roku wynosił 58,3%, tj. 1 726 osób.

Tabela 15 Bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach członkowskich LGD w latach 2016-2021

Gminy obszaru LGD	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety
Dębowiec	558	319	460	281	388	258	368	219	445	261	421	251
Jasło	998	588	812	494	741	448	695	420	822	477	805	465
Kołaczyce	598	359	496	304	455	290	437	261	527	318	478	293
Krempna	139	74	103	55	108	59	108	53	113	56	113	52
Nowy Żmigród	655	361	500	298	475	274	429	233	475	253	452	243
Osiek Jasielski	330	193	271	156	229	143	255	149	250	145	266	159
Tarnowiec	557	322	437	275	407	254	396	248	443	261	426	263
Razem Obszar LGD	3 835	2 216	3 079	1 863	2 803	1 726	2 688	1 583	3 075	1 771	2 961	1 726

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

³⁰ Powiatowy Urząd Pracy

Najliczniejszą grupą wśród zarejestrowanych bezrobotnych stanowią osoby długotrwale bezrobotne – 1 953 osoby (65,9% wszystkich bezrobotnych). Drugą, co do wielkości grupę stanowią osoby w wieku do 30 roku życia – 790 osób (26,7%), kolejną – osoby w wieku powyżej 50 roku życia – 609 osób (20,6%) oraz bezrobotni do 25 roku życia – 405 osób (13,7%). Największy udział osób długotrwale bezrobotnych wśród gmin członkowskich występuje na obszarze gminy Krempna tj. 75,2%, podczas gdy w pozostałych gminach ten procentowy udział wynosi ok. 66%

Tabela 16 Bezrobotni zarejestrowani na obszarze LGD według poszczególnych grup i wieku w 2021 r.

Gminy obszaru LGD	do 25 roku życia	do 30 roku życia	powyżej 50 roku życia	długotrwale bezrobotni
Dębowiec	70	120	74	270
Jasło	107	201	169	511
Końce	71	145	102	325
Krempna	18	29	28	85
Nowy Żmigród	55	121	93	311
Osiek Jasielski	34	68	38	171
Tarnowiec	50	106	105	280
Razem obszar LGD	405	790	609	1 953

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Stopa bezrobocia (udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym) jest charakterystycznym wskaźnikiem, który bierze się pod uwagę przy ocenie poziomu rozwoju gospodarczego danego obszaru. Oznacza ona wielkość statystyczną opisującą nasilenie zjawiska bezrobocia w danej populacji. Sytuację bezrobocia na obszarze LGD przedstawia Tabela 17 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2016-2021, z której wynika że najwyższe bezrobocie było w 2016 roku i wyniosło 10,2%. W następnych latach tj. 2017-2019 bezrobocie przybrało tendencję spadkową, 8,1% w 2017 r., 7,5% w 2018 r. oraz 7,4% w 2019 roku. W 2020 roku stopa bezrobocia wzrosła do poziomu 8,8%, następnie nieznacznie spadając do poziomu 8,6% w 2021 roku. Najwyższe bezrobocie spośród gmin członkowskich w 2021 roku odnotowano w gminie Krempna (10,5%), kolejną gminą jest gmina Końce (8,9%), następnie gmina Nowy Żmigród (8,5%). Stopa bezrobocia w gminie Osiek Jasielski w 2021 r. wyniosła 8,3%, z kolei gminy Dębowiec i Jasło uzyskały wynik po 8,2% każda. Najniższą stopę bezrobocia odnotowano w gminie Tarnowiec tj. 7,8%

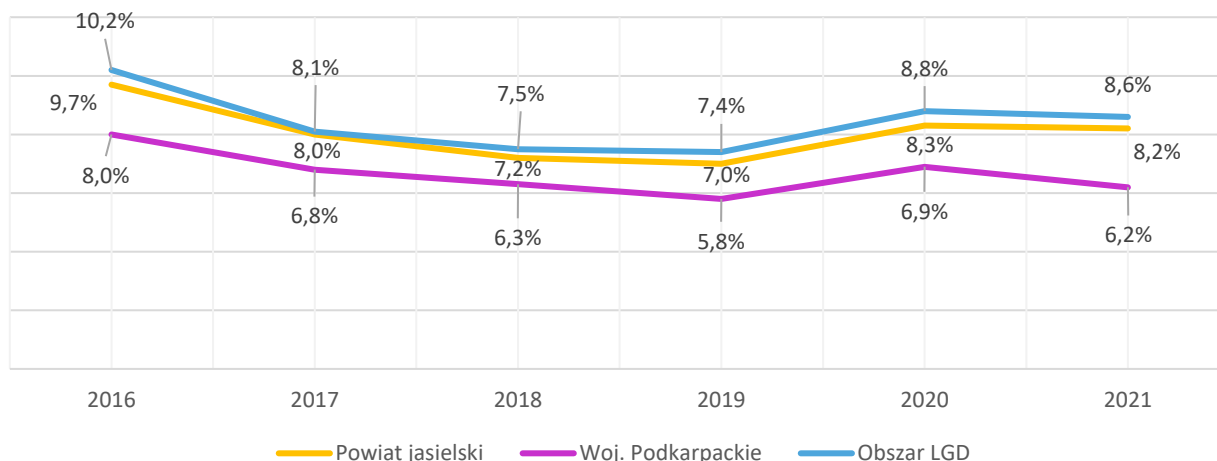
Tabela 17 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2016-2021, wyrażony w %

Gminy obszaru LGD	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dębowiec	10,1	8,3	7,0	6,6	8,3	8,2
Jasło	9,5	7,8	7,1	6,7	8,3	8,2
Końce	10,4	8,6	7,9	7,6	9,7	8,9
Krempna	10,8	8,1	8,6	8,7	10,4	10,5
Nowy Żmigród	11,2	8,6	8,2	7,5	8,8	8,5
Osiek Jasielski	9,5	7,8	6,6	7,5	7,7	8,3
Tarnowiec	9,7	7,6	7,1	7,0	8,1	7,8
Razem obszar LGD	10,2	8,1	7,5	7,4	8,8	8,6
Województwo Podkarpackie	8,0	6,8	6,3	5,8	6,9	6,2
Powiat Jasielski	9,7	8,0	7,2	7,0	8,3	8,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Aby w pełni odzwierciedlić sytuację związaną z bezrobociem na obszarze LGD, dane z obszaru skonfrontowano z danymi z obszaru powiatu jasielskiego i województwa podkarpackiego. Stopa bezrobocia na obszarze LGD we wszystkich latach badawczych jest wyższa niż stopa bezrobocia na obszarze powiatu czy też województwa. Zjawisko to jest zjawiskiem negatywnym, któremu LGD powinna przeciwdziałać.

Rysunek 18 Stopa bezrobocia w latach 2016-2021 (liczba bezrobotnych do liczby ludności w wieku produkcyjnym)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

4.4 Społeczeństwo obywatelskie i kapitał społeczny

Głównym elementem społeczeństwa obywatelskiego są organizacje pozarządowe. Są one nie tylko wzmocnieniem i urzeczywistnieniem prawa obywateli do uczestnictwa w życiu publicznym, ale również umożliwiają właściwe wypełnianie ról społecznych oraz samorealizację we wszystkich sferach życia. Według stanu na dzień 06.12.2022 r. na obszarze LGD działa łącznie 186 organizacja pozarządowe wpisane do KRS.

Poziom rozwoju kapitału społecznego w gminach członkowskich LGD Nowa Galicja, mierzony zaangażowaniem mieszkańców w działalność fundacji, stowarzyszeń i rozmaitych organizacji społecznych, należy określić jako dość wysoki. Liczba takich podmiotów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w okresie badawczym 2016-2021 ma tendencję wzrostową, przekraczając również średnią dla Województwa Podkarpackiego, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela 18 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

Obszar	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Dębowiec	3,53	3,63	3,27	3,27	3,53	3,64
Gmina Jasło	2,50	2,63	2,57	2,57	2,61	2,68
Gmina Kołaczyce	2,68	2,68	3,02	3,02	3,32	3,35
Gmina Krempna	6,87	7,42	6,89	7,52	7,91	9,22
Gmina Nowy Żmigród	3,70	3,83	3,74	3,89	3,96	4,21
Gmina Osiek Jasielski	2,23	2,24	2,23	2,23	2,29	2,30
Gmina Tarnowiec	4,58	4,60	4,36	4,58	4,77	4,87
LGD Nowa Galicja	3,73	3,86	3,73	3,87	4,06	4,32
Województwo Podkarpackie	3,58	3,69	3,55	3,69	3,81	3,94

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Działalność tego typu organizacji jest widoczna przede wszystkim w zakresie kultury (prowadzenie izb muzealnych, kultywowanie historii, organizacja wydarzeń i uroczystości rocznicowo-patriotycznych), tradycji lokalnych (koła gospodyń wiejskich) czy edukacji (prowadzenie szkół). Stosunkowo wysoka liczba działających organizacji pozarządowych na obszarze LGD oraz specyfika ich działalności daje pewien potencjał w kierunku działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz działań w sferze społecznej, w tym związanych z wykluczeniem społecznym.

4.5 Historia, kultura i dziedzictwo lokalne/kulturowe

Na terenie LGD działają różnego rodzaju placówki kultury, m.in. gminne ośrodki kultury, biblioteki, domy ludowe, Muzeum Magurskiego Parku Narodowego w Krempnej, Muzeum Narciarstwa w Cieklinie oraz Skansen Archeologiczny „Karpacka Troja”- oddział Muzeum Podkarpackiego w Krośnie, który jest jedną z większych atrakcji turystycznych na terenie województwa podkarpackiego. W placówkach tych prowadzone są zajęcia dla mieszkańców, które rozwijają ich pasje oraz działalność związaną bezpośrednio z kulturą. Działają zespoły muzyczne, taneczne i chóry. Organizowane są imprezy kulturalne, zarówno kameralne, jak i masowe. W działalność kulturalną mocno angażują się koła gospodyń wiejskich i ochotnicze straże pożarne.

Miarą bogactwa i dorobku dziedzictwa kulturowego obszaru LGD jest lokalny folklor i sztuka ludowa. Regionalne obrzędy śpiew, muzykę, taniec kultywują m.in. kapele „Pogórzanie” z Bieździedzy, „Trzcinicoki” z Trzcinicy, zespół ludowy „Magurzanki” z Nowego Żmigrodu, zespół śpiewaczy „Pokolenie” z Kątów, zespół śpiewaczy „Wilsznia” z Polan oraz zespół śpiewaczy „Potakowianki” z Potakówki. W wielu miejscowościach obszaru LGD działają twórcy ludowi, poeci ludowi, malarze, rzeźbiarze, hafciarki oraz twórczynie wycinanek, plecionek i tradycyjnych pisanek wielkanocnych. Ich dzieła można często obejrzeć u źródła, w ich pracowniach. Wielu z nich ściśle współpracuje z prężnie działającymi na tym terenie stowarzyszeniami regionalnymi.

Z punktu widzenia atrakcji turystycznych warto również wymienić kilka z cyklicznych imprez kulturalnych, m.in. Galicyjskie Lato z Koniem w gminie Kołaczyce, Festiwal Smaków Regionalnych – Święto Pierogów w Tarnowcu, Międzynarodowy Festiwal Folkloru Karpat w Trzcinicy (gm. Jasło), Dni Osieka Jasielskiego i Dni Dębowca, Dni Ziemi Żmigrodzkiej, Dni Krempnej i Okolic oraz szereg imprez typu dożynki, święto chleba, festyny. W trakcie tych i wielu innych podobnych imprez prezentowany jest wielowiekowy dorobek dziedzictwa kulturowego poszczególnych gmin członkowskich, jak i całego obszaru LGD.

Region jasielski słynie już w Polsce i Europie z plantacji winorośli oraz powstającego tutaj wina. Wina z jasielskich winnic to trunki unikalny, produkowany w kilkunastu winnicach położonych w okolicach Jasła, na nasłonecznionych stokach Pogórza. Winnice oferują degustację swoich win, zwiedzanie, a także rozmowy z właścicielami- pasjonatami winiarstwa. Dzięki winnicom w Jasle rozwija się enoturystyka, a jasielskie wina stają się coraz bardziej znane.

Kuchnia lokalna to niewątpliwie jeden z największych skarbów kulturowego dziedzictwa. Proziaki, pierogi z mięsem, barszcz biały, chleby pieczone na drewnie i liściu kapusty, gomółki, potrawy z kapusty, grochu, kołacze i wspańskie wędliny to tylko niektóre z wielu tradycyjnych produktów. Dochodzą do tego coraz to nowsze specjały oparte o produkty lokalne. Obecnie na liście produktów tradycyjnych prowadzonych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi znajduje się kilkanaście produktów pochodzących z terenu działania LGD Nowa Galicja.

Obszar LGD posiada bardzo bogatą architekturę sakralną. Znajduje się tu wiele zabytków świadczących o świetności i burzliwej historii tych ziem. Najczęściej odwiedzanym zabytkiem sakralnym powiatu jasielskiego, będącym jednocześnie jednym z miejsc kultu religijnego w Polsce jest Sanktuarium Matki Bożej Saletyńskiej w Dębowcu, które w roku 2012 otrzymało tytuł Bazyliki Mniejszej. Licznie przybywają tu pielgrzymi z całej Polski, odwiedzając kościół z Figurą Matki Boskiej Płaczącej i Kalwarię Saletyńską. Ciekawe zabytki są na terenie każdej z gmin członkowskich, m.in.: Kościół Parafialny p.w. św. Michała Archanioła w Cieklinie, kościół drewniany p.w. św. Marcina w Szebniach, gotycki kościół św. Doroty w Trzcinicy, gotycki kościół pw. Św. Trójcy w Bieździedzy, Sanktuarium Bł. Ks. Władysława Findysza w Nowym Żmigrodzie, Sanktuarium Matki Bożej Zawierzenia w Tarnowcu, kościół p.w. Św. Jana Chrzciciela w Załężu.

Na terenie LGD znajduje się wiele cerkwi świadczących o zróżnicowaniu religijnym oraz zamieszkującej te tereny ludności łemkowskiej. Do najciekawszych cerkwi drewnianych zaliczymy: cerkwie w Krempnej pw.

świętych Kosmy i Damiana z XVIII w., Świątkowej Małej pw. św. Michała Archanioła z XVIII w. i Świątkowej Wielkiej pw. św. Michała Archanioła z połowy XVIII w., cerkiew w Kotanii pw. Świętych Kosmy i Damiana z XVIII w., przy której znajduje się lapidarium z zabytkowymi nagrobkami oraz w Pielgrzymce pw. Archanioła Michała z XVIII w., a także cerkwie murowane w Polanach pw. św. Jana Złotoustego z I poł. XX w. i Myscowej pw. św. Paraskewy z XVIII w.

Na obszarze LGD znajdują się także inne zasoby historyczne, jak np. cmentarze z I oraz II Wojny Światowej.

Na podstawie powyższych danych obszar LGD posiada bogate dziedzictwo kulturowe, historyczne oraz związane z architekturą sakralną i ludową.

4.6 Jakość i warunki życia mieszkańców oraz problemy społeczne

Ocena sytuacji materialnej jest nieodłącznym elementem analiz szeroko ujmowanej jakości życia. To bowiem sytuacja finansowa, posiadane zasoby materialne poszczególnych osób czy ich gospodarstw domowych należą do najważniejszych czynników warunkujących możliwości realizacji wielu celów, zaspokojenia różnych potrzeb życiowych, co nie pozostaje bez wpływu także na dobrobyt subiektywny³¹.

Dostępne na stronie Głównego Urzędu Statystycznego dane dotyczące przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę dotyczą poziomu województw i kraju. Porównując te dane z terenu województwa Podkarpackiego w stosunku do kraju, zauważyć można w całym badanym okresie, dochód rozporządzalny na 1 osobę w województwie podkarpackim jest niższy od krajowego średnio o 345 zł. Co więcej, w porównaniu z pozostałymi województwami w Polsce, Podkarpacie w latach 2016-2020 było na ostatnim- 16 miejscu pod względem wysokości tych dochodów, natomiast w 2021 r. na miejscu 15. Pokazuje to słabą sytuację finansową mieszkańców Podkarpacia na mapie Polski.

Tabela 19 Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w zł.

Obszar	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	1 474,56	1 598,13	1 693,46	1 819,14	1 919,21	2 061,93
Dolnośląskie	1 586,03	1 626,18	1 755,50	1 955,20	2 031,24	2 213,37
Kujawsko-pomorskie	1 308,63	1 456,55	1 611,33	1 770,82	1 845,34	1 932,22
Lubelskie	1 299,14	1 436,58	1 527,69	1 556,76	1 679,02	1 906,84
Lubuskie	1 498,52	1 591,21	1 664,89	1 794,12	1 971,47	2 126,85
Łódzkie	1 458,23	1 566,02	1 620,50	1 809,65	1 871,83	2 086,29
Małopolskie	1 423,46	1 491,91	1 627,85	1 773,08	1 914,74	2 038,88
Mazowieckie	1 780,88	1 912,09	2 031,59	2 108,01	2 240,52	2 450,37
Opolskie	1 389,92	1 510,73	1 589,30	1 687,29	1 711,34	1 690,86
Podkarpackie	1 134,10	1 254,30	1 347,26	1 471,49	1 588,57	1 704,08
Podlaskie	1 419,83	1 585,57	1 596,76	1 741,70	1 948,31	2 004,77
Pomorskie	1 560,35	1 649,04	1 737,54	1 859,98	1 799,12	1 835,80
Śląskie	1 513,23	1 645,75	1 757,03	1 897,39	2 050,36	2 179,89
Świętokrzyskie	1 305,96	1 432,68	1 549,82	1 626,46	1 726,92	1 864,63
Warmińsko-mazurskie	1 371,79	1 496,15	1 554,81	1 597,18	1 884,05	2 069,47
Wielkopolskie	1 399,99	1 606,64	1 629,98	1 806,98	1 789,13	1 880,91
Zachodniopomorskie	1 482,90	1 652,60	1 722,23	1 801,11	1 862,09	2 028,69

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Gmina jako jednostka samorządu terytorialnego realizuje zadania, których celem jest poprawa panujących na jej obszarze warunków życia społeczności lokalnej, w oparciu o zgromadzone w budżecie środki finansowe. Podstawowy podział tych zadań przedstawiony został w ustawie o samorządzie gminnym. Obejmuje on

³¹ Jakość życia osób starszych w Polsce, Analizy Statystyczne GUS, Warszawa 2020, PDF, str. 17

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/jakosc-zycia-osob-starszych-w-polsce,26,2.html> [dostęp: 12.12.2022]

zadania przede wszystkim w obszarach: infrastruktury technicznej, infrastruktury społecznej, porządku publicznego i bezpieczeństwa, ładu przestrzennego i ekologicznego.

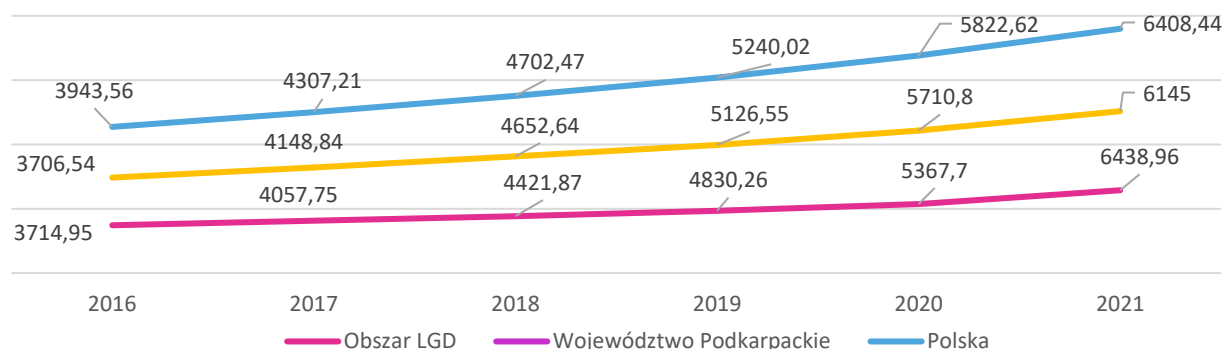
Poniżej przedstawiono dochód budżetów gmin na 1 mieszkańca z obszaru LGD Nowa Galicja w latach 2016-2021 na tle średnich dochodów gmin na 1 mieszkańca w województwie podkarpackim i w Polsce. Na podstawie poniższych danych można stwierdzić, że dochód budżetów gmin na 1 mieszkańca ma tendencję wzrostową, przy czym w okresie badawczym w większości był on na obszarze LGD niższy niż w województwie podkarpackim i w Polsce. Korzystniejsze wyniki były na obszarze LGD w roku 2016 i 2021.

Tabela 20 Dochody budżetów gmin bez miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca

Obszar	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Dębowiec	3 715,66	4 037,41	4 318,69	4 884,93	5 519,25	6 217,38
Gmina Jasło	3 178,57	3 497,86	3 769,36	3 917,20	4 959,08	5 385,72
Gmina Kołaczyce	4 014,27	4 317,80	4 769,82	4 932,05	5 600,30	6 306,59
Gmina Krempna	4 340,84	4 586,16	4 971,71	5 716,69	5 841,83	7 723,05
Gmina Nowy Żmigród	3 858,43	4 297,59	4 674,99	4 626,11	5 162,05	6 491,33
Gmina Osiek Jasielski	3 517,07	3 839,79	4 259,76	4 637,57	5 304,43	6 286,07
Gmina Tarnowiec	3 568,81	3 825,56	4 188,74	5 097,30	5 186,95	6 662,58
Średnia dla obszaru LGD	3 741,95	4 057,75	4 421,87	4 830,26	5 367,70	6 438,96
Woj. Podkarpackie	3 706,54	4 148,84	4 652,64	5 126,55	5 710,80	6 145,00
Polska	3 943,56	4 307,21	4 702,47	5 240,02	5 822,62	6 408,44

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Rysunek 19 Dochody budżetów gmin bez miast na prawach powiatu

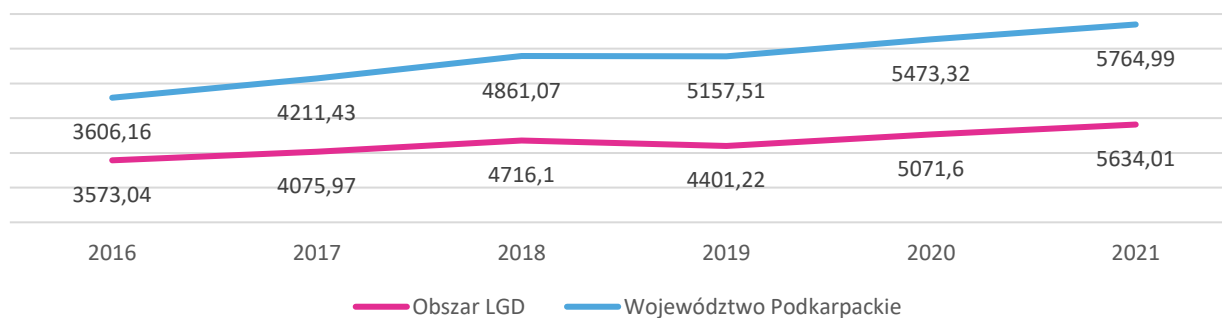
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Tabela 21 Wydatki budżetów gmin członkowskich LGD na 1 mieszkańca

Obszar	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Dębowiec	3 489,06	4 018,18	4 372,06	4 590,44	5 253,02	5 442,85
Gmina Jasło	3 035,32	3 511,36	4 053,76	3 737,40	4 809,14	5 015,82
Gmina Kołaczyce	4 010,21	4 393,28	4 980,75	4 595,98	5 342,76	5 768,96
Gmina Krempna	4 125,86	4 844,58	5 741,73	4 671,29	5 251,83	7 370,28
Gmina Nowy Żmigród	3 736,29	4 316,79	5 078,40	4 498,63	4 860,09	5 204,68
Gmina Osiek Jasielski	3 303,92	3 674,04	4 223,80	4 282,32	4 649,76	5 417,80
Gmina Tarnowiec	3 310,59	3 773,55	4 562,17	4 432,49	5 334,61	5 217,68
Średnia dla obszaru LGD	3 573,04	4 075,97	4 716,10	4 401,22	5 071,60	5 634,01
Woj. Podkarpackie	3 606,16	4 211,43	4 861,07	5 157,51	5 473,32	5 764,99

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

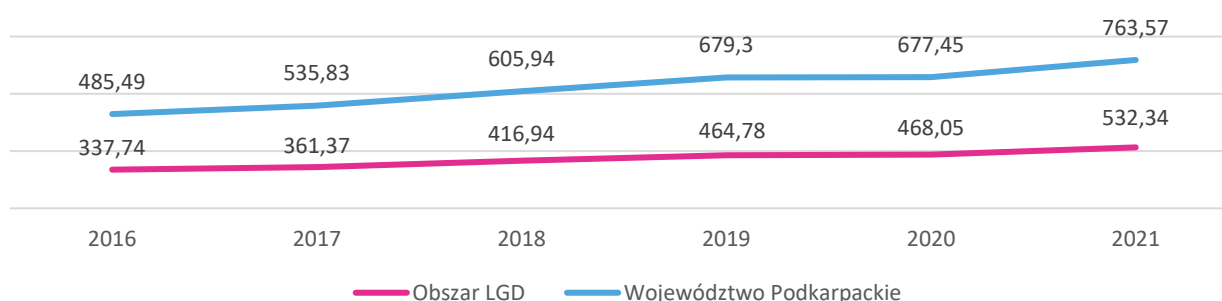
Rysunek 20 Wydatki budżetów gmin członkowskich LGD na 1 mieszkańca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

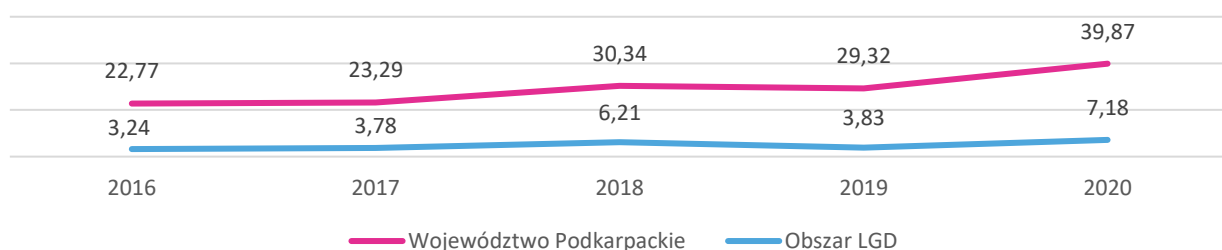
Powyższy wykres obrazuje średnie wydatki budżetów gmin członkowskich LGD na 1 mieszkańca, które w całym okresie badawczym (2016-2021) były niższe w porównaniu ze średnimi wydatkami gmin na 1 mieszkańca w województwie podkarpackim.

Rysunek 21 Dochody własne gmin- udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa- podatek od osób fizycznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Rysunek 22 Dochody własne gmin -udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa - podatek od osób prawnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Powyższe wykresy przedstawiają dochody własne gmin członkowskich LGD -udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa-podatki od osób fizycznych i prawnych, które w porównaniu z danymi dla obszaru województwa podkarpackiego, są dużo niższe. Wpływ na poziom dochodów z PIT i CIT ma koniunktura gospodarcza, więc z powyższego zestawienia wynika, iż jest ona na obszarze LGD dużo słabsza w porównaniu z województwem podkarpackim.

Tabela 22 Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznego grup wieku

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze LGD Nowa Galicja	6 432	5 759	5 102	4 625	4 156	3 413
Ogólna liczba mieszkańców obszaru LGD Nowa Galicja	59 793	59 635	59 700	59 563	58 490	58 257
Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności LGD Nowa Galicja	10,76 %	9,66 %	8,55%	7,76 %	7,11 %	5,86 %
Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności Polski	6,4 %	5,7 %	5,1 %	4,6 %	4,1 %	Brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

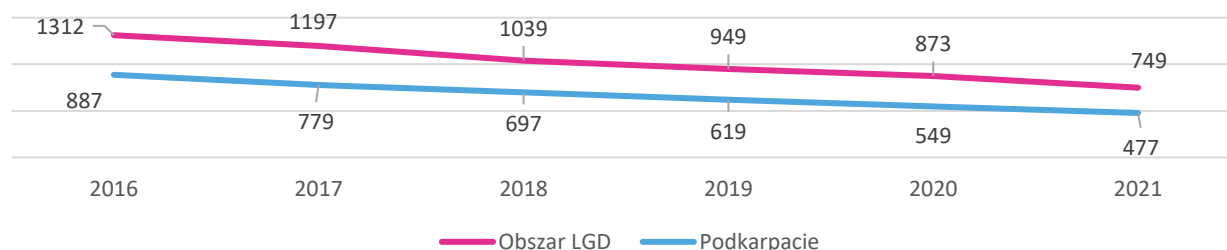
Z danych zamieszczonych powyżej wynika, że w całym okresie badawczym liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznego grup wieku ma tendencję spadkową. Jednakże badając udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców obszaru LGD można zauważyć, że wskaźnik ten przewyższa znacznie dane dla całego kraju, co wskazuje na niekorzystną sytuację społeczno- ekonomiczną na obszarze LGD.

Tabela 23 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców

Obszar	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Średnia dla obszaru LGD Nowa Galicja	1312	1197	1039	949	873	749
Województwo Podkarpackie	887	779	697	619	549	477

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Rysunek 23 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, grudzień 2022 r.

Analizując wskaźnik: Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców - w zestawieniu z danymi dla obszaru województwa podkarpackiego, sytuacja na obszarze LGD nie należy niestety do korzystnych, wskaźnik dla obszaru LGD jest dużo wyższy od wskaźnika dla województwa podkarpackiego.

4.7 Edukacja i wychowanie

Edukacja przedszkolna jest podstawowym narzędziem wyrównywania nierówności społecznych i szans edukacyjnych. Warunkiem skuteczności takich działań jest jak najwcześniejsze ich rozpoczęcie. Okres do piątego roku życia to najlepszy czas dla wyrównywania różnic spowodowanych warunkami środowiska, w którym wychowywane jest dziecko. Istnieje bowiem ścisła zależność pomiędzy długością pobytu dziecka w przedszkolu a jego karierą szkolną; między metodami pracy z dzieckiem w przedszkolu a nastawieniem do szkoły i wynikami w uczeniu się³².

³² <https://sosdlaedukacji.pl/edukacja-przedszkolna-dostepnosc-jakosc/>, [dostęp: 11.04.2023].

Tabela 24 Oddziały przedszkolne na obszarze LGD Nowa Galicja w roku 2021

Gmina	Liczba oddziałów przedszkolnych ogółem	Liczba oddziałów przedszkolnych prowadzonych przez jednostkę samorządu gminnego	Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat	Dzieci w wieku 3-6 ogółem
Dębowiec	8	8	229	383
Jasło	3	b.d.	298	629*
Końskie	14	5	224	317
Krempna	1	1	35	60
Nowy Żmigród	5	5	216	375
Osiek Jasielski	6	6	174	226
Tarnowiec	17	4	341	401

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, styczeń 2023 r.

Z powyższych danych wynika, że średnio 69% dzieci w wieku 3-6 lat objętych jest wychowaniem przedszkolnym (w obliczeniu nie brano pod uwagę danych z gminy Jasło, ponieważ dzieci z terenu gminy Jasło uczęszczają także do przedszkoli znajdujących się na terenie miasta Jasło).

Tabela 25 Szkoły podstawowe na terenie LGD Nowa Galicja w roku 2021

Gmina	Liczba szkół podstawowych prowadzonych przez samorząd gminny	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba szkół podstawowych ogólnie	Liczba oddziałów	Liczba uczniów
Dębowiec	6	48	645	8	56	679
Jasło	8	65	841	8	65	841
Końskie	2	25	443	6	57	700
Krempna	1	8	110	1	8	110
Nowy Żmigród	8	54	662	9	57	668
Osiek Jasielski	7	31	377	7	31	377
Tarnowiec	2	20	297	10	78	667

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, styczeń 2023 r.

Tabela 26 Wynik egzaminu ósmoklasisty w 2021 r. w gminach-stan na 14.09.2021 r. Wynik średni (%)

Gmina	J. polski	Matematyka	J. angielski
Dębowiec	55	41	54
Jasło-gmina wiejska	62	48	58
Jasło -gmina miejska (poza obszarem LSR)	66	49	71
Końskie- obszar wiejski	50	48	55
Końskie-miasto	66	50	56
Krempna	47	45	43
Nowy Żmigród	62	42	53
Osiek Jasielski	53	35	57
Tarnowiec	59	49	57

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, styczeń 2023 r.

Powyższa tabela przedstawia średni wynik (%) egzaminu ósmoklasisty w 2021 r. dla gmin, które leżą na obszarze działania LGD. Dla porównania ujęto także dane dla obszaru miejskiego gminy Jasło, który nie należy do LGD, jednakże jest w bliskim sąsiedztwie gmin należących do LGD. Porównując dane można stwierdzić, że na obszarze miejskim młodzież szkolna osiąga lepsze wyniki w porównaniu z obszarem wiejskim.

„Edukacja (szkolna i własna) stanowi dla uczniów, zwłaszcza tych ze środowisk wiejskich szansę i inwestycję na przyszłość (...). Dzieci ze środowisk wiejskich na swojej drodze edukacyjnej napotykają na wiele barier, które blokują ich szanse na rozwój i zwykle powodują, że mają gorsze osiągnięcia szkolne, ograniczone możliwości rozwijania zainteresowań, nauki języków obcych, rozwijania poprawnego języka komunikacji, skromniejsze plany i aspiracje edukacyjno-zawodowe, a w konsekwencji życiowe. W rezultacie mają niższe poczucie wartości, zaniżoną samoocenę (...)”³³.

W związku z powyższym na obszarze LGD zasadnym jest wdrażanie projektów i zajęć edukacyjnych na rzecz rozwoju umiejętności przekrojowych uczniów, które są kształtowane głównie poprzez zajęcia i aktywności podejmowane poza edukacją formalną. Wsparcie uczniów poza edukacją formalną niesie za sobą szereg pozytywnych cech, w tym większe zaangażowanie ucznia, rozwój wartości, naukę przez praktykę, rozwój kompetencji i umiejętności społecznych, które są niezbędne przy wyborze ścieżki zawodowej.

Jeśli chodzi o szkoły ponadpodstawowe, to na obszarze LGD znajdują się 4 szkoły ogólnokształcące. Dużą część młodzieży uczęszcza do szkół w mieście Jasło, gdzie oprócz szkół ogólnokształcących są również szkoły branżowe i policealne.

Tabela 27 Szkoły ogólnokształcące na terenie LGD Nowa Galicja w roku 2021

Gmina	Liczba szkół ogólnokształcących	Liczba oddziałów	Liczba uczniów
Jasło	2	9	105
Kołaczyce	1	10	334
Nowy Żmigród	1	6	79

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, styczeń 2023 r.

Szkolnictwo w powiecie jasielskim w roku 2021: branżowe szkoły I stopnia ogółem-3, liceum ogólnokształcące dla dorosłych -1, licea ogólnokształcące dla młodzieży 7, z czego 4 jest na obszarze LGD Nowa Galicja, szkoły policealne ogółem-5, wychowanie pozaszkolne -1.

Na obszarze powiatu jasielskiego, który obejmuje teren działania LGD Nowa Galicja, struktura wykształcenia w roku 2021 przedstawiała się następująco: 24 768 mieszkańców powiatu jasielskiego jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) (w tym 11 970 kobiet oraz 12 798 mężczyzn). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku 18,8% ludności posiada wykształcenie wyższe, 3,8% wykształcenie policealne, 9,6% średnie ogólnokształcące, a 21,7% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 26,8% mieszkańców powiatu jasielskiego, gimnazjalnym 2,9%, natomiast 13,4% podstawowym ukończonym. 2,9% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej³⁴.

4.8 Grupy docelowe szczególnie istotne z punktu wdrażania LSR

Na podstawie diagnozy obszaru LGD przeprowadzonej w rozdziale 4 *Analiza potrzeb i potencjału LSR* oraz partycypacyjnego procesu tworzenia LSR, opisanego w rozdziale 3 *Partycypacyjny charakter LSR* zidentyfikowano kluczowe grupy docelowe szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR, w tym grupy w niekorzystnej sytuacji:

Osoby fizyczne (m.in. osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej, małe i mikroprzedsiębiorstwa prowadzone przez osoby fizyczne, mieszkańcy obszaru LSR, lokalni liderzy aktywnie działający na rzecz społeczności lokalnej i pożytku publicznego). Osoby fizyczne to szeroko rozumiana grupa docelowa, która odnosi się praktycznie do wszystkich mieszkańców obszaru LSR. Grupę tą dotyczą liczne problemy: społeczne, infrastrukturalne oraz gospodarcze, zgodnie z przeprowadzoną diagnozą obszaru LSR. Grupa ta

³³ Bożena Matyjas, Środowisko wiejskie jako przestrzeń edukacji szkolnej dzieci, *Pedagogika Społeczna*, nr 3 (73), Rok 2019, str. 333-336

³⁴ https://www.polskawliczbach.pl/powiat_jasielski#edukacja-i-szkolnictwo, [dostęp: 11.04.2023].

jest finalnym odbiorcą praktycznie wszystkich obszarów interwencji przewidzianych do realizacji w LSR. Osoby fizyczne będą podstawowym odbiorcą działań związanych z ogólnie rozumianym rozwojem przedsiębiorczości, co może pozytywnie wpłynąć np. na stopę bezrobocia, liczbę zarejestrowanych bezrobotnych, udział dochodów gmin członkowskich w podatkach dochodowych od osób fizycznych, a także może zmniejszyć odpływ ludzi młodych z obszaru LSR dając im szansę na poprawę swojej sytuacji finansowej i zapewniając tym samym warunki do rozwoju. Osoby fizyczne czy też inaczej mieszkańcy obszaru LSR są grupą docelową także działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego, poprawą stanu infrastruktury publicznej czy też działaniami ukierunkowanymi na sferę społeczną, gdzie, jak wskazuje diagnoza oraz konsultacje społeczne, istnieje pewien potencjał rozwojowy oraz wysokie zapotrzebowanie.

Osoby prawne (m.in. organizacje pozarządowe, fundacje, związki wyznaniowe, osoby prawne prowadzące działalność gospodarczą w skali mikro i małej). Osoby prawne są stałym elementem charakterystyki każdego obszaru, również, jak w przypadku osób fizycznych, mają swoje problemy i zapotrzebowania. Osoby prawne, takie jak organizacje pozarządowe, KGW wpisane do Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich prowadzonego przez ARiMR³⁵ czy też fundacje i związki wyznaniowe, są naturalną grupą docelową działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz działaniami społecznymi, gdzie, jak dowodzą konsultacje społeczne, istnieje wysokie zapotrzebowanie społeczne oraz pewien potencjał rozwojowy związany z liczbą aktywnie działających organizacji pozarządowych. Osoby prawne prowadzące działalność gospodarczą są niezwykle istotnym elementem rozwoju gospodarczego obszaru LSR. Dedykowane wsparcie finansowe związane z rozwojem przedsiębiorczości osób prawnych przyczyni się do ograniczenia bezrobocia, wzrostu udziału gmin członkowskich we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych.

Grupy nieformalne (m.in. jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia). Grupę docelową charakteryzuje częściowe wykluczenie z możliwości uzyskania dofinansowania ze znacznej części źródeł publicznych. Grupy nieformalne, często bardzo prężnie działają w sferze włączenia społecznego oraz sferze kulturowej i animacji społeczności lokalnej lecz nie posiadają potrzebnych środków finansowych. Jak wynika z konsultacji społecznych grupa ta powinna być odbiorcą działań związanych z zachowaniem dziedzictwa lokalnego oraz związanych z inicjowaniem działań na rzecz aktywnego włączenia społecznego.

Jednostki sektora finansów publicznych (m.in. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki, porozumienia i stowarzyszenia). Grupa docelowa będzie odbiorcą działań związanych z poprawą dostępu do infrastruktury publicznej oraz podmiotem pośredniczącym we wdrażaniu działań związanych ze sferą społeczną finansowaną ze środków EFS+. Konsultacje społeczne wykazały braki zarówno w małej infrastrukturze publicznej jak i niedobory w działaniach społecznych, których często jedynym realnym odbiorcą jest samorząd terytorialny oraz jego jednostki organizacyjne/pomocnicze. Samorządy terytorialne takie jak gminy, nie posiadają wystarczających środków finansowych, aby w całości pokryć zapotrzebowanie społeczności lokalnej w w/w działaniach. Sytuacja ta związana jest ze stałym wzrostem liczby zadań własnych i zleconych samorządu terytorialnego.

Uczniowie szkół i placówek systemu oświaty, kadra dydaktyczna szkół z terenu objętego LSR. Grupa docelowa będzie głównym odbiorcą działań ukierunkowanych na rozwój zdolności uczniów poza edukacją formalną, finansowanych ze środków EFS+. Grupę charakteryzuje dynamika zmian oraz nieustająca konieczność aktualizacji umiejętności, wymuszająca potrzebę szybkiego i ciągłego uczenia się, kształtowania umiejętności i postaw. Z uwagi na nieustający postęp technologiczny i cywilizacyjny niezbędne jest wdrażanie niekonwencjonalnych ścieżek, projektów oraz zajęć edukacyjnych na rzecz umiejętności przekrojowych uczniów, które są kształtowane głównie poprzez zajęcia i aktywności podejmowane poza edukacją formalną. Ukierunkowane wsparcie pozwoli osobom zdolnym na pełniejsze wykorzystanie ich talentów, które będąc

³⁵ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

możliwe do wykorzystania w życiu społecznym oraz przyszłej pracy zawodowej. Wsparcie grupy docelowej odpowiada także na potrzebę stymulowania rozwoju kapitału społecznego środowisk lokalnych, poprzez rozwijanie współpracy instytucji edukacji pozaformalnej z instytucjami edukacji formalnej³⁶.

Osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami oraz opiekunowie faktyczni tych osób, otoczenie osób potrzebujących wsparcia, kadra pracująca na rzecz świadczenia wysokiej jakości usług społecznych w środowisku lokalnym, w tym szczególnie pracowników pomocy społecznej. Grupa docelowa będzie głównym odbiorcą działań ukierunkowanych na zwiększenie dostępu do usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej. Grupa docelowa składa się w głównej mierze z osób będących w niekorzystnej sytuacji np. osoby starsze czy osoby z niepełnosprawnościami. Dużą grupę stanowią osoby biernie zawodowo z powodu opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Postępujący proces starzenia się społeczeństwa wiąże się z potrzebą wsparcia lub tworzenia dziennych miejsc opieki, dziennych miejsc pobytu, dziennych form usług opiekuńczych co w perspektywie czasu może zwiększyć aktywność zawodową osób, które ze względu na opiekę nad osobami potrzebującymi nie mogą podjąć pracy zawodowej. Pozytywnym trendem charakteryzującym grupę docelową, jest wzrost liczby oraz popularyzacja klubów seniora, co jak wynika z przeprowadzonych konsultacji społecznych jest pożądanym zjawiskiem, które należy wspierać³⁷.

Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osoby najbardziej potrzebujące, osoby przebywające w rodzinach oraz różnego rodzaju placówkach całodobowych, rodziny wychowujące dzieci, w tym rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz doświadczające kryzysu, otoczenie w/w osób, kadra pracująca w placówkach, kandydaci/trenerzy i opiekunowie dla osób usamodzielnianych (niezbędne do realizacji projektu w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług na rzecz dzieci, młodzieży i rodzin). Grupa docelowa będzie głównym odbiorcą wsparcia skoncentrowanego na działaniach zwiększających dostęp do usług społecznych dla dzieci i młodzieży, które wynikają z konsultacji społecznych. Sporą grupę stanowią rodziny będące w niekorzystnej sytuacji w rozwoju i samodzielnym wypełnianiu funkcji społecznych (m.in. rodziny dotknięte problemem przemocy, rodziny przeżywające kryzys). Wartością dodaną planowanych do realizacji działań w zakresie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym będzie zwiększenie szans uzyskania dofinansowania na realizację inicjatyw społecznych opartych o potrzeby lokalnej społeczności przez potencjalnych beneficjentów³⁸. Jak wskazują dane przedstawione w Rozdziale 4, mimo tendencji spadkowej, liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze LSR jest znacznie wyższa niż na obszarze kraju we wszystkich latach badawczych.

Seniorzy (osoby starsze, które ukończyły 60. rok życia). Liczba seniorów stale wzrasta na obszarze LGD i ma bezpośredni związek ze starzeniem się społeczeństwa, czyli wzrostem liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Wzrost liczby tych osób powoduje zmiany społeczne oraz konieczność wsparcia seniorów w codziennym funkcjonowaniu (zgodnie z informacjami zawartymi w tym rozdziale). Seniorzy to nie tylko potrzeba wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w postaci np. dziennych form usług opiekuńczych, ale także i konieczność wyjścia na potrzeby seniorów w sferze ekonomicznej. Osoby w tej grupie wiekowej, które straciły zatrudnienie mają poważne problemy w jej znalezieniu. Premiowanie osób starszych w możliwości ubiegania się o wsparcie w zakresie ogólnorozumianego rozwoju przedsiębiorczości, może wyjść naprzeciw ich oczekiwaniom.

Ludzie młodzi do 25 roku życia. Grupę tą charakteryzuje wysoki stopień migracji w celach zarobkowych do dużych aglomeracji miejskich, gdzie pozostają po zakończeniu procesu edukacji wyższej oraz migracji za granicę kraju. Wynagrodzenia oferowane przez pracodawców na obszarze LSR są dla ludzi młodych

³⁶ Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 (FEP 2021-2027), Rzeszów 2022, str. 296-297

³⁷ FEP 2021-2027, str. 313-315

³⁸ FEP 2021-2027, str. 322

nieatrakcyjne w stosunku do zarobków jakie mogą uzyskać w w/w kierunkach migracyjnych. Premiowanie ludzi młodych do 25 roku życia w obszarach związanych z rozwojem gospodarczym, może spowolnić lub ograniczyć odpływ młodych ludzi z obszaru LSR. Możliwość uzyskania dofinansowania na rozpoczęcie lub rozwinięcie działalności gospodarczej stworzy szansę na rozwój dla ludzi młodych na obszarze LSR. Koniecznym także wydaje się większe zaangażowanie oraz pobudzenie aktywności ludzi młodych w rozwój obszaru LSR (np. związany z kulturą i dziedzictwem lokalnym), które powinno być kształtowane od najmłodszych lat. W grupie tej należy także wyróżnić dzieci i młodzież zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Grupy w niekorzystnej sytuacji, które zostały określone na podstawie kluczowych grup docelowych, diagnozy obszaru oraz partycypacyjnego procesu tworzenia LSR tj. szeroko rozumianych konsultacji społecznych:

- ✓ **Rolnicy niskotowarowi (osoby prowadzące małe gospodarstwa rolne, gospodarstwa rodzinne, prowadzące gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych od co najmniej 1 ha do 10 ha lub 1 ha do 10 ha nieruchomości służącej do prowadzenia produkcji rolnej oraz których wielkość ekonomiczna znajduje się poniżej progu 10 tys. euro).** Grupa odnosi się w szczególności do rolników prowadzących niewielkie gospodarstwa rolne, które nie przynoszą dużych zysków. Pomoc dla tej grupy jest ukierunkowana na podjęcie działalności gospodarczej dodatkowej do działalności rolniczej. Rolnicy niskotowarowi dzięki działaniom polegającym na podejmowaniu pozarolniczej działalności gospodarczej, będą mogli w sposób znaczący zwiększyć swoje dochody, wpływając jednocześnie na rozwój gospodarczy obszaru LGD.
- ✓ **Osoby bezrobotne zarejestrowane w PUP.** Ogół bezrobotnych, w tym bezrobotnych w każdej grupie wiekowej oraz długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy. Osoby w tej kategorii najczęściej zwracają się do urzędu pracy o pomoc i wsparcie na wejście lub powrót na rynek pracy. Grupa jest niezwykle istotna w punktu przeprowadzonej diagnozy obszaru LSR, należy pamiętać, że stopa bezrobocia na obszarze LSR jest wyższa od stopy bezrobocia na obszarze województwa oraz powiatu jasielskiego. Konieczność skierowania działań dla tej grupy w postaci zakładania bądź rozwijania działalności gospodarczej, potwierdza wysoki udział osób bezrobotnych w liczbie ludność w wieku produkcyjnym. Należy pamiętać, że sytuacji osób bezrobotnych nie pomogła występująca na terenie kraju pandemia wirusa SARS-COV-2 oraz konflikt zbrojny w Europie wschodniej;
- ✓ **Osoby z niepełnosprawnościami** (posiadające orzeczenie o stopniu niepełnosprawności). Osoby często wykluczone społecznie, wykluczone z rynku pracy czy dostępności. Do grupy skierowano szereg premiowanych działań polegających na możliwości założenia działalności gospodarczej, zatrudnienia w ramach rozwijanych przedsiębiorstw, działań polegających na wsparciu osób w codziennym funkcjonowaniu (w ramach środków EFS+), działań związanych z rozwojem turystyki wiejskiej oraz premiowania operacji infrastrukturalnych, które uwzględniają zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z zasadami horyzontalnymi określonymi w art. 9 rozporządzenia 2021/1060.

5 SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA

Cele określone w LSR wpisują się w dokumenty wyższej rangi strategicznej od ogólnokrajowej do wojewódzkiej. Dokumenty te są powiązane poprzez wspólne kierunki, cele i działania. LSR jest uzupełnieniem realizacji strategii wyższego rzędu, przyczyniając się w ten sposób do rozwoju obszaru objętego LGD oraz do rozwoju całego regionu.

W ramach niniejszej LSR planuje się podjęcie działań, które w efekcie mają przyczynić się do realizacji celów strategicznych i osiągnięcia określonej wizji obszaru. Komplementarność w ramach LSR dotyczy również związków między różnymi partnerami gospodarczymi, społecznymi, publicznymi oraz mieszkańcami zaangażowanymi w rozwój lokalny.

Realizując LSR, LGD Nowa Galicja angażuje różne zasoby, zarówno społeczne, infrastrukturalne, kulturowe, historyczne, gospodarcze itp. Mając określony zakres możliwości realizacji projektów skoncentrowano środki na pewnych obszarach, co wynikało z diagnozy obszaru przeprowadzonej w *Rozdziale 4 Analiza potrzeb i potencjału LSR*. Obszary, które wskazano w LSR to rozwój gospodarczy (w tym turystyki), rozwój małej infrastruktury oraz poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności, ochrona dziedzictwa lokalnego oraz włączenie społeczne. Przedsięwzięcia, które będą realizowane w ramach LSR nie będą dotyczyły tylko jednego miejsca, czy grupy beneficjentów. Strategia ma za zadanie zaktywizować wokół wskazanych pomysłów jak największe grono różnych partnerów – od gospodarczych w tym rolników, drobnych przedsiębiorców, przedstawicieli sektora samorządowego na organizacjach społecznych i mieszkańcach kończąc. Dzięki współpracy wszystkich interesariuszy zarówno publicznych, prywatnych oraz społecznych możliwe będzie uzyskanie wartości dodanej w postaci realizacji projektów dopasowanych do lokalnych potrzeb. W samym procesie zakładania LGD i przygotowywania strategii zaangażowane były osoby z różnych środowisk, co przy realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność pozwoli na realizację projektów przez różne środowiska.

Podejście LEADER wymaga mobilizacji różnych grup społecznych wokół zaplanowanych obszarów i zadań. Przedstawiciele tych środowisk będą zasiadali w radzie LGD dokonując wyboru poszczególnych projektów, a podejście LEADER gwarantuje dodatkowo, że wybór tych projektów nie będzie zdominowany przez żadną z grup interesu. Podział środków finansowych w poszczególnych działaniach planowanych przez LGD pozwoli na realizację projektów przez mieszkańców, przedsiębiorców, rolników ale też organizacje społeczne, czy samorządowców. Operacje w ramach LSR będą realizowane przede wszystkim w ramach ogłaszanych konkursów. Drugą metodą wdrażania operacji będą projekty grantowe, które ze względu na wysokość i zakres wsparcia będą wykorzystane w przedsięwzięciu z zakresu „Zachowania oraz promocji dziedzictwa lokalnego” oraz „Inicjowania działań na rzecz aktywnego włączenia społecznego” ze względu na wskazanie przez Samorząd Województwa jedynej możliwej metody wdrażania operacji finansowanych w ramach EFS+. Przyjęty sposób wdrażania LSR wynika z dotychczasowych doświadczeń LGD, konsultacji społecznych i partycypacyjnej metody budowy LSR oraz możliwości wdrażania LSR regulowane przez przepisy i regulaminy. Realizacja LSR pozwoli na zintegrowanie się wokół wypracowanych rozwiązań oraz realizację działań w odpowiednim horyzoncie czasowym tak, aby poszczególne inicjatywy mogły się uzupełniać i wykorzystywać efekt synergii w przyszłości na podstawie zdobytych doświadczeń.

Na wdrażanie LSR będą miały wpływ fundusze określone w PS WPR oraz FEP³⁹, tj. EFRROW⁴⁰ (dla celu nr 1 i 2) oraz EFS+ (dla celu nr 3). Komplementarność i synergia pomiędzy tymi funduszami przynosi korzyści, m.in. poprzez możliwość realizacji działań inwestycyjnych, infrastrukturalnych, tzw. „twardych” oraz działań bezpośrednio oddziaływującymi na ludzi, na wybrane grupy społeczne, tzw. „miękkich”. Komplementarność

³⁹ Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027, Rzeszów 2022.

⁴⁰ Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

projektów realizowanych ze środków EFRR i EFS+ ma charakter uzupełniający, tzn. mogą niezależnie osiągnąć rezultaty, ale wspólnie przyczyniają się do ogólniejszego celu tj. do podniesienia jakości życia na obszarze LGD.

Realizacja działań w ramach LSR nakierowana jest na rozwój lokalny oraz podniesienie jakości życia na obszarze LGD. Ze względu na ograniczone zasoby, środki i ograniczenia w możliwości finansowania pewnych zakresów działań, konieczne będą działania innych podmiotów, które będą komplementarne wobec LSR. Przykładem może być budowa infrastruktury społecznej w ramach LSR oraz organizacja w niej przez inny podmiot różnego rodzaju wydarzeń, imprez, co daje możliwość integracji i aktywizacji społecznej jako wartość dodaną. Innym przykładem może być realizacja działań związanych z budową infrastruktury turystycznej w ramach LSR i budowa dróg przez samorząd gminny/powiatowy, które prowadzą do tej infrastruktury, co zwiększa jej dostępność i atrakcyjność turystyczną danego obszaru.

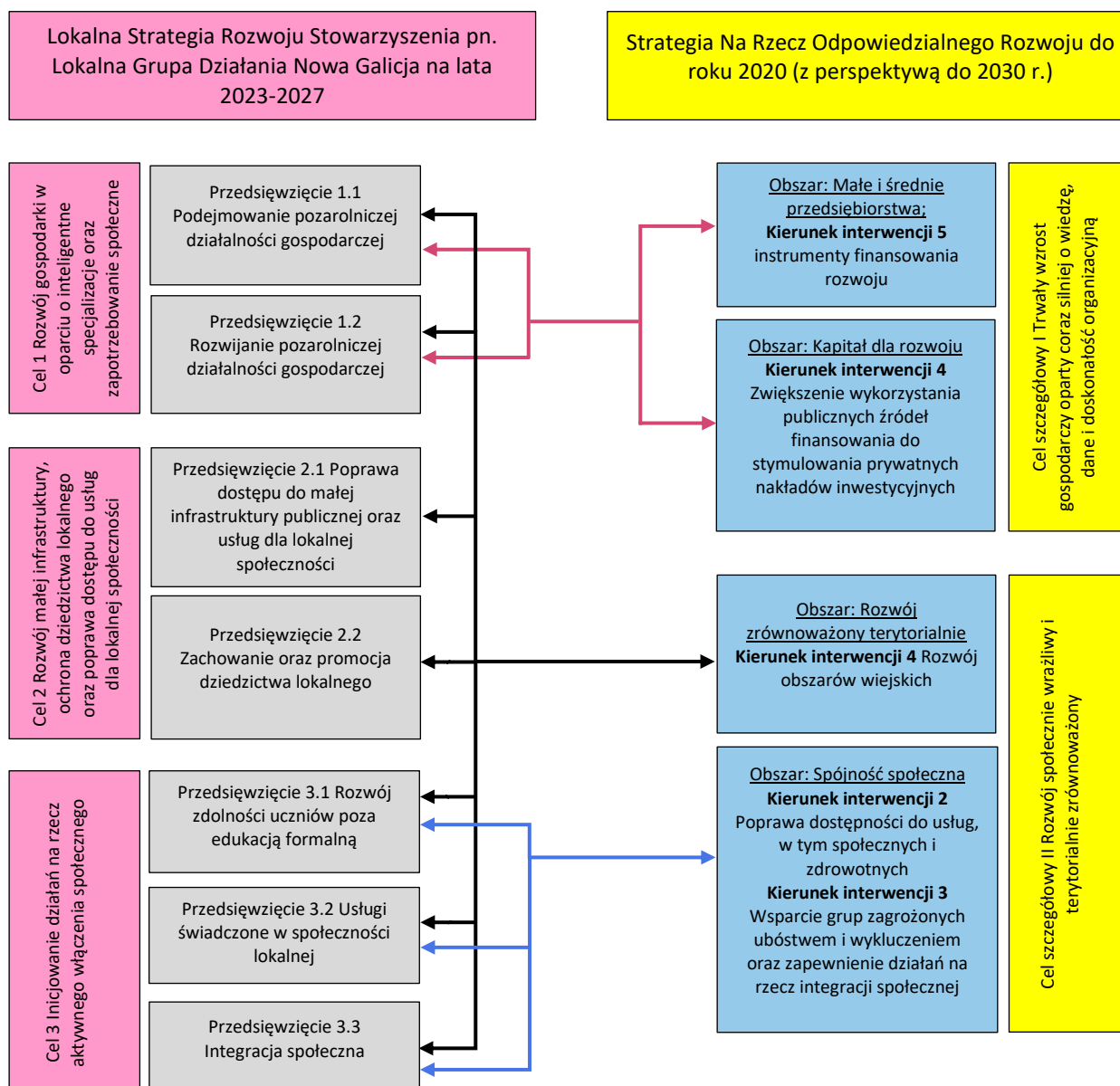
5.1 Dokumenty planistyczne krajowe

Strategia Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) - „SOR” została przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. i jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa. W jednolitym systemie programowym przedstawia cele do realizacji w horyzoncie roku 2020 i 2030. Celem głównym projektowanych działań rozwojowych jest **tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym**. Oczekiwanym efektem realizacji Strategii będzie wzrost zamożności Polaków oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Cele LSR są spójne z celami SOR zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej. SOR ukierunkowuje się na rozwój przedsiębiorczości poprzez wdrażanie instrumentów wsparcia, które uwzględniają również lokalne uwarunkowania rozwojowe (w szczególności Regionalne Inteligentne Specjalizacje). Wykorzystanie publicznych źródeł finansowania ma doprowadzić do wzrostu inwestycji prywatnych. Ma to szczególne znaczenie zważywszy na rolę funduszy unijnych, będących ważnym uzupełnieniem środków krajowych w polskiej gospodarce. SOR wskazuje na działania w zakresie inwestycji służących poprawie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, wsparciu pozarolniczej przedsiębiorczości (w tym w obszarze turystyki).

W sferze społecznej SOR ukierunkowuje się na poprawę jakości usług podstawowych na obszarach wiejskich, tj. edukacja (np. zajęcia pozalekcyjne), opieka senioralna itp., jak też na poprawę jakości działania instytucji publicznych, promocję kultury oraz ładu przestrzennego, w tym ochronę krajobrazów kulturowych i środowiska naturalnego. W dokumencie tym zwraca się uwagę także na wsparcie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz zapewnieniu działań na rzecz integracji społecznej. SOR wskazuje na potrzebę pobudzenia aktywności społeczności lokalnych i włączenie mieszkańców obszarów wiejskich w działania rozwojowe w ramach RLKS, co świadczy o spójności tego dokumentu z lokalną strategią rozwoju.

Rysunek 24 Powiązanie celów i przedsięwzięć LSR z Strategią Odpowiedzialnego Rozwoju

Źródło: opracowanie własne.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 (SZRWRiR 2030) przyjęta Uchwałą nr 123 Rady Ministrów z dnia 15 października 2019 r. jest dokumentem, którego zadaniem jest określenie kluczowych kierunków rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w perspektywie do 2030 r. Celem SZRWRiR jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego.

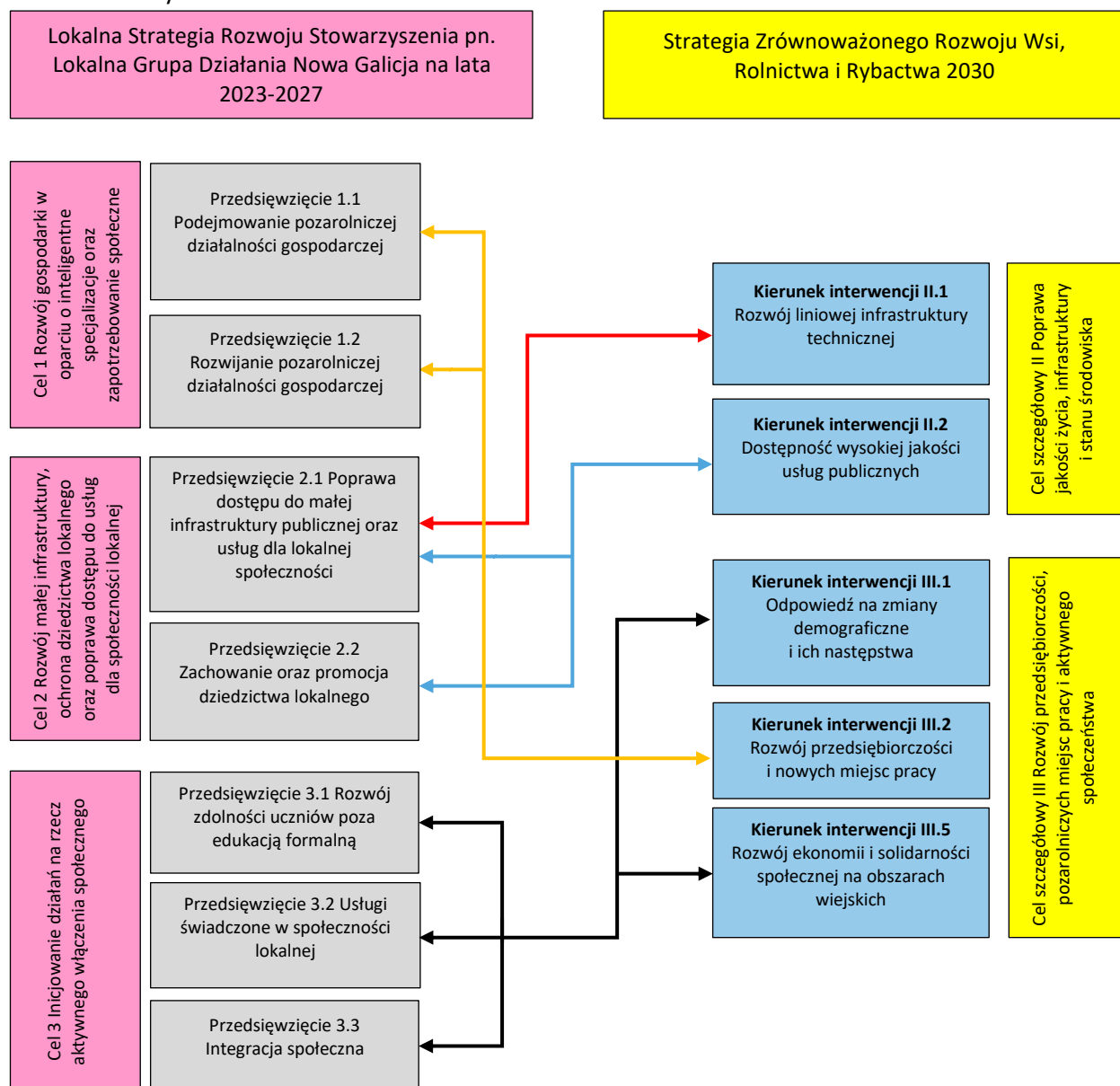
Cele LSR są spójne z założeniami SZRWRiR 2030 dotyczącymi rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich. Dokument ten zwraca uwagę na wyposażenie w infrastrukturę obszarów wiejskich, która jest istotnym elementem warunkującym poziom życia mieszkańców oraz przebieg procesów gospodarczych. Budowa i modernizacja elementów infrastruktury technicznej i społecznej czy też ich wyposażenie wpływa na wzrost atrakcyjności tych terenów dla mieszkańców, jak i zewnętrznych inwestorów. Nie należy również zapominać o roli, jaką odgrywają obiekty dziedzictwa kulturowego, które z jednej strony budują tożsamość lokalnej społeczności, a z drugiej stanowią czynnik podnoszący atrakcyjność tych miejsc.

SZRWRiR 2030 wskazuje również na włączenie lokalnej społeczności w procesy rozwojowe, w tym na rozwój przedsiębiorczości oraz zwiększenie aktywności gospodarczej mieszkańców obszarów wiejskich poprzez

wsparcie pozarolniczej przedsiębiorczości, a także działań wykorzystujących turystyczny potencjał tych obszarów.

Dokument ten, podobnie jak LSR, zakłada również działania związane z przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu (w tym w szczególności przeciwdziałanie wykluczeniu dzieci, młodzieży oraz osób starszych i z niepełnosprawnościami), integrację przez aktywizację społeczną oraz tworzenie warunków dla rozwoju edukacji i wyrównania szans w dostępie do usług edukacyjnych (m.in. zwiększenie dostępności zajęć pozalekcyjnych). Na podstawie powyższego można stwierdzić, że wszystkie zakresy tematyczne LSR znajdują swoje odzwierciedlenie w założeniach SZRWRiR 2030.

Rysunek 25 Powiązanie celów i przedsięwzięć LSR z Strategią Zrównoważonego Rozwoju Wsi Rolnictwa i Rybactwa 2030

Źródło: opracowanie własne.

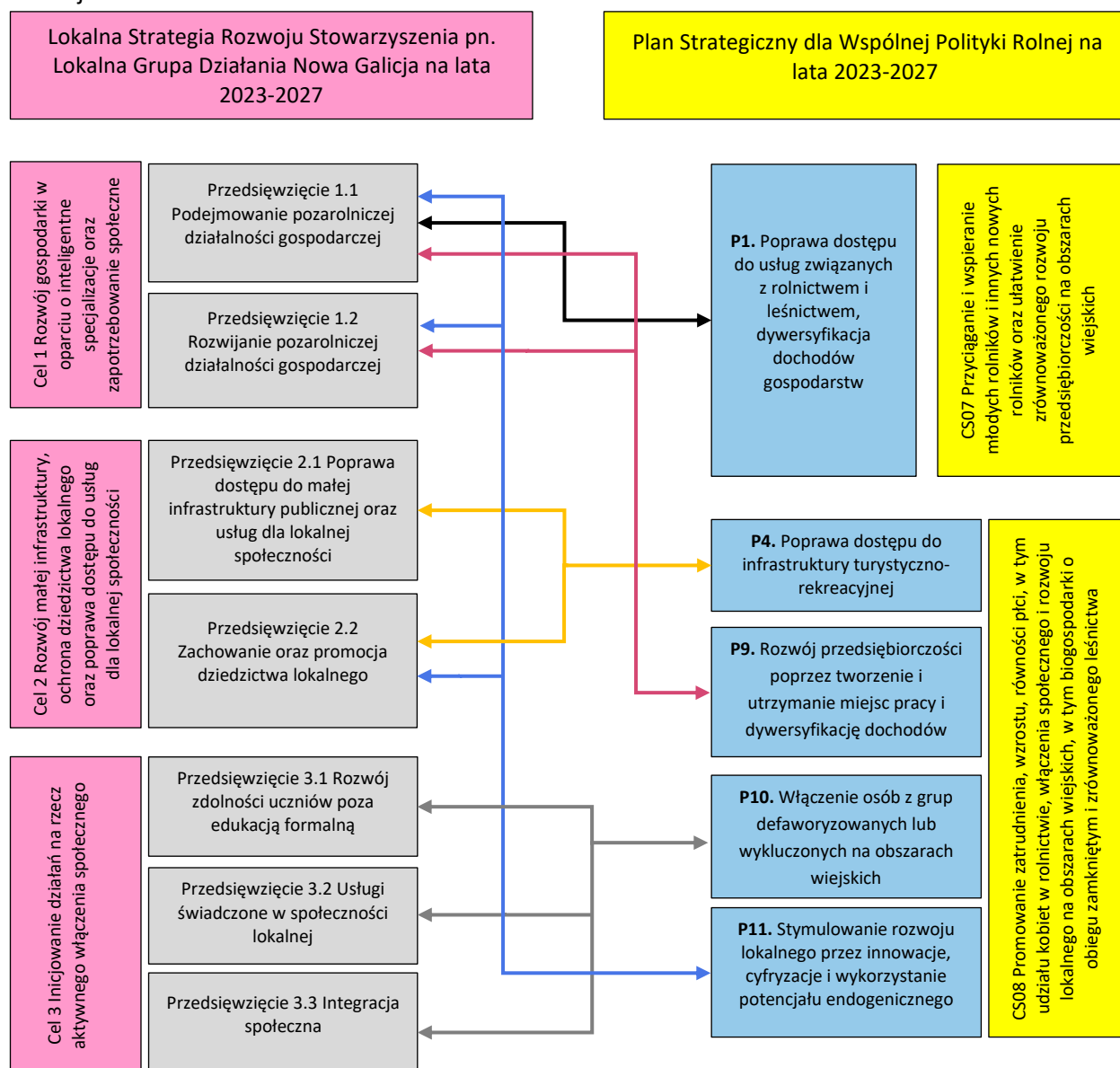
Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027) to dokument opracowany na podstawie analizy potrzeb polskiego rolnictwa, wykorzystujący możliwości, jakie oferuje zreformowana Wspólna Polityka Rolna (WPR). Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027 w „Deklaracji strategicznej” wskazuje obszary, które będzie wspierać. Będą to: zrównoważony rozwój polskich gospodarstw sektora przetwórstwa, poprawa warunków życia i pracy w małych miejscowościach wiejskich. WPR będzie wspierać zrównoważone metody gospodarowania, przyjazne klimatowi i środowisku; chroniące wodę, glebę i powietrze oraz bioróżnorodność. Sprzyjać będzie produkcji i wykorzystaniu zrównoważonej energii. Wzmacniana będzie różnorodność gospodarcza, w tym biogospodarka. Poprawa dynamiki rozwojowej zwiększy aktywności zawodową i społeczną mieszkańców terenów wiejskich i osób wykluczonych. W trakcie realizacji planu uwzględniana jest horyzontalna zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz równości szans kobiet i mężczyzn. Upowszechniane i wdrażane będą rozwiązania naukowe i innowacyjne, w tym cyfrowe, usuwające bariery rozwojowe wsi i rolnictwa. Plan Strategiczny WPR będzie realizował 9 celów szczegółowych Wspólnej Polityki Rolnej oraz cel przekrojowy: modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie do ich wykorzystywania.

WPR reguluje zagadnienia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w interwencji I 13.1 LEADER, która ukierunkowana jest na budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej i przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych.

Cele LSR są powiązane z celami interwencji LEADER, które mogą być osiągnięte poprzez realizację operacji takich jak: rozwój przedsiębiorczości, poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz usług dla lokalnej społeczności, kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu ochrony dziedzictwa kulturowego, włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji.

Z kolei interwencja LEADER zaspokaja potrzeby określone w PS WPR dla następujących celów: SO7 Przyciąganie i wspieranie młodych rolników i innych nowych rolników oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich oraz SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa.

Rysunek 26 Powiązanie celów i przedsięwzięć LSR z Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Źródło: opracowanie własne.

5.2 Dokumenty planistyczne regionalne

Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 (SRW) została przyjęta przez Sejmik Województwa Podkarpackiego Uchwałą Nr XXVII/458/20 w dniu 28 września 2020 roku. Strategia ta jest podstawowym dokumentem, określającym ramy dla kolejnych dokumentów strategicznych i dokumentów programowych na poziomie wojewódzkim, takich jak między innymi Regionalne Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 czy Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2021–2030. Strategia to najważniejszy dokument samorządu województwa, wskazujący kierunki rozwoju, cele oraz główne działania zmierzające do zrównoważonego rozwoju w ujęciu społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w perspektywie do 2030 roku. Głównym celem tej strategii jest **odpowiedzialne i efektywne wykorzystanie zasobów endo- i egzogenicznych regionu, zapewniające trwały, zrównoważony i terytorialnie równomierny rozwój gospodarczy oraz wysoką jakość życia mieszkańców województwa**. Struktura celów obejmuje cel główny Strategii, cztery cele główne dla obszarów tematycznych. W obszarach tematycznych określono cele szczegółowe dla poszczególnych priorytetów. Odniesieniem dla każdego z celów jest wizja

rozwoju regionu, a jego realizacja nastąpi poprzez zakładane działania wymienione w kierunkach działań, zawartych w priorytetach.

LSR w swych celach wykazuje powiązania we wszystkich celach głównych dla obszarów tematycznych strategii wojewódzkiej, tj. 1. Gospodarka i nauka; 2. Kapitał ludzki i społeczny; 3. Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska; 4. Dostępność usług.

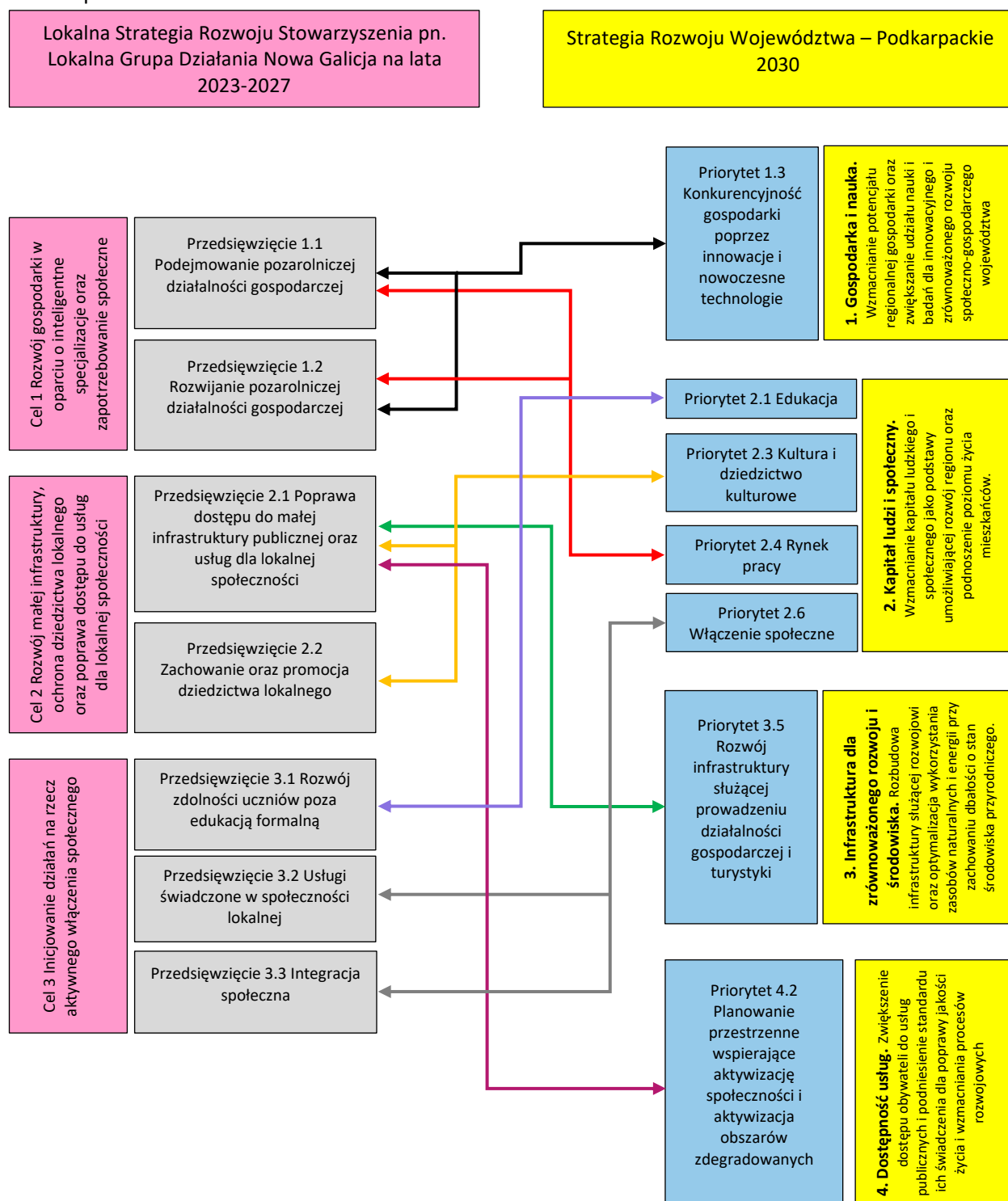
W obszarze tematycznym „Gospodarka i nauka”- LSR odnosi się do wspierania nowych oraz wzmacniania istniejących inteligentnych specjalizacji określonych w Regionalnej Strategii Innowacji oraz wspierania gospodarki w zakresie zapotrzebowania społecznego. W sytuacji kryzysu gospodarczego, jaki można zaobserwować w ostatnim czasie, inteligentne specjalizacje gospodarcze wymagają szczególnego wsparcia, co podkreśla również strategia wojewódzka. Konieczne jest również zahamowanie negatywnych tendencji w rolnictwie poprzez możliwość wsparcia rolników w kierunku pozarolniczej działalności gospodarczej.

W obszarze tematycznym „ Kapitał ludzki i społeczny” – LSR realizuje priorytety SRW związane z edukacją, kulturą i dziedzictwem kulturowym, rynkiem pracy, włączeniem społecznym. W ramach edukacji zakłada się realizację działań dotyczących poprawy jakości i dostępności edukacji, redukcji nierówności ograniczających dostępność dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, wsparcie stosowania niestandardowych form nauczania w procesie nabywania przez uczniów kompetencji kluczowych, wdrożenie mechanizmów/programów odkrywania, kształtowania i wspierania talentów, upowszechnienie udziału dzieci i młodzieży w edukacji nieformalnej, powstanie ofert zajęć kształtujących wielokierunkowe umiejętności. W ramach kultury i dziedzictwa kulturowego zakłada się realizację działań dotyczących inicjowania działań na rzecz zwiększenia uczestnictwa w przedsięwzięciach kulturalnych i budowy więzi lokalnych, popularyzację kultury i dziedzictwa kulturowego, w tym dziedzictwa niematerialnego jako elementu umacniania tożsamości regionalnej oraz pomnażania kapitału ludzkiego i społecznego. Zakłada się również ochronę obiektów zabytkowych i miejsc cennych kulturowo. W odniesieniu do rynku pracy zakłada się działania związane ze wsparciem samozatrudnienia. W sferze włączenia społecznego przewiduje się tworzenie systemu wsparcia dla środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

W obszarze tematycznym „ Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska”- LSR odnosi się do działań związanych z poprawą dostępu do infrastruktury publicznej oraz usług dla lokalnej społeczności. Jak wskazuje SRW- rozwój infrastruktury niezbędnej do rozwoju różnorodnych usług i oferty turystycznej przesądza jednoznacznie o kształtowaniu się gospodarki turystycznej regionu, która jest w dużym stopniu wspierana w działaniach LSR.

W obszarze tematycznym „ Dostępność usług”- LSR wpisuje się w kierunki działań SRW, tj. lokalne działania aktywizujące społeczność regionu oraz poprawę dostępności przestrzeni publicznej poprzez modernizację, budowę lub wyposażenie istniejącej infrastruktury społecznej, co przyczyni się do wykorzystania potencjału mieszkańców, integracji międzypokoleniowej i podejmowania innowacyjnych kierunków rozwoju regionu. Strategia Województwa Podkarpackiego w tym obszarze działań wprost wskazuje na wsparcie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, co jest istotą LSR.

Rysunek 27 Powiązanie celów i przedsięwzięć LSR z Strategią Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030

Źródło: opracowanie własne.

Program regionalny Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 przyjęty Uchwałą Nr 445/9205/22 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 20 grudnia 2022 r., jest dokumentem, w którym znajdują się działania dedykowane lokalnym grupom działania w priorytecie 8 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność. *Cel 4 Inicjowanie działań na rzecz aktywnego włączenia społecznego*, Lokalnej Strategii rozwoju wpisuje się w 3 cele szczegółowe tego priorytetu:

- ✓ 2.1.8.1. Cel szczegółowy 4(f) (EFS+) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Cel szczegółowy 4(f) jest bezpośrednio powiązany z zaplanowanym do realizacji Przedsięwzięciem 4.1 Rozwój zdolności uczniów poza edukacją formalną;
- ✓ 2.1.8.3. Cel szczegółowy 4(k) (EFS+) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej. Cel szczegółowy 4(k) jest bezpośrednio powiązany z zaplanowanym do realizacji Przedsięwzięciem 4.2 Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej;
- ✓ 2.1.8.4. Cel szczegółowy 4(l) (EFS+) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci. Cel szczegółowy 4(l) jest bezpośrednio powiązany z zaplanowanym do realizacji Przedsięwzięciem 4.3 Integracja społeczna na obszarach wiejskich.

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2021-2030 (RSI WP) została przyjęta uchwałą Nr 351/6976/22 Zarządu Województwa Podkarpackiego w dniu 11 stycznia 2022 roku. Dokument ten określa kierunki regionalnej polityki prowadzonej przez Samorząd Województwa w perspektywie do 2030 roku w obszarach związanych z rozwojem przedsiębiorczości i innowacyjności regionu. Strategia określa innowacyjne kierunki rozwoju gospodarczego za pomocą inteligentnych specjalizacji. U podstaw koncepcji inteligentnych specjalizacji leży założenie, że żaden z regionów Unii Europejskiej nie może osiągać przewagi konkurencyjnej we wszystkich dziedzinach w zakresie nauki, technologii i innowacyjności. Dlatego konieczne jest wskazanie ograniczonej listy dziedzin, w których region dysponuje potencjałem pozwalającym na zbudowanie prymatu. Wdrożenie koncepcji umożliwia zwiększenie skuteczności interwencji publicznej i możliwość uzyskania przewagi konkurencyjnej w każdym regionie, nawet specjalizującym się w dziedzinach tradycyjnych.

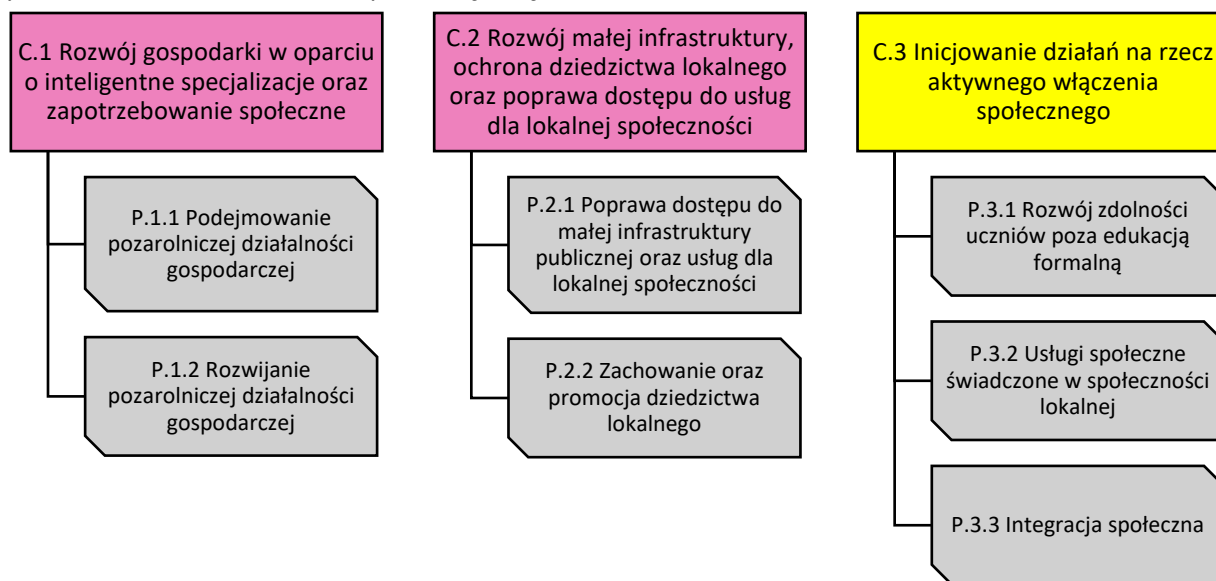
RSI WP określa cztery inteligentne specjalizacje tj. lotnictwo i kosmonautyka, motoryzacja, informacja i telekomunikacja oraz jakość życia. LSR w sposób komplementarny dopełnia założenia RSI WP poprzez zaplanowaną realizację celu „*Rozwój gospodarki w oparciu o inteligentne specjalizacje oraz zapotrzebowanie społeczne*”. W ramach tego celu możliwe do realizacji będą w większości projekty polegające na tworzeniu i rozwijaniu nowych przedsięwzięć w określonych działach/grupach/kodach klasyfikacji PKD, które wynikają z inteligentnych specjalizacji RSI WP oraz są możliwe do realizacji w oparciu o zapisy PS WPR. Realizacja operacji w powyższym zakresie dopełni w sposób zintegrowany i komplementarny Regionalną Strategię Innowacji Województwa Podkarpackiego, ukierunkowując tym samym rozwój gospodarczy na innowację.

6 CELE I WSKAŹNIKI

6.1 Specyfikacja i opis celów

Na podstawie analizy informacji przedstawionych w Rozdziale 2 Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR, Rozdziale 3 Partycypacyjny charakter LSR oraz Rozdziale 4 Analiza potrzeb i potencjału LSR sformułowano cele oraz przypisano do nich odpowiednie przedsięwzięcia, które są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy i oczekiwania społeczne, na jakie LGD ma realny wpływ. Realizacja celów poprzez zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia, powinna w pewnej mierze odwrócić niekorzystne tendencje i doprowadzić do poprawy stanu wykorzystując przy tym korzystne aspekty dotyczące obszaru LGD. Poniżej przedstawiono strukturę celów i przypisanych do nich przedsięwzięć, uwzględniając źródła ich finansowania.

Rysunek 28 Struktura celów, przedsięwzięć oraz źródła finansowania celów

Legenda:

Cele finansowane z EFRROW Cele finansowane z EFS+ Przedsięwzięcia

Źródło: opracowanie własne.

Cel 1 Rozwój gospodarki w oparciu o inteligentne specjalizacje oraz zapotrzebowanie społeczne.

Cel koncentruje się na realizacji przedsięwzięć polegających na podejmowaniu i rozwijaniu pozarolniczej działalności gospodarczej. Źródłem finansowania celu jest EFRROW w ramach PS WPR. Cel ukierunkowany jest na obszar tematyczny związany z innowacją oraz zgłaszanym zapotrzebowaniem społecznym. Obszar ten ukierunkowany jest głównie na wspieranie konkretnych rodzajów działalności gospodarczej, które można określić jako innowacyjne, zgodnie z inteligentnymi specjalizacjami określonymi w RSI WP 2021-2030. Inteligentne specjalizacje to koncepcja polityki rozwoju regionalnego, która polega na wykorzystaniu unikalnych potencjałów i mocnych stron danego regionu w celu zwiększenia jego konkurencyjności na rynku krajowym i międzynarodowym. Inteligentne specjalizacje opierają się na identyfikacji kluczowych sektorów i obszarów działalności, w których region województwa podkarpackiego, w tym i obszar LGD posiada wyjątkowe zasoby, wiedzę i umiejętności, oraz na skoncentrowaniu się na nich w celu osiągnięcia przewagi konkurencyjnej. Poszczególne kody lub też działy PKD, które są innowacyjne oraz wynikają z zapotrzebowania społecznego na obszarze LGD zostały określone w *Podrozdziale 4.2 Gospodarka, innowacja i turystyka* i *Podrozdziale 3.5 Konsultacje indywidualne oraz e-konsultacje*. Realizacja celu będzie się także odbywać ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań proekologicznych oraz przy wykorzystaniu energii odnawialnej w wybieranych projektach.

Potrzeba skierowania pewnych działań związanych z rozwojem gospodarczym bierze swoje początki w realizacji strategii rozwoju lokalnego na lata 2014-2020 oraz została podparta i uzasadniona przeprowadzonymi partycypacyjnymi metodami tworzenia LSR oraz dokonaną analizą potrzeb i potencjału obszaru objętego LSR. Rezultatem realizacji celu będą nowopowstałe miejsca pracy utworzone w ramach WPR.

Według przeprowadzonej ewaluacji końcowej LSR na lata 2014-2020, wskazano, że działania związane z podejmowaniem, jak i rozwijaniem działalności gospodarczej, cieszyły się największym zainteresowaniem. Wskazano także na dalszą potrzebę realizacji działań podobnych w ramach perspektywy finansowej na lata 2023-2027 (przykładowo około 75 ankietowanych w jednym z badań przeprowadzonych w ramach ewaluacji końcowej odpowiedziało, że tworzenie nowych miejsc pracy jest obszarem zdecydowanie wymagającym dofinansowania, wskazano także na potrzebę dofinansowania operacji polegających na wsparciu istniejących firm oraz osób planujących założyć firmę)⁴¹. Następnie w ramach przeprowadzonego badania ankietowego, dotyczącego identyfikacji potrzeb mieszkańców, potencjalnych beneficjentów, gmin członkowskich, potrzeb rozwojowych oraz potencjału obszaru LSR, wielokrotnie wskazano na wysokie zapotrzebowanie społeczne na działania związane z ogólnorozumianym rozwojem gospodarczym w tym i w obszarze turystyki. Wskazano, że część głównych kierunków rozwoju jakie LGD powinna podjąć w ramach LSR powinno być związanych z rozwojem zielonej gospodarki (...), rozwojem sektora usług czasu wolnego poprzez wykorzystanie środowiskowego i turystycznego potencjału (...), rozwojem przedsiębiorczości (...) oraz wyrównywaniem szans rozwojowych i dywersyfikacji zatrudnienia (...). Zdecydowana większość osób objętych badaniem ankietowym stwierdziła, że wsparcie przedsiębiorczości oraz wspieranie rozwoju turystyki jest „bardzo ważne” i „ważne”⁴². W ramach przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami obszaru objętego LSR powtórnie zaakcentowano silną potrzebę kontynuacji dofinansowania tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw przy zastosowaniu rozwiązań innowacyjnych (...)⁴³. Podczas konsultacji projektu LSR na lata 2023-2027 do LGD wpłynęły wnioski dot. poszerzenia katalogu planowanych do wparcia rodzajów działalności gospodarczej w zakresie kodu PKD 73.11.Z⁴⁴.

Wnioski z konsultacji społecznych zdaje się potwierdzać dokonana analiza potrzeb i potencjału obszaru LSR przeprowadzona w Rozdziale 4. Przeprowadzona analiza oprócz oczywistych kwestii gospodarczych wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz odpływ ludzi młodych poza obszar wiejski w celach ekonomicznych. Stworzenie szansy na rozwój ekonomiczny młodych ludzi poprzez podejmowanie ukierunkowanej działalności pozarolniczej bądź możliwość zatrudnienia w rozwijającej się tego typu działalności, stoi w odpowiedzi na problemy tej grupy docelowej⁴⁵. Na realizację celu mają także wpływ dane związane z bezrobociem czy poziomem zatrudnienia na obszarze LGD. Pomimo stale malejącego bezrobocia jest ono nadal większe niż na obszarze powiatu jasielskiego bądź województwa, w przypadku poziomu zatrudnienia sytuacja ma się podobnie. Te niekorzystne zjawiska mogą zostać ograniczone dzięki utworzonym miejscom pracy w ramach podejmowania bądź rozwijania działalności gospodarczych. Niezwykle istotną grupą docelową z punktu realizacji celu są także osoby bezrobotne zarejestrowane w PUP. Istotnym aspektem jest dążenie do lepszego wykorzystania potencjału turystycznego obszaru LGD, który w dalszym ciągu dysponuje mniejszą liczbą podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w sektorze turystyki od obszaru województwa podkarpackiego a także mniejszą liczbą turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców⁴⁶. Obszar LGD charakteryzuje stale rosnąca liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON. Większość z podmiotów wpisanych do rejestru to przedsiębiorstwa w skali małej lub mikro, czyli takich które mogą rozwinąć swoją działalność w ramach środków finansowych

⁴¹ Str. 14-15.

⁴² Str. 16-19.

⁴³ Str. 24-25.

⁴⁴ Str. 26.

⁴⁵ Str. 30-31.

⁴⁶ Str. 11-12, 36, 41-42.

z PS WPR. Biorąc pod uwagę te pozytywne zjawiska, jak i kierunki, rodzaje działalności gospodarczej na obszarze LGD, rozwój przedsiębiorczości będzie odbywał się w kierunku innowacyjnej gospodarki, opartej o inteligentne specjalizacje RSI WP 2021-2030 oraz zgłaszane zapotrzebowanie społeczne⁴⁷.

Cel 2 Rozwój małej infrastruktury, ochrona dziedzictwa lokalnego oraz poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności. Cel koncentruje się na realizacji przedsięwzięć polegających na poprawie dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz usług dla lokalnej społeczności, zachowaniu i promocji dziedzictwa lokalnego. Źródłem finansowania celu jest EFRROW w ramach PS WPR. Cel ukierunkowany jest na dwa obszary tematyczne tj. poprawę dostępu do infrastruktury publicznej, w tym turystyczno-rekreacyjnej lub służącej poprawie dostępu do usług dla lokalnej społeczności oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego. Działania infrastrukturalne polegają na budowie nowych lub modernizacji istniejących obiektów infrastruktury publicznej oraz ich wyposażenia w celu podniesienia atrakcyjności obszaru LSR, jakości życia mieszkańców, poprawie dostępu do usług dla lokalnej społeczności. Obszar związany z dziedzictwem lokalnym czy też kulturowym polega na wspieraniu inicjatyw związanych z promowaniem czy też zachowaniem tożsamości lokalnej. Realizacja celu będzie odbywać się przy wykorzystaniu lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych, infrastrukturalnych, w tym związanych ze sportem i rekreacją, a także wykorzystaniu rozwiązań innowacyjnych oraz rozwiązań proekologicznych, w tym energii odnawialnej a także zastosowaniu rozwiązań wpływających na dostępność infrastruktury. Realizacja celu, oprócz poprawy atrakcyjności obszaru przyczyni się także do wzmocnienia potencjału turystycznego oraz gospodarczego.

Potrzeba skierowania pewnych działań związanych z rozwojem infrastruktury publicznej oraz zachowaniem dziedzictwa lokalnego bierze swoje początki w realizacji strategii rozwoju lokalnego na lata 2014-2020 oraz została podparta i uzasadniona przeprowadzonymi partycypacyjnymi metodami tworzenia LSR oraz dokonaną analizą potrzeb i potencjału obszaru objętego LSR. Rezultatem realizacji celu będzie odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.

Na podstawie danych zebranych podczas ewaluacji końcowej LSR na lata 2014-2020, zauważono, że realizacja przedsięwzięć polegających na rozwoju infrastruktury, zachowaniu oraz promocji dziedzictwa lokalnego cieszyła się wysokim zainteresowaniem wśród społeczności lokalnej. W odpowiedzi na pytanie dotyczące obszarów, które wymagają dofinansowania, ankietowani wskazali na potrzebę dofinansowania operacji polegających na wzbogaceniu oferty kulturowej, rozwoju infrastruktury sportowej oraz infrastruktury społecznej. Z uwagi na wyniki badań przeprowadzonych podczas ewaluacji końcowej Stowarzyszenia, istnieje dalsza potrzeba wspierania operacji o zakresie podobnym do powyższego⁴⁸. Powyższe potrzeby potwierdzają wyniki przeprowadzonego badania ankietowego w ramach zastosowanych partycypacyjnych metod opracowania LSR. W ocenie ankietowanych, zagadnienia związane z poprawą dostępu do infrastruktury publicznej, poprawą dostępu do usług dla lokalnej społeczności czy rozwojem kultury i dziedzictwa lokalnego, powinny stanowić główne kierunki rozwoju jaki LGD powinna podjąć w najbliższym okresie. Następnie ankietowani wskazali, że działania związane z modernizacją, rozbudową infrastruktury kultury i dziedzictwa narodowego czy też wspieraniem rozwoju turystyki, rozwijaniem infrastruktury turystycznej i rekreacyjno-sportowej są „ważnymi” lub „bardzo ważnymi” działaniami jakie LGD powinno podejmować dla rozwoju jego obszar⁴⁹. Przeprowadzone spotkania konsultacyjne z mieszkańcami, potwierdzają wyniki ewaluacji końcowej LRS na lata 2014-2020 oraz przeprowadzonego badania ankietowego. Mieszkańcy ponownie wskazali na potrzebę interwencji oraz dofinansowania w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej, społecznej, rekreacyjno-sportowej oraz dziedzictwa kulturowego. Podkreślono również znaczącą rolę samorządu terytorialnego, jak i organizacji pozarządowych w zakresie działań z tym celem związanych⁵⁰.

⁴⁷ Str. 32-37.

⁴⁸ Str. 14-16.

⁴⁹ Str. 16-19.

⁵⁰ Str. 26.

Zgodnie z przeprowadzoną analizą obszaru LGD oraz informacjami zawartymi w *podrozdziale 2.2 Spójność społeczna, gospodarcza i środowiskowa*, obszar LGD posiada bogate dziedzictwo kulturowe, historyczne, przyrodnicze oraz związane z architekturą sakralną i ludową, co w powiązaniu z wysoką liczbą działających organizacji pozarządowych oraz specyfiką ich działalności, daje bardzo duży potencjał rozwojowy w kierunku działań związanych z zachowaniem oraz promocją dziedzictwa lokalnego⁵¹. Mając na uwadze, że gmina jako podstawowa jednostka samorządu terytorialnego odpowiedzialna jest m.in. za poprawę istniejących na jej obszarze warunków życia społeczności lokalnej, w oparciu o środki finansowe zgromadzone w budżecie, staje się naturalnym beneficjentem działań infrastrukturalnych. Zarówno dochody budżetów gmin, jak i ich wydatki są niższe na obszarze LGD niż średnia na obszarze województwa podkarpackiego. Dochody własne gmin stanowiące udział w podatku dochodowym od osób fizycznych są niższe na obszarze LGD niż na obszarze województwa podkarpackiego, sytuacja wygląda znacznie gorzej w przypadku udziału w podatkach od osób prawnych⁵². Mając na uwadze powyższe słabości obszaru LGD oraz wysokie zapotrzebowanie społeczne w zakresie rozwoju infrastruktury publicznej oraz poprawie dostępu do usług dla lokalnej społeczności, dofinansowanie skierowane przede wszystkim do JST będzie kluczowym elementem rozwoju obszaru, który może przyczynić się do wzmacniania potencjału gospodarczego, turystycznego, zwiększenia atrakcyjności obszaru LSR oraz podniesienia jakości życia mieszkańców.

Cel 3 Inicjowanie działań na rzecz aktywnego włączenia społecznego. Cel koncentruje się na zagadnieniach związanych ze sferą społeczną, a w szczególności na rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z edukacją, usługami społecznymi oraz integracją społeczną. Źródłem finansowania celu jest EFS+ w ramach FEP na lata 2021-2027. Jednym z obszarów tematycznych poruszanych w ramach celu jest rozwój zdolności uczniów poza edukacją formalną. Wsparcie różnych form rozwijających uzdolnienia, umiejętności oraz zainteresowania uczniów poza edukacją formalną jest odpowiedzią na różnice w zakresie jakości edukacji między obszarem miejskim i wiejskim, zmieniające się potrzeby rynku pracy, postęp cywilizacyjny i technologiczny oraz dynamikę zmian i konieczność aktualizacji umiejętności. Wsparcie w powyższym zakresie będzie się odbywać, m.in. poprzez zajęcia i aktywności podejmowane poza edukacją formalną. Kolejnym obszarem poruszonym w ramach powyższego celu są usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej. Obszar ten jest odpowiedzią na negatywne skutki starzenia się społeczeństwa, spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym, rosnącą liczbę osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz dostępność i jakość kluczowych usług publicznych. Wsparcie zostanie ukierunkowane za zwiększenie dostępu do usług społecznych w oparciu o zgłaszane potrzeby na obszarze LSR m.in. dla osób będących w niekorzystnej sytuacji. Ostatnim obszarem tematycznym poruszonym w ramach celu jest integracja społeczna. Ten obszar interwencji jest odpowiedzią na potrzebę wzmocnienia systemu wsparcia rodziny, w szczególności w odniesieniu do dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej oraz potrzebę integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób w niekorzystnej sytuacji. Wsparcie zostanie skoncentrowane na działaniach zwiększających dostęp do usług społecznych dla dzieci i młodzieży wymagających wsparcia oraz wsparcia osób wykluczonych społecznie i osób w niekorzystnej sytuacji w postaci zadań animacyjnych i integracyjnych dla społeczności lokalnej.

Potrzeba skierowania pewnych działań związanych ze sferą społeczną została uwzględniona podczas ewaluacji końcowej LSR na lata 2014-2020 oraz została poparta i uzasadniona przeprowadzonymi partycypacyjnymi metodami tworzenia LSR, a także dokonaną analizą potrzeb i potencjału obszaru objętego LSR. W ramach celu przewidziano do realizacji następujące wskaźniki rezultatu:

- ✓ Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu,
- ✓ Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej,
- ✓ Liczba osób świadczących usługi w społeczności lokalnej dzięki wsparciu w programie,

⁵¹ Str. 40-42.

⁵² Str. 42-44.

- ✓ Liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług wspierania rodziny i pieczy zastępczej istniejących po zakończeniu programu.

Na podstawie przeprowadzonego badania w ramach ewaluacji końcowej dot. obszarów, które wymagają dofinansowania zauważono, że temat związany z opieką nad osobami starszymi poprzez ukierunkowane wsparcie ze środków EFS+ cieszył się wysokim zainteresowaniem. Potrzeba ta znajduje odzwierciedlenie w zaplanowanych do realizacji przedsięwzięciach dotyczących usług społecznych oraz integracji społecznej⁵³. Powyższe potwierdza wysoki wynik jednego z zaproponowanych kierunków rozwoju obszaru LGD w ramach badania ankietowego, który m.in. dotyczył rozwoju usług opiekuńczych oraz ochrony zdrowia. Kolejnym istotnym z punktu widzenia zaplanowanych do realizacji działań, wspomnianym głównym kierunkiem rozwoju było włączenie osób w niekorzystnej sytuacji lub wykluczonych społecznie poprzez integrację społeczną⁵⁴. Najmniejszą popularnością wśród ankietowanych, ale jednocześnie w większości uznanymi za „bardzo ważne” lub „ważne”, cieszyły się zaproponowane do podjęcia działania związane z opieką nad osobami potrzebującymi, rozwijaniem pomocy socjalnej oraz rozwijaniem oferty edukacyjnej szkół (np. w postaci zajęć pozalekcyjnych). Mieszkańcy w ramach części otwartej badania ankietowego, dodatkowo zaproponowali działania związane z rozwojem oferty edukacyjnej oraz rozwojem działań integracyjnych i opiekuńczych. Obszary te znajdują odzwierciedlenie w zaplanowanych do realizacji przedsięwzięciach dotyczących rozwoju zdolności uczniów, usługami społecznymi oraz integracją społeczną. W odpowiedzi na pytanie dotyczące głównych wyzwań rozwojowych w kontekście dofinansowania z EFS+, ankietowani najczęściej wskazali na wsparcie skierowane do osób potrzebujących w codziennym funkcjonowaniu oraz osób z niepełnosprawnościami, wsparcie skierowane do osób starszych oraz działania skierowane do dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dodatkowo w części otwartej zaproponowano działania polegające na rozwoju kompetencji zdolności uczniów poza edukacją formalną⁵⁵. Przeprowadzone spotkania konsultacyjne z mieszkańcami wskazują na potrzebę skierowania pewnych działań do osób starszych oraz do dzieci i młodzieży. Wskazano na zbyt niską dostępność usług skierowanych do osób w niekorzystnej sytuacji realizowanych przez gminne ośrodki pomocy społecznej i możliwość poprawy tej sytuacji dzięki środkom finansowym przeznaczonym przez LGD np. na wsparcie opieki wytchnieniowej. Wskazano na potrzeby w zakresie oferty zajęć pozalekcyjnych, w szczególności w odniesieniu do szkół niepublicznych. Zwrócono uwagę na potrzebę działań aktywizacyjnych i integracyjnych skierowanych zarówno do seniorów, jak i młodzieży, w tym kontekście poruszono również temat starzejącego się społeczeństwa oraz migracji zarobkowej poza obszar LGD, wpływu tych zjawisk na wzrost poziomu zapotrzebowania na różne formy aktywizacji i opieki senioralnej czy tworzenia warunków do podnoszenia kwalifikacji i rozwoju osobistego⁵⁶.

Wnioski wyciągnięte w ramach zastosowanych partycypacyjnych metod tworzenia LSR potwierdza przeprowadzona analiza obszaru LGD. Pierwszą kluczową kwestią poruszoną w ramach analizy obszaru LSR jest postępujący proces starzenia się społeczeństwa. O tym niekorzystnym procesie świadczą zebrane dane dotyczące: ogólnego spadku liczby ludności, liczby ludności w wieku 60+, spadku przyrostu naturalnego, a przede wszystkim rosnącego udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. Występowanie tych negatywnych trendów stwarza potrzebę działań z zakresu włączenia społecznego tej grupy wiekowej. W LSR przewidziano odpowiedź w postaci działań polegających na usługach społecznych świadczonych w społeczności lokalnej oraz integracji społecznej na obszarach wiejskich (np. w formie działań integracyjnych dla tej grupy). Nie bez znaczenia ma także ujemne saldo migracji, które należy powiązać z odpływem ludzi młodych z obszaru LSR. Działania ukierunkowane na rozwój zdolności uczniów poza edukacją formalną oraz integracją społeczną tej grupy, może skutecznie powstrzymać ten negatywny aspekt demograficzny⁵⁷. Stosunkowo duża liczba organizacji pozarządowych występująca na obszarze LSR będzie

⁵³ Str. 15-16.

⁵⁴ Str. 16-17.

⁵⁵ Str. 18-20.

⁵⁶ Str. 25-26.

⁵⁷ Str. 30-31.

niezwykle cennym atutem w realizacji działań przewidzianych do realizacji w ramach celu⁵⁸. Występujące problemy społeczne uwydatniają dane dotyczące udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności. Pomimo spadku liczby takich osób, ich udział w liczbie ludności jest znacznie wyższy niż na obszarze kraju. Sytuacja podobnie przedstawia się w liczbie Beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców, po raz kolejny wartość ta jest znacząco wyższa od wartości dla obszaru województwa. Potwierdza to potrzebę ukierunkowania działań związanych z usługami społecznymi świadczonymi w społeczności lokalnej oraz integracji społecznej⁵⁹. Kolejnym obszarem jaki poruszono w ramach przeprowadzonej analizy obszaru LGD jest edukacja. Ze zgromadzonych danych wynika, że młodzież szkolna na obszarach wiejskich osiąga gorsze wyniki w nauce niż młodzież na obszarach miejskich. Sytuacja ta wymaga wdrożenia projektów i zajęć edukacyjnych na rzecz rozwoju umiejętności przekrojowych uczniów, które kształtowane są głównie poprzez zajęcia i aktywności podejmowane poza edukacją formalną. Dostatecznie wysoka liczba placówek edukacyjnych zapewni potencjał do realizacji zadań związanych z rozwojem zdolności uczniów poza edukacją formalną⁶⁰.

6.2 Przedsięwzięcia oraz sposoby ich realizacji

Przedsięwzięcie 1.1 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej. Przedsięwzięcie realizowane w ramach Celu Nr 1 „Rozwój gospodarki w oparciu o inteligentne specjalizacje oraz zapotrzebowanie społeczne”, polegające na tworzeniu nowych miejsc pracy na obszarze wiejskim objętym LSR, w ramach których nastąpi samozatrudnienie w wyniku podjęcia pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne. Przedsięwzięcie jest nastawione na innowacje poprzez ukierunkowane wsparcie w zakresie wybranych rodzajów działalności gospodarczej, które mieszczą się w inteligentnych specjalizacjach wyszczególnionych w RSI WP na lata 2021-2030 i są możliwe do realizacji w ramach PS WPR oraz zgłaszanego zapotrzebowania społecznego. Źródłem finansowania przedsięwzięcia jest EFRROW w ramach PS WPR. Na realizację Przedsięwzięcia przeznaczono kwotę 375 000,00 €. Przedsięwzięcie jest skierowane w szczególności do **osób fizycznych** nieprowadzących działalności gospodarczej, w tym w szczególności osób w niekorzystnej sytuacji, ludzi młodych do ukończenia 25 roku życia oraz seniorów. Przedsięwzięcie będzie realizowane w postaci konkursów/naborów wniosków o przyznanie pomocy. Wsparcie udzielane jest w formie dotacji w postaci ryczałtu do wysokości 150 000,00 zł. W ramach przedsięwzięcia przewidziano do realizacji wskaźnik produktu pn. „Liczba operacji w ramach utworzenia nowego przedsiębiorstwa”.

Przedsięwzięcie 1.2 Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej. Przedsięwzięcie realizowane w ramach Celu Nr 1 „Rozwój gospodarki w oparciu o inteligentne specjalizacje”, polegające na tworzeniu nowych miejsc pracy na obszarze wiejskim objętym LSR w wyniku rozwijania pozarolniczej działalności gospodarczej. Przedsięwzięcie jest nastawione na innowacje poprzez ukierunkowane wsparcie w zakresie wybranych rodzajów działalności gospodarczej, które mieszczą się w inteligentnych specjalizacjach wyszczególnionych w RSI WP na lata 2021-2030 i są możliwe do realizacji w ramach PS WPR oraz zgłaszanego zapotrzebowania społecznego. Źródłem finansowania przedsięwzięcia jest EFRROW w ramach PS WPR. Na realizację przedsięwzięcia przeznaczono kwotę 500 000,00 €. Przedsięwzięcie jest skierowane w szczególności do **osób fizycznych i prawnych** prowadzących działalność gospodarczą. Przedsięwzięcie jest także skierowane do osób w niekorzystnej sytuacji oraz osób młodych i seniorów poprzez planowane do utworzenia miejsca pracy w ramach realizowanych operacji. Przedsięwzięcie będzie realizowane w postaci konkursów/naborów wniosków o przyznanie pomocy. Wsparcie będzie udzielane w formie dotacji w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości 500 000,00 zł. W ramach przedsięwzięcia przewidziano do realizacji wskaźnik produktu pn. „Liczba operacji w ramach rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa”.

⁵⁸ Str. 40.

⁵⁹ Str. 42.

⁶⁰ Str. 45-47.

Przedsięwzięcie 2.1 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz usług dla lokalnej społeczności. Przedsięwzięcie realizowane w ramach Celu Nr 2 „Rozwój małej infrastruktury, ochrona dziedzictwa lokalnego oraz poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności”, polegające na budowie lub modernizacji (np. remont, przebudowa, rozbudowa lub wyposażenie) małej infrastruktury publicznej, w tym turystyczno-rekreacyjnej lub służącej poprawie dostępu do usług publicznych. Źródłem finansowania przedsięwzięcia jest EFRROW w ramach PS WPR. Na realizację przedsięwzięcia przeznaczono kwotę w wysokości 775 000,00 €. Grupami docelowymi szczególnie istotnymi dla realizacji przedsięwzięcia są **jednostki sektora finansów publicznych, osoby prawne oraz osoby fizyczne** (tj. mieszkańcy obszaru LSR, będący finalnym odbiorcą/użytkownikiem zmodernizowanej infrastruktury). Zrealizowane operacje w ramach przedsięwzięcia mogą posłużyć grupom w niekorzystnej sytuacji, ludziom młodym do ukończenia 25 roku życia czy seniorom. Przedsięwzięcie będzie realizowane w postaci konkursu/naboru wniosków o przyznanie pomocy. Wsparcie będzie udzielane w formie dotacji refundacji kosztów kwalifikowalnych do wysokości 500 000,00 zł (z wył. JSFP⁶¹). W ramach przedsięwzięcia przewidziano do realizacji wskaźnik produktu pn. „Liczba operacji infrastrukturalnych lub z zakresu poprawy dostępu do usług dla lokalnej społeczności”.

Przedsięwzięcie 2.2 Zachowanie oraz promocja dziedzictwa lokalnego. Przedsięwzięcie realizowane w ramach Celu Nr 2 „Rozwój małej infrastruktury oraz ochrona dziedzictwa lokalnego”, polegające na wspieraniu inicjatyw związanych z ochroną oraz promocją dziedzictwa kulturowego, historycznego, przyrodniczego czy też zachowaniem i ochroną wpisanych do rejestru bądź ewidencji zabytków. Źródłem finansowania przedsięwzięcia jest EFRROW w ramach PS WPR. Na realizację przedsięwzięcia przeznaczono kwotę w wysokości 100 000,00 €. Przedsięwzięcie jest skierowane przede wszystkim do **osób prawnych osób fizycznych, grup nieformalnych oraz jednostek sektora finansów publicznych**. Przedsięwzięcie będzie realizowane w postaci projektów grantowych składających się z podobnych lub komplementarnych zadań powierzonych do realizacji Grantobiorcom. Kosztami kwalifikowalnymi projektu grantowego są granty, tj. środki finansowe przeznaczone na realizację danego zadania powierzonego do realizacji grantobiorcy. W ramach przedsięwzięcia przewidziano do realizacji wskaźnik produktu pn. „Liczba zadań w ramach zachowania oraz promocji dziedzictwa lokalnego”.

Przedsięwzięcie 3.1 Rozwój zdolności uczniów poza edukacją formalną. Przedsięwzięcie realizowane w ramach Celu Nr 3 „Inicjowanie działań na rzecz aktywnego włączenia społecznego”, polegające na wspieraniu działań związanych z podniesieniem umiejętności społecznych, kompetencji i kwalifikacji uczniów poza edukacją formalną, m.in. poprzez:

- ✓ Wsparcie różnych form rozwijających kompetencje, uzdolnienia, umiejętności, wiedzę oraz zainteresowania uczniów (np. poprzez zajęcia realizowane w obszarze bezpośrednio związanym z tematem rozwijanych kompetencji umiejętności, uzdolnień i wiedzy; korepetycje, szkolenia, warsztaty, wyjazdy studyjne i szkoleniowe, półkolonie tematyczne),
- ✓ Wsparcie działań służących pomocy uczniom w radzeniu sobie w trudnych sytuacjach, rozwiązywaniu problemów (np. związanych z pandemią COVID-19; stresem, wymaganiami i obowiązkami, presją społeczną i medialną),
- ✓ Zajęcia dydaktyczno-wychowawcze skierowane do uczniów z trudnościami edukacyjnymi,
- ✓ Zajęcia zwiększające wiedzę uczniów na temat zmian klimatycznych oraz zielonych umiejętności i kompetencji.

Źródłem finansowania przedsięwzięcia jest EFS+ w ramach FEP na lata 2021-2027. Na realizację przedsięwzięcia przewidziano kwotę w wysokości 235 844,00 €. Potencjalnymi grantobiorcami mogą być **jednostki sektora finansów publicznych, osoby prawne oraz osoby fizyczne** (prowadzące działalność

⁶¹ Jednostki sektora finansów publicznych.

gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów), natomiast główną grupą docelową są **uczniowie szkół i placówek systemu oświaty, kadra dydaktyczna szkół z terenu objętego LSR**. Przedsięwzięcie będzie realizowane w postaci projektów grantowych składających się z podobnych lub komplementarnych zadań. Maksymalny poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu grantowego wynosi 95 %. Maksymalna wartość projektu grantowego to 200 000,00 €. W ramach przedsięwzięcia przewidziano do realizacji wskaźniki produktu pn. „Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne”, „Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju” oraz „Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”.

Przedsięwzięcie 3.2 Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej. Przedsięwzięcie realizowane w ramach Celu Nr 3 „Inicjowanie działań na rzecz aktywnego włączenia społecznego”, polegające na wspieraniu działań przyczyniających się do zwiększenia dostępności oraz zwiększenia liczby osób korzystających z usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, w tym szczególnie w obszarze pomocy społecznej, m.in. poprzez:

- ✓ Wsparcie skierowane do osób potrzebujących pomocy w codziennym funkcjonowaniu oraz osób z niepełnosprawnościami poprzez zwiększenie dostępu do usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, w tym w szczególności rozwój usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, asystenckich, wsparcie, w tym wytchnieniowe, opiekunów faktycznych (nieformalnych) osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w zakresie niezbędnym do opieki nad w/w osobą itp.,
- ✓ Wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań o charakterze chronionym i wspomaganim lub rozwój mieszkalnictwa adoptowalnego, działania w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych oraz inne rozwiązania łączące wsparcie społeczne i mieszkaniowe,
- ✓ Wsparcie skierowane do osób starszych poprzez działania na rzecz zwiększenia ich zaangażowania w życie społeczności lokalnej, w tym w szczególności działania na rzecz samopomocy, tworzenie lub wsparcie już istniejących placówek wsparcia seniorów,
- ✓ Wsparcie w zakresie tworzenia wypożyczalni sprzętu wspomagającego, pielęgnacyjnego i rehabilitacyjnego wraz z doradztwem i treningami w zakresie obsługi w warunkach domowych,
- ✓ Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kandydatów i kadry niezbędnej do realizacji projektu w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych w środowisku lokalnym (wyłącznie jako element uzupełniający wsparcie realizowanego w projektach), w tym szczególnie pracowników pomocy społecznej.

Źródłem finansowania przedsięwzięcia jest EFS+ w ramach FEP na lata 2021-2027. Na realizację przedsięwzięcia przewidziano kwotę w wysokości 471 690,00 €. Potencjalnymi grantobiorcami mogą być **jednostki sektora finansów publicznych lub osoby prawne**, natomiast główną grupą docelową są **osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami oraz opiekunowie faktyczni tych osób, otoczenie osób potrzebujących wsparcia, kadra pracująca na rzecz świadczenia wysokiej jakości usług społecznych w środowisku lokalnym, w tym szczególnie pracowników pomocy społecznej**. Przedsięwzięcie będzie realizowane w postaci projektów grantowych składających się z podobnych lub komplementarnych zadań. Maksymalny poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu grantowego wynosi 95 %. Maksymalna wartość projektu grantowego to 200 000,00 €. W ramach przedsięwzięcia przewidziano do realizacji wskaźniki produktu pn. „Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej”, „Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju” oraz „Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”.

Przedsięwzięcie 3.3 Integracja społeczna. Przedsięwzięcie realizowane w ramach Celu Nr 3 „Inicjowanie działań na rzecz aktywnego włączenia społecznego”, polegające na wspieraniu działań w zakresie wsparcia dla dzieci, młodzieży oraz rodzin przyczyniających się do zwiększenia dostępności do usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, m.in. poprzez:

- ✓ Działania skierowane do dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym wymagających wsparcia, przebywających w rodzinach oraz różnego rodzaju placówkach całodobowych itp. (usługi wsparcia będą realizowane w sposób zapewniający, że instytucje nie będą wspierane),
- ✓ Działania skierowane do rodzin wychowujących dzieci, w tym rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze lub doświadczających kryzysu oraz otoczenia ww. osób/rodzin (w zakresie jaki jest niezbędny dla udzielanego wsparcia),
- ✓ Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadry niezbędnej do realizacji projektu w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych na poziomie lokalnym, w tym szkolenia kadry na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny.

Źródłem finansowania przedsięwzięcia jest EFS+ w ramach FEP na lata 2021-2027. Na realizację przedsięwzięcia przewidziano kwotę w wysokości 235 844,00 €. Potencjalnymi grantobiorcami mogą być **jednostki sektora finansów publicznych lub osoby prawne**, natomiast główną grupą docelową są **osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osoby najbardziej potrzebujące, osoby przebywające w rodzinach oraz różnego rodzaju placówkach całodobowych, rodziny wychowujące dzieci, w tym rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz doświadczające kryzysu, otoczenie w/w osób, kadra pracująca w placówkach, kandydaci/trenerzy i opiekunowie dla osób usamodzielnianych**. Przedsięwzięcie będzie realizowane w postaci projektów grantowych składających się z podobnych lub komplementarnych zadań. Maksymalny poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu grantowego wynosi 95 %. Maksymalna wartość projektu grantowego to 200 000,00 €. W ramach przedsięwzięcia przewidziano do realizacji wskaźniki produktu pn. „Liczba osób objętych usługami w zakresie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej”, „Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju” oraz „Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”.

6.3 Specyfikacja wskaźników

W poniższych tabelach przedstawiono wskaźniki produktu i rezultatu dla poszczególnych przedsięwzięć oraz celów. Wskaźniki rezultatu przypisane są do celów oraz odpowiadają za ich realizację. Wskaźniki produktu realizują poszczególne przedsięwzięcia, które będą realizowane w ramach poszczególnych celów. Wszystkie przewidziane do realizacji wskaźniki rezultatu są zgodne ze wskaźnikami programów, w ramach których planowana jest ich realizacja tj. PS WPR na lata 2023-2027 oraz FEP na lata 2021-2027. Wskaźniki produktu przypisane do przedsięwzięć realizowanych w ramach WPR, zostały adekwatnie do nich dobrane, tak aby w sposób mierzalny obrazowały ich realizację. Natomiast wskaźniki produktu przypisane do przedsięwzięć realizowanych w oparciu o finansowanie z EFS+, zostały odpowiednio dobrane w oparciu o FEP na lata 2021-2027. LGD dopuszcza możliwość ujęcia dodatkowych i adekwatnych wskaźników przed ogłaszaniem naborów w ramach poszczególnych działań realizowanych z EFS+ na podstawie SZOP⁶².

⁶² Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027.

Tabela 28 Specyfikacja wskaźników rezultatu

Cel	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Możliwe sposoby pomiaru wskaźnika
C.1 Rozwój gospodarki w oparciu o inteligentne specjalizacje oraz zapotrzebowanie społeczne	Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach WPR	Liczba utworzonych miejsc pracy (EPC)	14	Ankieta monitorująca po realizacji operacji, bieżący monitoring LSR
C.2 Rozwój małej infrastruktury, ochrona dziedzictwa lokalnego oraz poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności	Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu WPR	Liczba osób	800	Ankieta monitorująca po realizacji operacji, bieżący monitoring LSR, wniosek o rozliczenie grantu
C.3 Inicjowanie działań na rzecz aktywnego włączenia społecznego	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu	Liczba osób	120	Bieżący monitoring LSR, wniosek o rozliczenie grantu
	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	Sztuki	5	Bieżący monitoring LSR, wniosek o rozliczenie grantu
	Liczba osób świadczących usługi w społeczności lokalnej dzięki wsparciu w programie	Liczba osób	30	Bieżący monitoring LSR, wniosek o rozliczenie grantu
	Liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług wspierania rodziny i pieczy zastępczej istniejących po zakończeniu programu	Sztuki	4	Bieżący monitoring LSR, wniosek o rozliczenie grantu

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 29 Specyfikacja wskaźników produktu

Przedsięwzięcie	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Możliwe sposoby pomiaru wskaźnika
P.1.1 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej	Liczba operacji w ramach utworzenia nowego przedsiębiorstwa	Sztuki	10	Ankieta monitorująca po realizacji operacji, bieżący monitoring LSR
P.1.2 Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej	Liczba operacji w ramach rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Sztuki	4	Ankieta monitorująca po realizacji operacji, bieżący monitoring LSR
P.2.1 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz usług dla lokalnej społeczności	Liczba operacji infrastrukturalnych lub z zakresu poprawy dostępu do usług dla lokalnej społeczności	Sztuki	7	Ankieta monitorująca po realizacji operacji, bieżący monitoring LSR
P.2.2 Zachowanie oraz promocja dziedzictwa lokalnego	Liczba zadań w ramach zachowania oraz promocji dziedzictwa lokalnego	Sztuki	8	Bieżący monitoring LSR, wniosek o rozliczenie grantu

P.3.1 Rozwój zdolności uczniów poza edukacją formalną	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne	Liczba osób	120	Bieżący monitoring LSR, wniosek o rozliczenie grantu
	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Liczba osób	120	
	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Sztuki	1	
P.3.2 Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej	Liczba osób	100	Bieżący monitoring LSR, wniosek o rozliczenie grantu
	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Liczba osób	100	
	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Sztuki	1	
P.3.3 Integracja społeczna	Liczba osób objętych usługami w zakresie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej	Liczba osób	50	Bieżący monitoring LSR, wniosek o rozliczenie grantu
	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Liczba osób	50	
	Wspierane strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Sztuki	1	

Źródło: opracowanie własne.

7 SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

7.1 Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań

W procesie naboru wniosków o udzielenie wsparcia, oceny i wyboru operacji, odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego, informowania wnioskodawców oraz przekazywania wymaganej dokumentacji do Zarządu Województwa, Stowarzyszenie działa w oparciu o zapisy ustawy RLKS⁶³, ustawy PS WPR⁶⁴, Wytyczne Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 marca 2023 r. w zakresie pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, Zarządu Województwa oraz dokumentów wewnętrznych LGD, tj. Statutu, Regulaminu Rady, regulamin naboru wniosków, procedur wyboru operacji/grantobiorców, jak i lokalnych kryteriów wyboru.

Stowarzyszenie w ramach zadań w zakresie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność będzie prowadzić czynności związane z przeprowadzeniem naboru i wyboru wniosków o przyznanie pomocy, składanych przez podmioty inne niż LGD oraz z realizacją projektów grantowych, które szczegółowo opisane zostaną w odpowiadających tym czynnościom regulaminach naboru wniosków i procedurach. Regulamin naboru wniosków i procedury uchwalone zostaną przez Zarząd LGD i powstaną na podstawie przepisów obowiązujących dla RLKS, WPR oraz EFS+. Uchwalanie Regulaminu Rady leży w kompetencji Walnego Zebrania Członków.

Do oceny i wyboru operacji stosowane będą procedury wyboru i oceny operacji w ramach LSR, Regulamin Rady oraz kryteria wyboru operacji wraz z procedurą ustalania kryteriów. W przypadku projektów grantowych stosowane będą procedury wyboru i oceny grantobiorców uwzględniające kryteria wyboru grantobiorców wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów. W procedurach tych szczegółowo określone zostaną zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu od decyzji Rady, przewiduje się podawanie do publicznej wiadomości protokołów z posiedzeń dotyczących oceny i wyboru operacji zawierające informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego. W przypadku projektów grantowych procedury przypisane tym projektom opiszą nie tylko proces wyboru grantobiorców, odwołań, ale także sposób rozliczania oraz kontrolę.

Wnioski na operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD, grantobiorców oceniane będą według lokalnych kryteriów wyboru uchwalonych przez Walne Zebranie Członków. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodny będzie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami, co pozwoli na realizację założeń LSR poprzez wyselekcjonowanie tych operacji, które faktycznie przyczynią się do realizacji strategii. Zdefiniowane lokalne kryteria wyboru będą mieć charakter oceny punktowej. Kryteria zawierać będą opis wyjaśniający sposób oceny, wskazujący jakie wymagania są konieczne do spełnienia danego kryterium.

W przypadku projektów realizowanych przy pomocy środków finansowych EFS +, będą one wybierane zgodnie z kryteriami, zasadami i warunkami obowiązującymi dla tego programu tj. EFP na lata 2021-2027, a także promowane będą projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus.

⁶³ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2022 r. poz. 943 z późn. zm.).

⁶⁴ Ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (Dz.U. z 2023 r. poz. 412).

7.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów

W procesie tworzenia kryteriów, jak i zmiany kryteriów zaangażowana będzie społeczność lokalna poprzez konsultacje społeczne. Na podstawie powyższego Biuro Stowarzyszenia przekaze Zarządowi propozycje kryteriów wyboru, które zostaną przez Zarząd przedyskutowane. Zarząd określi ostateczną wersję kryteriów i przedstawi do akceptacji przez Walne Zebranie Członków.

W kryteriach wyboru uwzględniona zostanie m.in. innowacyjność. Przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Stopień oryginalności zmian:

- ✓ Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji;
- ✓ Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych;
- ✓ Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości;

Powyższa definicja innowacyjności będzie miała zastosowanie przy wyborze operacji w ramach *Przedsięwzięcia 2.1 Poprawa dostępu do malej infrastruktury publicznej oraz usług dla lokalnej społeczności*.

Lokalne kryteria wyboru będą ewoluowały w czasie, co będzie mogło powodować potrzebę ich zmiany lub pewnej modyfikacji do zmieniających się uwarunkowań i potrzeb. Procedura zmiany lokalnych kryteriów została sformułowana już na etapie opracowania LSR, stwarzając gwarancję ewentualnego uruchomienia w przyszłości swoistego mechanizmu naprawczego w sytuacji, gdyby np. zaproponowane początkowo zestawy kryteriów selekcji nie przyniosły oczekiwanych rezultatów lub wręcz w niekorzystny sposób będą realizowały politykę wsparcia LGD zapisaną w LSR.

Konieczność zmian kryteriów może wynikać w szczególności z następujących przyczyn: zmiany obowiązujących przepisów regulujących zagadnienia objęte LSR; zmiany dokumentów programowych lub rozporządzeń dotyczących zagadnień objętych LSR; uwag zgłoszonych przez Zarząd Województwa; uwag zgłoszonych przez społeczność lokalną; wniosków wynikających z praktycznego stosowania LSR i przeprowadzonej ewaluacji LSR.

Za propozycje zmian kryteriów w LSR odpowiadać będzie Biuro LGD. Biuro LGD przekaze propozycję zmian do Zarządu Stowarzyszenia. Zarząd Stowarzyszenia, wybierze propozycję zmiany kryteriów, które zostaną zamieszczone na stronie internetowej LGD w celu konsultacji społecznych. Konsultacje społeczne nie będą wymagane w przypadku zmian w lokalnych kryteriach wyboru, które dotyczą spraw redakcyjnych. Po określonym czasie przeznaczonym na konsultacje społeczne, przygotowana zostanie ostateczna wersja zmienionych kryteriów, która zostanie przedstawiona do akceptacji przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia.

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia zgłoszonej propozycji i zmian lokalnych kryteriów wyboru obowiązywać będą one dla naborów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian uchwałą Walnego Zebrania Członków i zatwierdzenia przez Zarząd Województwa Podkarpackiego.

8 PLAN DZIAŁANIA

Plan działania Stowarzyszenia określa realizację celów i przedsięwzięć poprzez zakładane do realizacji wartości wskaźników w danych latach. Szczególnie istotnymi datami ze względu na wdrażanie LSR oraz realizację zapisów umowy ramowej na jej realizację są 30 czerwca 2026 r., 31 grudnia 2026 r., 31 grudnia 2027 r. oraz 31 grudnia 2028 roku. Szczegółowy plan osiągania zaplanowanych do realizacji wskaźników produktu i rezultatu w danych latach realizacji LSR, przedstawia załącznik Nr 2 do LSR na lata 2023-2027.

W ramach celu Nr 1 „Rozwój gospodarki w oparciu o inteligentne specjalizacje oraz zapotrzebowanie społeczne”, zaplanowano realizację:

- ✓ Przedsięwzięcia 1.1 „Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej”, na które do **30 czerwca 2026 r.** przeznaczono kwotę 375 000,00 €, założono realizację przypisanego wskaźnika produktu na poziomie 10 szt., tj. 100 % wartości wskaźnika,
- ✓ Przedsięwzięcia 1.2 „Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej”, na które do **30 czerwca 2026 r.** przewidziano kwotę 500 000,00 €, założono realizację przypisanego wskaźnika produktu na poziomie 4 szt., tj. 100 % wartości wskaźnika.

W ramach celu Nr 2 „Rozwój małej infrastruktury, ochrona dziedzictwa lokalnego oraz poprawa dostępu do usług dla lokalnej społeczności”, zaplanowano realizację:

- ✓ Przedsięwzięcia 2.1 „Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz usług dla lokalnej społeczności”, na które **do 30 czerwca 2026 r.** przewidziano kwotę 775 000,00 €, założono realizację przepisane go wskaźnika produktu na poziomie 7 szt., tj. 100 % wartości wskaźnika,
- ✓ Przedsięwzięcia 2.2 „Zachowanie oraz promocja dziedzictwa lokalnego”, na które **do 31 grudnia 2027 r.** przeznaczono kwotę w wysokości 100 000,00 €, założono realizację przypisanego wskaźnika produktu na poziomie 8 szt., tj. 100 % wartości wskaźnika.

W ramach celu Nr 3 „Inicjowanie działań na rzecz aktywnego włączenia społecznego”, zaplanowano realizację:

- ✓ Przedsięwzięcia 3.1 „Rozwój zdolności uczniów poza edukacją formalną”, na które **do 31 grudnia 2026 r.** przewidziano kwotę 117 922,00 €, założono realizację przypisanych wskaźników produktu na poziomie 60 osób, tj. 50 % wartości wskaźnika. **Do 31 grudnia 2028 r.** przeznaczono kwotę w wysokości 117 922,00 €, założono realizację wskaźników produktu na poziomie kolejnych 60 osób, dając finalnie 100 % wartości zaplanowanego wskaźnika w latach objętych LSR,
- ✓ Przedsięwzięcia 3.2 „Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej”, na które **do 31 grudnia 2026 r.** przewidziano kwotę 330 000,00 €, założono realizację wskaźników produktu na poziomie 70 osób, tj. 70 % wartości wskaźnika. **Do 31 grudnia 2028 r.** przeznaczono kwotę w wysokości 141 690,00 €, założono realizację wskaźników produktu na poziomie 30 osób, dając finalnie 100 % wartości zaplanowanego wskaźnika w latach objętych LSR,
- ✓ Przedsięwzięcia 3.3 „Integracja społeczna”, na które **do 31 grudnia 2026 r.** przewidziano kwotę 117 922,00 €, założono realizację przypisanych wskaźników produktu na poziomie 25 osób, tj. 50 % wartości wskaźnika. **Do 31 grudnia 2028 r.** przeznaczono kwotę w wysokości 117 922,00 €, założono realizację wskaźników produktu na poziomie kolejnych 25 osób, dając finalnie 100 % wartości zaplanowanego wskaźnika w latach objętych LSR.

9 BUDŻET LSR

Budżet finansowania LSR został określony w załączniku Nr 3 do LSR i wynosi 3 320 019,02 €, jego składowe stanowią dwa Programy/fundusze, tj. PS WPR oraz EFS+. Wysokość środków przewidziana na realizację LSR ze środków PS WPR wynosi 2 162 500,00 €, z czego 1 750 000,00 € przeznaczono na komponent wdrażania LSR oraz 412 500,00 € na komponent związany z zarządzaniem LSR. Środki finansowe przewidziane na realizację LSR z EFS+ wynoszą 1 157 519,02 €, z czego 943 378,00 € przeznaczono na komponent wdrażania LSR oraz 214 141,02 € na komponent związany z zarządzaniem LSR. Cel LSR Nr 1 oraz 2 finansowany jest ze środków PS WPR natomiast Cel LSR Nr 3 finansowany jest ze środków EFS+. Powiązanie poszczególnych celów, przedsięwzięć jak i harmonogram osiągania poszczególnych kwot (udzielone wsparcie) na komponent związany z wdrażaniem LSR przedstawia poniższa tabela.

Tabela 30 Harmonogram zakontraktowania środków finansowych przewidzianych w budżecie LSR na komponent związany z wdrażaniem LSR

Data	Nr Celu LSR	Nr i nazwa Przedsięwzięcia LSR	Kwota w EURO	Program/fundusz
31.12.2024 r.	-	-	-	-
31.12.2025 r.	1	P.1.1 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej	375 000,00 €	PS WPR
		P.1.2 Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej	500 000,00 €	PS WPR
	2	P.2.1 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz usług dla społeczności lokalnej	775 000,00 €	PS WPR
	3	P.3.1 Rozwój zdolności uczniów poza edukacją formalną	117 922,00 €	EFS+
		P.3.2 Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej	165 000,00 €	EFS+
		P.3.3 Integracja społeczna	117 922,00 €	EFS+
30.06.2026 r.	-	-	-	-
31.12.2026 r.	2	P.2.2 Zachowanie oraz promocja dziedzictwa lokalnego	50 000,00 €	PS WPR
	3	P.3.2 Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej	165 000,00 €	EFS+
31.12.2027 r.	1	P.2.2 Zachowanie oraz promocja dziedzictwa lokalnego	50 000,00 €	PS WPR
	3	P.3.1 Rozwój zdolności uczniów poza edukacją formalną	117 922,00 €	EFS+
		P.3.3 Integracja społeczna	117 922,00 €	EFS+
31.12.2028 r.	3	P.3.2 Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej	141 690,00 €	EFS+
31.12.2029 r.	-	-	-	-

Źródło: opracowanie własne.

Kwota w wysokości 626 641,02 € przeznaczona na komponent budżetu związany z zarządzaniem LSR została ujęta w załączniku Nr 3 do LSR, nie ma ona odzwierciedlenia we wskazanych celach ani przedsięwzięciach, nie jest ujęta w planie działania ani w planie wykorzystania budżetu LSR.

10 MONITORING I EWALUACJA

10.1 Monitoring

Monitoring LSR jest kluczowym elementem realizacji LSR, który stanowi równoległy do jej wdrażania, ciągły i systematyczny proces wymagający zbierania i analizy danych oraz raportowania wyników o określonych terminach lub ramach czasowych. Ciągłemu procesowi monitorowania LSR zostanie poddany komponent wdrażania jak i zarządzania oraz aktywizacji, zarówno w aspekcie rzeczowym (wskaźniki) oraz finansowym. Ciągły proces monitorowania pozwoli na stałą kontrolę procesu realizacji LSR oraz dostarczy komplet danych, na podstawie których LGD będzie mogła podjąć działania interwencyjne w przypadku rozbieżności co do przyjętego planu lub niepowodzeń w realizacji LSR. W procesie monitoringu LSR uwzględniono aktywny udział mieszkańców obszaru LSR, poprzez uwzględnienie ich opinii w zakresie jej wdrażania oraz funkcjonowania oraz aktywizacji. Za proces monitorowania LSR w głównej mierze odpowiadać będą pracownicy Biura oraz Zarząd LGD.

Monitorowaniu podlegać będą:

- ✓ **Cele i przedsięwzięcia**, poprzez monitorowanie stopnia osiągnięcia zakładanych **wskaźników produktu i rezultatu**,
- ✓ **Budżet LSR** a w szczególności jego realizacja w oparciu o środki zaplanowane w ramach poszczególnych celów i przedsięwzięć,
- ✓ **Działalność Biura oraz Zarządu LGD**,
- ✓ **Realizacja planu komunikacji** z lokalną społecznością oraz gromadzenie danych dotyczących efektów działań w nim przewidzianych w ujęciu rzeczowym oraz finansowym,
- ✓ **Doradztwo indywidualne** oraz stopień zadowolenia z prowadzonego doradztwa.

Tabela 31 Proces oraz sposoby monitorowania LSR

Zakres monitoringu	Podmiot odpowiedzialny	Sposoby prowadzenia monitoringu	Czas monitorowania	Analiza i ocena danych oraz sposób ich wykorzystania
Wskaźniki produktu i rezultatu	Pracownicy Biura oraz Zarząd LGD	Bieżąca ewidencja i monitorowanie projektów wdrażanych przez LGD; Ankiety monitorujące skierowane do Beneficjentów; Wnioski o rozliczenie grantów, Informacje otrzymane z instytucji zarządzającej dot. wdrażania LSR	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźników określonych w LSR; Zidentyfikowanie problemów z ich osiągnięciem, wdrożenie ewentualnych działań zaradczych
Budżet LSR	Pracownicy Biura oraz Zarząd LGD	Bieżąca ewidencja i monitorowanie projektów wdrażanych przez LGD; Ankiety monitorujące skierowane do Beneficjentów; Wnioski o rozliczenie grantów; Informacje otrzymane z instytucji zarządzającej dot. wdrażania LSR	Na bieżąco	Stopień realizacji budżetu, zidentyfikowanie problemów z jego realizacją; Wdrożenie ewentualnych działań zaradczych
Działalność Biura, Zarządu oraz Rady LGD	Zarząd LGD, Komisja Rewizyjna, Walne Zebranie Członków	Bieżąca kontrola działalności Biura, kontrole dokonywane przez Komisję Rewizyjną; Coroczna sprawozdawczość (sprawozdania: merytoryczne, finansowe, Rady oraz komisji Rewizyjnej)	Na bieżąco, corocznie za rok ubiegły	Ocena pracy pracowników Biura; Zarządu oraz Rady LGD

Realizacja planu komunikacji z lokalną społecznością	Pracownicy Biura i Zarząd LGD	Dane z bieżącej działalności LGD, analiza posiadanych danych; Coroczne raporty z realizacji LSR	Na bieżąco, corocznie za rok ubiegły	Poprawność realizacji zaplanowanych działań komunikacyjnych, zaplanowanych wskaźników, efektów oraz wydatkowania zaplanowanych środków
Doradztwo indywidualne	Pracownicy Biura LGD	Bieżący monitoring świadczonego doradztwa indywidualnego, karty świadczonego doradztwa, ankiety dot. stopnia zadowolenia, ewidencja świadczonego doradztwa	Na bieżąco	Liczba udzielonego doradztwa, jakość i skuteczność świadczonego doradztwa

Źródło: opracowanie własne.

10.2 Ewaluacja

W ramach ewaluacji dokonuje się oceny skuteczności, efektywności i oddziaływania LSR w stosunku do założeń. W ramach procesu ewaluacji możemy wyszczególnić ewaluację bieżącą (realizowaną samodzielnie – on going) oraz końcową (dokonywana jednokrotnie przy końcu wdrażania LSR – ex post). Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie ewaluacji będzie Zarząd LGD. Zarząd może zlecić wykonanie niektórych zadań ekspertom zewnętrznym.

Ewaluacji podlegać będą:

1. Funkcjonowanie LGD:
 - ✓ Działalność Biura LGD,
 - ✓ Działalność organów LGD,
 - ✓ Realizacja planu komunikacji z lokalną społecznością.
2. Wdrażanie LSR:
 - ✓ Ocena stanu osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu przewidziany dla celów i przedsięwzięć,
 - ✓ Budżet LSR w szczególności poszczególnych celów, przedsięwzięć, ocena stanu wydatkowania i kontraktowania środków,
 - ✓ Harmonogram naborów wniosków i jego realizacja,
 - ✓ Zastosowane kryteria wyboru operacji i przyjęte procedury.

Tabela 32 Proces oraz sposoby ewaluacji LSR

Typ ewaluacji	Podmiot odpowiedzialny	Sposoby wykonania ewaluacji	Czas ewaluacji	Analiza i ocena danych oraz sposób ich wykorzystania
Wewnętrzna (on going)	Biuro oraz Zarząd LGD Biuro oraz Zarząd LGD	Coroczne raporty z postępów wdrażania i funkcjonowania LSR na podstawie prowadzonego monitoringu, doradztwa indywidualnego, sprawozdań finansowych oraz merytorycznych, złożonych wniosków aplikacyjnych; Uzyskanie informacji zwrotnej na temat jakości pracy Biura LGD oraz efektywności działań komunikacyjnych i zastosowanych środków	Corocznie do końca I półrocza za rok poprzedni, Dwukrotnie do końca 2025 r. oraz 2027 r. – w przypadku uzyskania informacji zwrotnej (...)	Ocena stanu realizacji i oddziaływania LSR; Ocena skuteczności prowadzonych działań komunikacyjnych; Ocena funkcjonowania Biura LGD. Ocena trafności i celowości założeń LSR,

		przekazu, a także zidentyfikowanie problemów związanych z realizacją LSR		
Zewnętrzna (ex post)	Zarząd LGD lub Ewaluator zewnętrzny	Analiza przeprowadzona na podstawie danych z monitoringu prowadzonych przez Biuro LGD, raportów z postępów z realizacji oraz sprawozdań; Badania ankietowe skierowane do mieszkańców obszaru LGD, wnioskodawców, beneficjentów oraz członków LGD; Inne metody ewaluacji LSR dobierane w zależności od zapotrzebowania lub wymagań stawianych przez przepisy prawa.	Jednokrotnie do końca 2029 r.	Ocena stanu realizacji i odziaływania LSR; Ocena stanu realizacji i odziaływania LSR; Ocena funkcjonowania Biura LGD; Ocena doboru adekwatności celów i przedsięwzięć do aktualnej sytuacji społeczno- gospodarczej; Ocena jakości zastosowanych lokalnych kryteriów wyboru operacji.

Źródło: opracowanie własne.

Proces monitoringu i ewaluacji są względem siebie niezależne, choć pozostają w ścisłym związku, gdyż dotyczą tych samych zagadnień. Monitoring i ewaluacja Lokalnej Strategii Rozwoju są kluczowymi elementami skutecznego procesu jej wdrażania, zapewniającymi pozyskanie informacji na temat postępów prowadzonych działań, w głównej mierze w kontekście realizacji przyjętych celów. Stanowią równocześnie narzędzia kontroli i oceny umożliwiające korektę nieprawidłowości w procesie wdrażania LSR i funkcjonowania LGD, poprzez wprowadzenie niezbędnych modyfikacji i uaktualnień przy realizacji opracowanej strategii.

LITERATURA

- CONNECTEDNESS Sp. z o.o. (2022, Październik 19). *Ewaluacja zewnętrzna lokalnej strategii rozwoju Stowarzyszenia pn. Lokalna Grupa Działania Nowa Galicja*. Pobrano z lokalizacji Witryna sieci Web Stowarzyszenia pn. Lokalna Grupa Działania Nowa Galicja: https://res.cloudinary.com/dnhdrbor/image/upload/v1686649860/nowagalicja-prod/Raport_z_badania_ewaluacyjnego_LSR_b975d343aa.pdf
- Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 (FEP 2021-2027)*. (2022). Rzeszów.
- Hap, W. (2007). *Przewodnik po Jaśle i Jasielszczyźnie*. Jasło.
- Jakość życia osób starszych w Polsce, Analizy Statystyczne GUS*. (2022, Grudzień 12). Pobrano z lokalizacji Witryna sieci Web Głównego Urzędu Statystycznego: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/jakosc-zycia-osob-starszych-w-polsce,26,2.html>
- Matyjas, B. (2019). Środowisko wiejskie jako przestrzeń edukacji szkolnej dzieci. *Pedagogika Społeczna nr 3* (73), 333-336.
- Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027*. (2023).
- Powiat Jasielski - Edukacja i szkolnictwo*. (2023, Kwiecień 11). Pobrano z lokalizacji Witryna sieci Web Polski w liczbach: https://www.polskawliczbach.pl/powiat_jasielski#edukacja-i-szkolnictwo
- Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Podkarpackiego na lata 2021-2030 (RSI WP)*. (2022). Rzeszów.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021)*. (2021).
- Sieć Organizacji Społecznych - Edukacja przedszkolna*. (2023, Kwiecień 11). Pobrano z lokalizacji Witryna sieci Web Sieci Organizacji Społecznych: <https://sosdlaedukacji.pl/edukacja-przedszkolna-dostepnosc-jakosc/>
- Strategia Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*. (2017). Warszawa.
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS2030)*. (2020). Warszawa.
- Strategia Rozwoju Powiatu Jasielskiego na lata 2016-2022*. (2016). Jasło.
- Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030 (SRW)*. (2020). Rzeszów.
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030*. (2019). Warszawa.
- T. Komornicki, R. Wiśniewski, M. Więckowski i S. Goliszek. (2020). *Studia nad obszarami problemowymi w Polsce*. Warszawa.
- Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2022 r. poz. 943 z późn. zm.)*. (2015). Warszawa.
- Ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (Dz.U. z 2023 r. poz. 412)*. (2023). Warszawa.

Spis Tabel

Tabela 1 Struktura Członków LGD	7
Tabela 2 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD	8
Tabela 3 Stan ludności w latach 2016-2021 ogółem w poszczególnych gminach członkowskich LGD	11
Tabela 4 Zajmowana powierzchnia oraz gęstość zaludnienia w lata 2016-2021 w poszczególnych gminach członkowskich LGD	11
Tabela 5 Partycypacyjne metody wykorzystane przy budowie LSR	13
Tabela 6 Analiza przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z badania ankietowego	22
Tabela 7 Harmonogram spotkań informacyjno-konsultacyjnych	24
Tabela 8 Analiza przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z konsultacji społecznych	26
Tabela 9 Ludność wg funkcjonalnych grup wieku - stan na 31.12.2021 r.	30
Tabela 10 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na obszarze LGD w latach 2016-2021	32
Tabela 11 Rodzaje przeważającej działalności gospodarczej w 2021 r.	33
Tabela 12 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na obszarze LGD w latach 2016-2021	33
Tabela 13 Rodzaje przeważającej działalności wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2021 r.	34
Tabela 14 Pracujący i zatrudnieni według sektorów ekonomicznych na obszarze powiatu jasielskiego w latach 2020 oraz 2021	37
Tabela 15 Bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach członkowskich LGD w latach 2016-2021	38
Tabela 16 Bezrobotni zarejestrowani na obszarze LGD według poszczególnych grup i wieku w 2021 r.	39
Tabela 17 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2016-2021, wyrażony w %	39
Tabela 18 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	40
Tabela 19 Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w zł	42
Tabela 20 Dochody budżetów gmin bez miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca	43
Tabela 21 Wydatki budżetów gmin członkowskich LGD na 1 mieszkańca	43
Tabela 22 Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznego grup wieku	45
Tabela 23 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców	45
Tabela 24 Oddziały przedszkolne na obszarze LGD Nowa Galicja w roku 2021	46
Tabela 25 Szkoły podstawowe na terenie LGD Nowa Galicja w roku 2021	46
Tabela 26 Wynik egzaminu ósmoklasisty w 2021 r. w gminach-stan na 14.09.2021 r. Wynik średni (%)	46
Tabela 27 Szkoły ogólnokształcące na terenie LGD Nowa Galicja w roku 2021	47
Tabela 28 Specyfikacja wskaźników rezultatu	69
Tabela 29 Specyfikacja wskaźników produktu	69
Tabela 30 Harmonogram zakontraktowania środków finansowych przewidzianych w budżecie LSR na komponent związany z wdrażaniem LSR	74
Tabela 31 Proces oraz sposoby monitorowania LSR	75
Tabela 32 Proces oraz sposoby ewaluacji LSR	76

Spis Rysunków

Rysunek 1 Wykorzystanie środków finansowych na poszczególne rodzaje operacji, w ramach LSR na lata 2007-2013	5
--	---

Rysunek 2 Wykorzystanie środków finansowych na poszczególne rodzaje operacji, w ramach LSR na lata 2014-2020.....	6
Rysunek 3 Struktura grup interesu w Radzie LGD	7
Rysunek 4 Mapa obszaru LGD	10
Rysunek 5 Obszary wymagające dofinansowania w ocenie badanych w ramach ewaluacji końcowej LSR na lata 2014-2020.....	15
Rysunek 6 Główny kierunek rozwoju jaki LGD Nowa Galicja powinna podjąć w ciągu najbliższych 4 lat	17
Rysunek 7 Działania jakie należy podejmować dla rozwoju LGD Nowa Galicja	18
Rysunek 8 Główne wyzwania rozwojowe Gminy w aspekcie usług i integracji społecznej	20
Rysunek 9 Najbardziej oczekiwane zamierzenia, w których mogliby uczestniczyć ankietowani	21
Rysunek 10 Przyrost naturalny (różnica między liczbą urodzeń żywych i zgonów ogółem).	30
Rysunek 11 Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym na obszarze LGD w latach 2016-2021.	31
Rysunek 12 Saldo migracji ogółem na obszarze LGD w latach 2016-2021.....	31
Rysunek 13 Przyrost podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na obszarze LGD w latach 2016-2021.	32
Rysunek 14 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców.	34
Rysunek 15 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w sektorze turystyki na 1000 mieszkańców w latach 2016-2021.....	36
Rysunek 16 Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności w latach 2016-2021.....	37
Rysunek 17 Procentowy udział pracujących w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	38
Rysunek 18 Stopa bezrobocia w latach 2016-2021 (liczba bezrobotnych do liczby ludności w wieku produkcyjnym).....	40
Rysunek 19 Dochody budżetów gmin bez miast na prawach powiatu	43
Rysunek 20 Wydatki budżetów gmin członkowskich LGD na 1 mieszkańca	44
Rysunek 21 Dochody własne gmin- udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa- podatek od osób fizycznych	44
Rysunek 22 Dochody własne gmin -udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa -podatek od osób prawnych	44
Rysunek 23 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	45
Rysunek 24 Powiązanie celów i przedsięwzięć LSR z Strategią Odpowiedzialnego Rozwoju	53
Rysunek 25 Powiązanie celów i przedsięwzięć LSR z Strategią Zrównoważonego Rozwoju Wsi Rolnictwa i Rybactwa 2030	54
Rysunek 26 Powiązanie celów i przedsięwzięć LSR z Planem Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027	56
Rysunek 27 Powiązanie celów i przedsięwzięć LSR z Strategią Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030	58
Rysunek 28 Struktura celów, przedsięwzięć oraz źródła finansowania celów	60

Załączniki do LSR na lata 2023-2027:

- 1) Załącznik Nr 1 – Cele i Przedsięwzięcia;
- 2) Załącznik Nr 2 – Plan działania;
- 3) Załącznik Nr 3 – Budżet LSR;
- 4) Załącznik Nr 4 – Plan wykorzystania budżetu LSR.